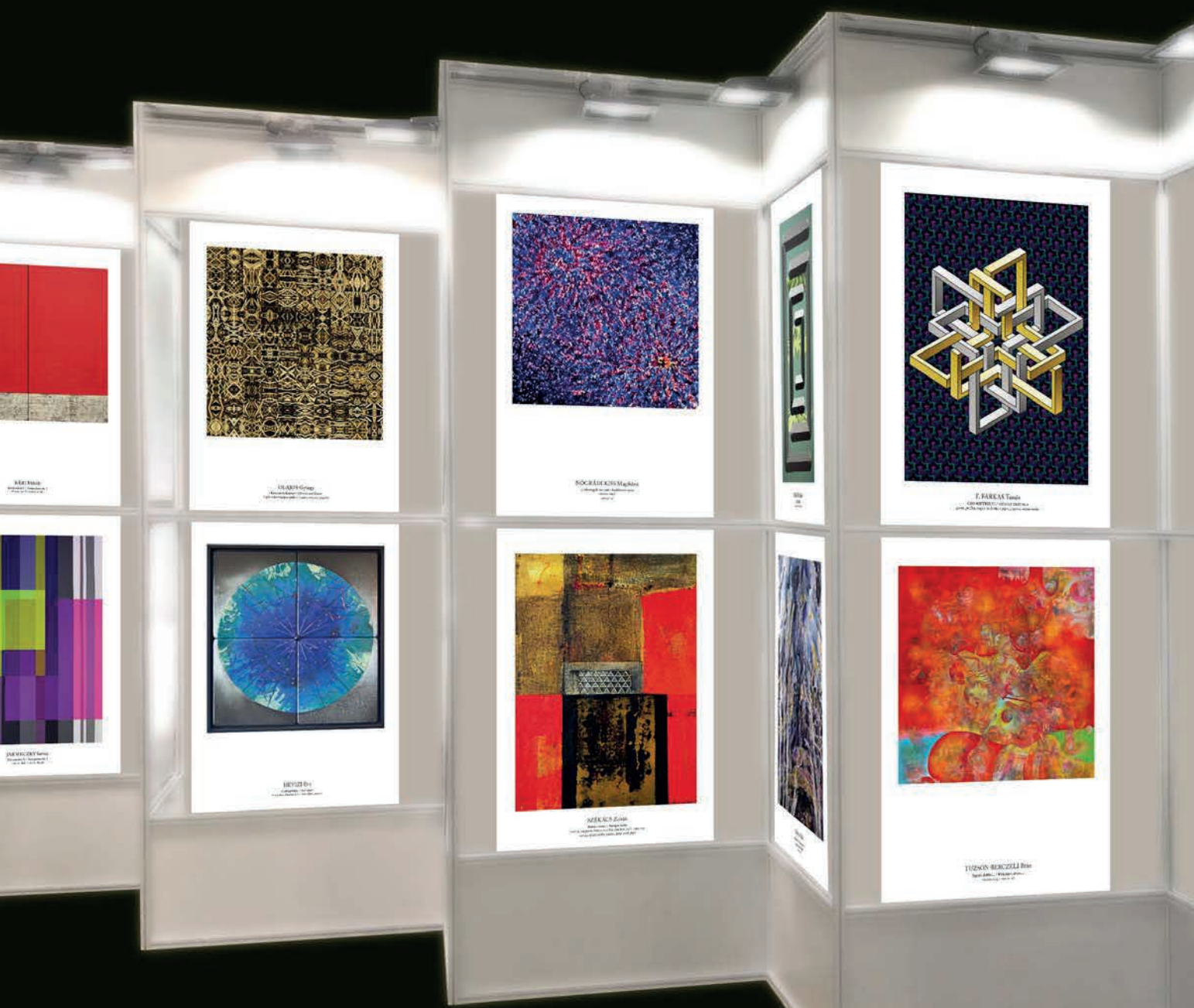
ÚjMűvészet

ujmuveszet.hu

október 2017 | 10

Gigászok: documenta, Ars Electronica, Skulptur Projekte Münster

10 éves a REÖK

Art Capital

Írók a kortárs művészetről: Kukorelly Endre, Wirth Imre

765 Ft

ISSN 0866-2185

hungarianglass.com

hu gla ss 2017

A MAGYAR ÜVEGMŰVÉSZETI TÁRSASÁG CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSA

KIÁLLÍTÁS #01
Szent István Bazilika
1051 Budapest,
Szent István tér 1.

MEGNYITÓ
2017. okt. 18. 18.00

MEGTEKINTHETŐ
2017. okt. 19 – nov. 12.

KIÁLLÍTÁS #02
Art Market Budapest
1024 Budapest,
Millenáris Park

MEGNYITÓ
2017. október 12.

MEGTEKINTHETŐ
2017. október 12–15.

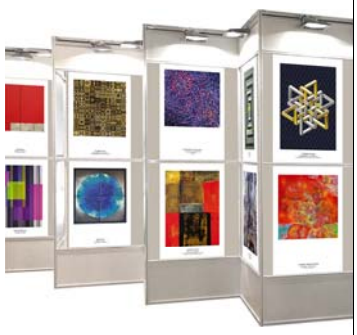
LUKÁCSI LÁSZLÓ | 2017

FŐ TÁMOGATÓ

MMA
Magyar Művészeti Akadémia

müt
Magyar Üvegművészeti Társaság
1996

ÚJMŰVÉSZET
október 2017/10

A borítón a *Káosz és rend* című kiállítás részlete látható.
Az installáció 2017. XI. 19-ig tekinthető meg a REÖK-palotában, Szegeden.

tartalom

Gigászok
Kassel, viharkárok nélkül
A 14. documenta kiállításai **4**
P. Szabó Ernő

Önidézet
Marta Minujín Könyvparthenónja a documentán **8**
Kutasy Mercédesz

Zarándoklat megértő módban
Marinka Limat utazó performansza a documentán **10**
Pataki Gábor

Linz Calling
Ars Electronica Fesztivál, 2017 **11**
Molnár Eszter

Művészet nyilvános terekben
Skulptur Projekte Münster 2017 **14**
P. Szabó Ernő

Újkonstruktív klasszikusok
A megfigyelés diszkrét bája
Maurer Dóra kiállítása **16**
Lóska Lajos

Emlékezetbe idézés zajlik
Nádler István és a Kisterem a Fiacon **19**
Jankó Judit

Hídavatás
Szöllősi-Nagy András és Nemes Judit „konkrét" gyűjteménye **22**
Beke László

Reökhöz kötve
10 éves a REÖK
Beszélgetés Nátyi Róberttel, az intézmény kurátorával **24**
Rudolf Anica

Káosz és rend
A MAOE ötödik tematikus kiállítása **28**
D. Udvary Ildikó

Otthon és idegenben
Ablakokat nyitni és falakat bontani
Art Capital 2017 **32**
Eged Dalma

Az időtlen szépség örök mítosza
Olga Tobreluts kiállítása **36**
Vedres Ági

Kemencepakolás, jó erős redukálás...
Kiállítás a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből **39**
Wehner Tibor

Írók a képzőművészetről
Mindig, mindig stb.
A Székesfehérvári Művészek Társasága 25. évfordulós kiállításához **42**
Kukorelly Endre

Esti ikertornyokkal álmodik
Bukta Imre Mezőszemerei ikertornyok című kiállítása elé **45**
Wirth Imre

Film és képzőművészet
A négyzet nézetei
Ruben Östlund: A négyzet **48**
Csordás Lajos

Last minute
Dimenziótágítás
Basia Górska és Fukui Yusuke kiállítása **52**
Kishonthy Zsolt

Fontos lépés
FISE 35 **53**
Cseh Borbála

Olvasó
A szavak szépséges becsülete
Orosz István: A szent Rinocérosz gyermekei **56**
Sinkó István

Emlékezünk
A mérce
Búcsú Tímár Árpádtól (1939–2017) **57**
Pataki Gábor

Nikhil Chopra: *Vonalhúzás tájképen*, 2017, performansz, installáció, videó, KulturBahnhof, Kassel, documenta 14

fotó: Fred Dott

ajánló

Tizenhatodszor!

A Magyar Festészet Napja

Több helyszín országszerte, 2017. október 1–31.

A 2002-es indulása óta az egész országra, sőt a határokon túlra is kiterjedt rendezvénysorozat ismét több mint egy hónapon át tartó programokkal, eseményekkel hirdeti az üzenetet, hogy a hagyományos képzőművészeti műfajok éppen a gyökerek tisztelete révén képesek a folyamatos megújulásra, és máig érvényes, jelentőségteljes tartalmakkal töltik meg napjaink vizuális kultúráját, releváns szempontokkal gazdagítják az ember önazonosságának kérdéseit.

Három generáció kiállítása a Bálna Budapestben Élő magyar festészet címmel, a kortárs magyar üvegfestészet és a németországi Murnau művészeinek bemutatkozása, galériasétáik és műterem-látogatás Újbudán, festészeti kerekasztal, miniképek-képpárok, a „női vonal" kiállítás és szimpózium, magyar tudósportrék kortárs festők ecsetjével, a Képzőművészet Ünnepe Szolnokon és több tucat tárlat az ország minden tájáról segít abban, hogy azt, amit mai magyar festészetnek nevezünk, elhelyezhessük Európa és a világ képzőművészeti térképén.

Az esemény plakátja

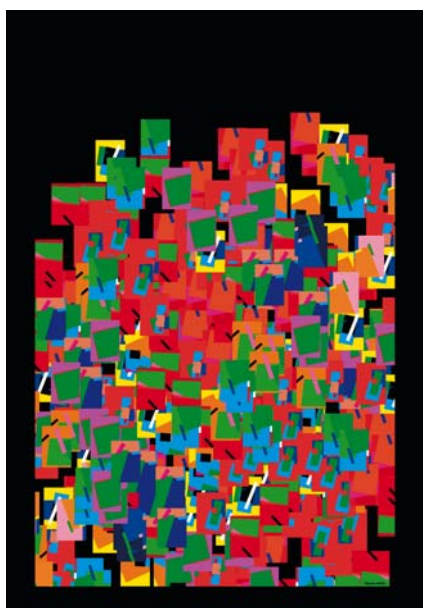
Színek szabad játéka

Dan Reisinger képzőművész kiállítása

Esernyős Galéria, 2017. október 10. – november 12.

Az Art Market Budapest szatellitkiállításaként, az Esernyős Galéria szervezésben megvalósuló tárlat Dan Reisinger képzőművész legfrissebb digitális grafikai munkáit mutatja be. Az 1934-ben Magyarkanizsán született, elismert izraeli grafikusművész jelentős hatást gyakorolt az izraeli grafikára és vizuális kultúrára. Művészeti tevékenységei mellett Reisinger tervezte Izrael néhány meghatározó cégének és intézményének (például az El Al nemzeti légitársaságnak), valamint az ország különböző nemzeti ünnepeinek arculati megjelenését. „Művészi nyomatokból összeállított tárlatom lényege a színek egymásra hatása és bizonyos szabályokon belüli szabad játéka. Ha néha megszegjük a szabályokat (legyenek azok akár egyéni vagy társadalmilag elfogadott, egyetemes szabályok), az élet minden területén megfigyelhetjük a kreatív energiák felszabadulását. A szabadság mindig valamilyen korlátok között értelmezhető." – fogalmaz Dan Reisinger.

Az esemény az ART.ISRAEL – ART.IS.REAL fesztivál programja, az Art Market Budapest 2017 kísérő eseménye.

Dan Reisinger: *Színek szabad játéka*, 2017, plakátterv, 69×100 cm

Angyali geometria

Aknay János kiállítása

Esterházy-palota, Győr, 2017. október 14. – november 28.

Emlék – a győri Esterházy-palotában rendezett kiállításának több mint hetven festménye közül Aknay János legalább hetvennek a fenti címet adta. A festmények megszületéséhez az emlékezés kanyargós, az alkotó saját korábbi élményei és életművének korábbi, mondhatni az emlékeket direktebb, közvetlenebb módon műbe emelő periódusai ötvözésén keresztül vezetett, vezet az út. A művek egy része egy 2016-ban kezdődött változást dokumentál Aknay János művészetében. Azt a folyamatot, amelynek során egyre dominánsabb szerepet kap a képen a kontúr, amely egyes motívumokat szinte kimetsz a felületből. Egy-két centiméteres fehér csík ez a körvonal, amellyel a kép alkotója egy-egy meghatározó jelentőségű részletet – tornyot, homlokzatot, kaput – vesz körül, hasít ki a kompozíció egészéből. A művek egy részénél a jellegzetes szentendrei homlokzat formája emelődik ki, amely mintegy a település, az itteni élet folyamatosságát, a fedél, a fizikai védelem fontosságát hangsúlyozza. Másoknál olyan karcsú, magas, vertikális erővonalat jelentő formákat vesz körül az erőteljes fehér kontúr, amelyek mintegy összekötik egymással a földi és az égi szférát, a profán és a szakrális tartalmakat.

Aknay János: *Emlék*, 2016, akril, vászon, 120×150 cm

Magyar mesterművek Varsóban

Modernizmus Magyarországon 1900–1930

Varsói Királyi Vár Műzeum, 2017. szeptember 23. – 2018. január 7.

A Lengyelországi Magyar Kulturális Évad másfél éves programsorozatának zárásaként tekintheti meg a lengyel közönség a magyar képzőművészet egyik virágkorát idéző, Modernizmus Magyarországon 1900–1930 című kiállítást.

A magyar festészet egyik jelentős korszakát bemutató reprezentatív tárlat nemcsak a Nyolcak-művészcsoport műveit mutatja be, de az Aktivisták és a Ma folyóirat körének azon alkotóit is megismerheti a közönség, akikhez a Nyolcak több művésze is kapcsolódott. A nagyszabású rendezvény a Külgazdasági és Külügyminisztérium – Balassi Intézet, a Varsói Magyar Kulturális Intézet, a pécsi Janus Pannonius Múzeum és a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria együttműködésével, a Varsói Királyi Vár Múzeum aktív közreműködésével valósul meg. A tárlat a 2010-es pécsi Európa Kulturális Fővárosa-rendezvénysorozaton már kimagasló sikert aratott: a baranyai tárlat után több tízezren látták a műveket Budapesten a Szépművészeti Múzeumban, Bécsben a Kunstforumban, majd 2014-ben Párizsban, a Musée d'Orsayban.

Bortnyik Sándor: *Sárga-zöld tájkép*, 1919, a Janus Pannonius Múzeum (Pécs) tulajdona

Csöndes paradigmaváltás

64. Vásárhelyi Őszi Tárlat

Alföldi Galéria, Hódmezővásárhely, 2017. október 8. – december 3.

A hatvannegyedik alkalommal megrendezésre kerülő Vásárhelyi Őszi Tárlat a maga százkilencvenhat művével és százharminchárom kiállító művészével ismét átfogó képet nyújt a kortárs magyar képzőművészet ábrázoló törekvéseiről. A hagyományos festészeti műfajok (portré, városkép, tájkép) éppúgy megjelennek, mint a kortárs grafika manapság divatos törekvései és munkaigényes, nagy szakmai műgonddal készülő tradicionális nyomatai. A tárlat ugyanakkor egyfajta „csöndes paradigmaváltás" terepe is, ahol szerepet kapnak az újabb képzőművészeti kísérletek – jelentse ez akár a multimédiás alkotásokat, akár a rendhagyó anyaghasználattal operáló szobrászi vagy plasztikai munkákat, illetve a képkoncipiálás nem látványalapú törekvéseit.

Ilona Keserü Ilona: *Szívultrahang*, 2016, olaj, grafit, vászon, 100×120 cm

Az élet táncai

Gaál Imre festőművész állandó kiállítása

Pesterzsébeti Múzeum Rátkay-Átlók Galériája, megnyitó: 2017. október 18.

Gaál Imre (1922–1964) festőművészt korai halála megakadályozta művészi pályája kiteljesedésében, de ez a torzóként maradt életmű – festmények, grafikák, murális munkák – így is elég impozáns és aktuális ahhoz, hogy komoly érdeklődéssel forduljunk felé. Gaál már a főiskolás évei előtt, 1941-ben részt vett Nagy Sándor, a hazai szecesszió mestere munkájában a pesterzsébeti Szent Erzsébet-templom freskói és üvegablakai készítésénél (1937–1941). Művészetét gyakorta hozzák kapcsolatba Kondor Bélával, különösen rajztehetsége, kompozíciós szerkesztése és az angyalmotívum használata miatt. Németh Lajos 1990-ben, a Gaál Imre Galériában rendezett kiállítás megnyitása során a következőket mondta róla: „A tragikus sorsú Gaál művei öntépő emberi dokumentumok, egy nagy felkészültségű ember küzdelme önmagával és a korral." A felújított állandó kiállításon a festmények és grafikák mellett bravúros rajztehetségének érzékeltetésére gazdag válogatást adnak közre vázlataiból, töredékben maradt rajzaiból is.

Gaál Imre: *Kompozíció* (Pantomim), é. n., olaj, farost, 28×40 cm

Kassel, viharkárok nélkül

A 14. documenta kiállításai

P. Szabó Ernő

Kassel, 2017. IX. 17-ig

Nem kisebb művész festette meg Arnold Bode egész alakos arcképét, mint Gerhard Richter. A festmény 2017 májusa és szeptembere között a kasseli Neue Galerie falán lógott, emlékeztetve rá, hogy az egyébként festőnek sem utolsó Bode volt az, aki 1955-ben megszervezte az első documentát, amely ugyan egy kertészeti kiállítás kísérő rendezvényeként nyílt meg, de 130 ezer látogatójával igazi szenzációként, a kortárs művészet korszakos jelentőségű eseményeként zárult. „Valamit mondani akartunk az 1933–1945 közötti elveszett évekről” – nyilatkozta később az alapító, s valóban, a kiállítás igazságot szolgáltatott azoknak a hazai és külföldi mestereknek, akikről a náci időszakban beszélni sem lehetett.

A következő, négy évvel későbbi documenta már a jelenre koncentrált, és azért vált világsikerré, mert a második világháborúban nyolcvan százalékban megsemmisült, az újjáépítés kezdetén tartó Kasselban Bode nemzetközi összefüggésekbe ágyazva mutatta be a fiatal német művészetet. Az 1972-es rendezvényen Harald Szeemann a világ változó képét idézte meg különböző vizuális világok, a giccs, a képregények, a hirdetések segítségével, Manfred Schneckenburger 1977-ben pedig az új médiákra, a köztereken megjelenő monumentális művekre és a keleti blokk művészeinek alkotásaira alapozta koncepcióját. A geográfiai és technikai határok tágítása után 1982-ben Beuys az emlékezetes 7000 tölgyfa akcióval félreérthetetlenné tette, hogy Kasselban és Kasselen kívül végleg felszámolódtak a határok a művészet és a világ más szférái között. A festmény, a rajz, a szobor helyett egyre inkább az installáció, a film, a videó, majd a videoinstalláció, a számítógépes művészet került a középpontba, a képek bemutatását szolgáló „fehér négyzetek" helyét egyre inkább „a fekete boxok" foglalták, foglalják el.

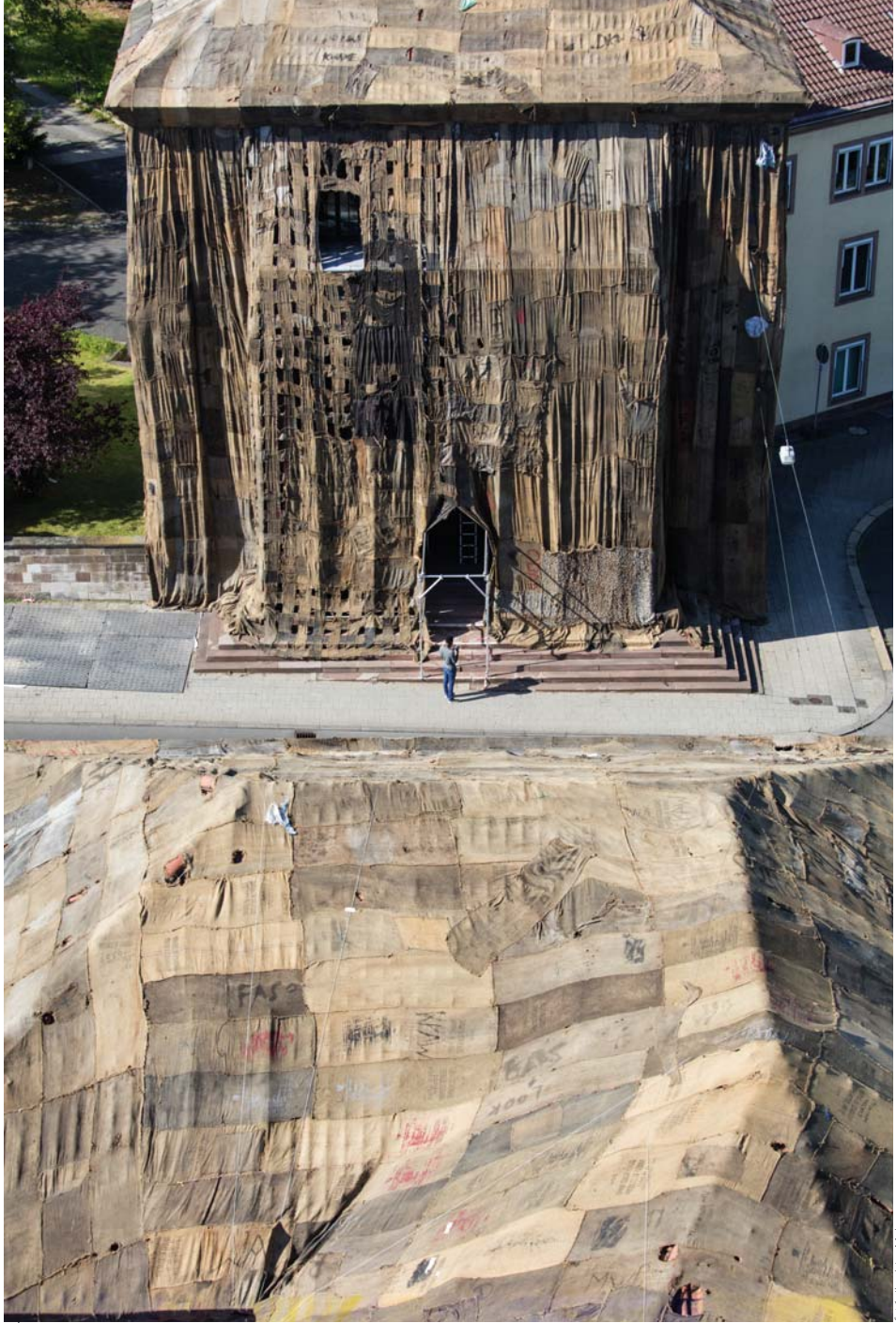
A documenta pedig újabb és újabb helyszíneket foglalt el a városban, a klasszikus helyszín, a Fridericianum, az első nyilvános múzeum és az Orangerie után a documenta Halle, majd a Kulturbahnhof épületét. Később egy időre a Fulda túlpartján száz évvel ezelőtt épült sörgyár, a Binding-Brauerei vált a kiállítás legfontosabb helyszínévé, nem beszélve a város különböző pontjain elhelyezett, gyakran egyszerűen azonosíthatatlan, a környezetbe olvadó művekről, amelyek végképp elmossák a határt a művészet és a nem művészet világa között. Ez azt is jelentette, hogy a documentát látni éppen olyan fontos volt a szakmabeliek számára, mint a laikusoknak, a legutóbbi, 13. documenta látogatószáma (szűk öt hónap alatt) megközelítette a nyolcszázezret. Bizonyára az idén sem lesz másként. Abban azonban bizonyosan különbözik a mostani a korábbiaktól, hogy nem volt még egy kiadása a rendezvénynek, amelyet annyi és olyan kemény bírálat ért volna, mint a mostanit. A vádak szerint Adam Szymczyk, az esemény művészeti vezetője egyszerűen illusztrációként használta fel a műveket elméleti tételek igazolására, nem teremtett koherens összképet, nem kínált egységes minőséget, ahogyan Móricka, ő is mindig „arra" gondolt. Mármint arra, hogy a politikai korrektség érvényesüljön a minőséggel szemben.

De ki is az az Adam Szymczyk? Sztárkurátor, ahogyan a New York Times írta róla. Az 1970-es születésű lengyel szakember Varsóban tanult történelmet, majd kurátorként az amszterdami De Appel központban képezte magát. Társalapítója volt a varsói Galerie Foksal új alapítványának, társkurátora a 2008-as Berlini Biennálénak, 2003 óta a bázeli Kunsthalle igazgatója, főkurátora, 2011-ben Walter Hopps-díjat kapott. A 14. kasseli documenta művészeti vezetőjévé egy tíztagú jelölő bizottság ajánlása alapján nevezték ki 2013 decemberében. Koyo Kouoh, a szenegáli Dakarban működő Raw Material Company művészeti vezetője a jelölő bizottság képviseletében elmondta: „Adam Szymczyk a művészekkel való közeli együttműködés híve. Projektjeit kielégíthetetlen kíváncsiság motiválja, és a szakmai hitel és a kutatás fűzi össze. Meggyőződésem, hogy az ő documentája új fejezettel bővíti majd a kortárs művészet iránti megbecsülésünket és azzal kapcsolatos élményeinket." A bírálatok egy része paradox módon valószínűleg éppen a dicséretként leírt tulajdonságokhoz kötődik, nevezetesen a „hihetetlen kíváncsisághoz" és a „kutatáshoz". Amennyiben a jelzőket egyfajta maximalizmussal azonosítjuk, akkor azt mondhatjuk, hogy a documenta hibái éppen erényeiből következnek: a felvetett témák szinte emészthetetlen gazdagságához és sokrétűségéhez – és sokrétűségében egymástól alig különböző átpolitizáltságához. Szymczyk stábjával egyszerre ülteti a vádlottak padjára a kapitalizmust, az imperializmust, a kolonializmust, a fasizmust, a kommunizmust, a különböző fóbiákat a melegek elleni ellenszenvtől kezdve az idegengyűlöletig, a migránsellenességig, s ítéletei igazolására befogadhatatlan mennyiségű

fotó: Nils Klinger

Guillermo Galindo: *Menekülésicéleurópa–balesetihangrezonátor*, 2017, vegyes technika, részlet az installációról, documenta Halle, Kassel, documenta 14
HUNGART © 2017

fotó: Ibrahim Mahama

Ibrahim Mahama: *Check Point Sekondi Loco* 1901–2030, 2016–2017, vegyes technika, Torwache, Kassel, documenta 14
HUNGART © 2017

művet vonultat föl. Sőt, annál is többet, hiszen „duplafenekű" documentát rendezett: 2017 tavaszán Athénban nyílt meg az első kiállítás, és ez még nyitva volt, amikor a kasseli elkezdődött, a két helyszín majdnem megegyező művészgárdáját természetesen más-más, bár többnyire természetesen azonos problematikájú művek képviselték a két városban.

De miért éppen Athén, s miért éppen Athéntól tanulni? És ráadásul ilyen sokat? A németek olthatatlan vágya miatt a dél, az antikvitás iránt? A lelkifurdalás ébredt fel a sok elhozott márvány miatt? Vagy a migráció köti mostanában össze a két várost? Mindenesetre azon túl, hogy a documenta megjelent a görög fővárosban is, a görög kortárs művészet látványosan bevonult Kasselbe, azaz a Fridericianumba, amelyet a maga teljességében az athéni kortárs művészeti múzeum, az EMST anyaga bemutatásának szenteltek. Igaz, a legjelentősebb teljesítmények ebben az anyagban nem görög, hanem más nemzetiségű művészek nevéhez fűződnek, például Bill Violához, Mona Hatoumhoz vagy a török militarizmusról drámai erejű videót készítő török Köken Ergunhoz. Akármilyen kézenfekvő volt az ideiglenes átköltöztetése a műveknek, az anyag nem szervül az egész amúgy is meglehetősen laza szövetébe. Így hát ebben az évben nem is a Fridericianum volt az esemény fő helyszíne, hanem a Neue Galerie, amely kronológiailag és a problémaköröket illetően is a kiállításnéző körút kezdetét jelentette, s a leglátványosabban jelezte a Szymczik által felvetett problémakörök összefonódását.

Ludwig Emil Grimm rajzai indítják a sort, amelyek színes bőrű ábrázoltjai ugyanazt az identitásproblémát vetik föl, mint korunk migránsokat ábrázoló képsorai. Gustave Courbet koldusa a százötven évvel későbbi szociális problémákat előlegezi, az 1943–44-es nagy bengáli éhínség áldozatairól készült fotók, rajzok a harmadik világ mai ellentmondásait. Meglepőnek tűnhet olyan klasszikus művek szerepeltetése, mint Conrad Felixmüller vagy Max Liebermann egy-egy festménye – nos, nagyon is helyük van az anyagban. Felixmüller portréja azt a Cornelia Gurlittot ábrázolja, akinek testvére, Hildebrand egyáltalán nem kétes, hanem nagyon

fotó: P. Szabó Ernő

Cecilia Vicuna:
Lenin, 1972,
olaj, vászon,
56,5×51,4 cm
HUNGART © 2017

is egyértelmű szerepet játszott a harmadik birodalomban az elkobzott, elrablott műkincsek értékesítésében. Nos, Liebermann ***Tőparti lovas***a a Gurlitt-hagyatékban bukkant fel 2012-ben, ez az esemény olyan mély benyomást gyakorolt Szymczykre, hogy kinevezése után a teljes, Münchenben előkerült anyagot ki akarta állítani a documentán, s csak a terv kivitelezhetetlenségének tudatosulása után elégedett meg a részletekkel, a többi között nácik által elkobzott könyvek prezentálásával. Egyébként önmagáért a Neue Galéria anyagáért is érdemes lett volna Kasselbe utazni. Felbukkan a realizmus témája (Courbet, Filonov), a kolonializmus és a művészet kapcsolata (Amrita Sher-Gil, André Pierre, Elisabeth Wild), a művészeti ágak, műfajok közötti határok lebontása (Ladik Katalin). A nemi identitás, a gender vagy transzgender problematikájáról is beszélhetnénk, de ebben az esetben mit sem mondanánk Lorenza (eredetileg Lorenz) Böttner szájjal és lábbal festett műveinek drámaiságáról. Itt olykor a nőművészetre (Geta Bratescu, Maria Lai, Cecilia Vicuna) koncentrálva a művészi minőségnek is szentel némi figyelmet a stáb, amelyet egyébként az láthatóan nem zavart, hogy a kiállított művész már régen nincs az élők sorában, a művek évtizedekkel korábban születtek.

A Neue Galerie mellett álló Palais Bellevue a természet és a művészet kapcsolatára helyezi a hangsúlyt. Itt láthatóak a Budapesten 1938-ban született Agnes Denes rajzai is a többi között ahhoz a növénypiramishoz, amelyet a város másik részén, a Nordstadtparkban valósítottak meg nagyban. Egyébként is jellemző a documentára, hogy bizonyos variációk, művek mintegy leitmotívumként bukkannak föl a város különböző pontján. A „sövényes" Olaf Holzapfel fa rácsszerkezete a Karlsaue egyik tisztásán áll, Dan Petermann „recycled" vasöntvényei megjelennek az egykori főposta egy részéből kialakított Neue Neue Galerie-ben is, az 1922-ben Bécsben született Elisabeth Wild pedig annak a filmnek az egyik szereplője, amelyet Rosalind Nashashibi forgatott a dzsungelben ***Vivian kertje*** címmel Vivian Suterről, Wild lányáról, akinek festményeit viszont jókora távolságban az Ottoneumtól az egyik üvegpavilonban láthatjuk.

A szomszédos pavilonban a kiállítás egyik legizgalmasabb műve, ***Nassib péksége*** (Mounira Al Solh), amely az emberi elutasítás és szolidaritás kettőségének az emlékműve, ahogyan a szolidaritás előtti tisztelet kifejezése a Königsplatzon álló obeliszk, Olu Oguibe munkája is, amely a jómód jelképeként felfogható sétálóutca és a nagy részben migránsok lakta Nordstadt között idézi Máté evangéliumának szavait: „Idegen voltam, és befogadtatok". Talán ez a mondat a legfontosabb a documentán olvasható összes közül, akár a rendezvény mottója is lehetne. Néhány száz méterrel távolabb, az egykori Kulturbahnhof területén, ahová ezúttal mintha pokolba szállnánk le, hiszen az állomás előtti térről egy nyomasztó hatású konténerbe foglalt lépcsősoron vezet le az út, Nikhil Chopra videoinstallációja vezeti végig a látogatót azon a 3000 kilométeres úton, amelyet az indiai művész Athéntól Kasselig mintegy a menekülők útját követve megtett. Az egyik rajzon magyarul olvasható, valamelyik magyar helyszínt idézve: „Énekelni és rajzolni tilos!", és egy videón is felbukkan a „magyar embereket" képviselő rendőr, aki a bírságról beszél az érkezőnek. Valószínűleg nem így fogadták annak idején Kasselben honfitársunkat, Debreceni Györgyöt, aki, talán hálából, egy jól fejlett tofugyárat fejlesztett ki a német gazdaság nagyobb dicsőségére – most itt mutatják be Véréna Paravel és Lucien Castaing-Taylor filmjét az 1981-ben Párizsban gyilkosság és kannibalizmus vádjával elítélt japán Issei Sagawáról.

A tofugyár persze csak mellékszíntér. Alighanem emlékezetesebb helyszín marad a látogató számára a főtér, a Friedrichsplatz, amelynek a közepén az argentin Marta Minujin ***Könyvparthenón***ja áll, az egyik szélén Hiwa K nagyméretű betoncsövei, amelyeket menekültek ideiglenes otthonaként prezentál, és ahonnan a Fridericianum Zwehrenturmja felé tekintve a Daniel Knorr gerjesztette gomolygó füstöt látjuk. És persze – művészeti igazgatónak és stábjának szánt bírálatok ide vagy oda – sorolhatnám még az emlékezetes műveket, szinte a teljes documenta Hallétól kezdve (például Beau Dick, Miriam Chan, Cecilia Vicuna, Guillermo Galindo, Britta Marakatt-Labba) a Torwache Ibrahim Mahama által zsákvászonba burkolt épületein át a Hessisches Landesmuseum, a Museum für Sepulkralkultur kiállítóiig. Igaz, néha jól oda kell figyelni, hogy azt észleljük, amit valóban érdemes. Az egyik műről készült képet elküldtem WhatsAppon egy ismerősömnek. Mi az, viharkár? – kérdezett vissza, mire én: Nem, hanem egy tizenhat csatornás hanginstalláció, Benjamin Patterson műve. Csak csomóba rakott száraz ágak takarják a hangfalat.

Hiwa K When:
Amikor képeket lélegzünk ki…, 2017,
installáció a kasseli művészeti főiskola diplomázóival való együttműködésben, különféle anyagok, Friedrichsplatz, Kassel, documenta 14
HUNGART © 2017

fotó: P. Szabó Ernő

Önidézet

Marta Minujín Könyvparthenónja a documentán

KUTASY MERCÉDESZ

Kassel, 2017. IX. 17-ig

reflektor

…az igazság, melynek anyja a történelem,
az idő versenytársa, a cselekedetek letéteményese,
a múlt tanúja, a jelen intő példája, a jövendő hírnöke.

JORGE LUIS BORGES: *PIERRE MÉNARD, A DON QUIJOTE SZERZŐJE*, 1939

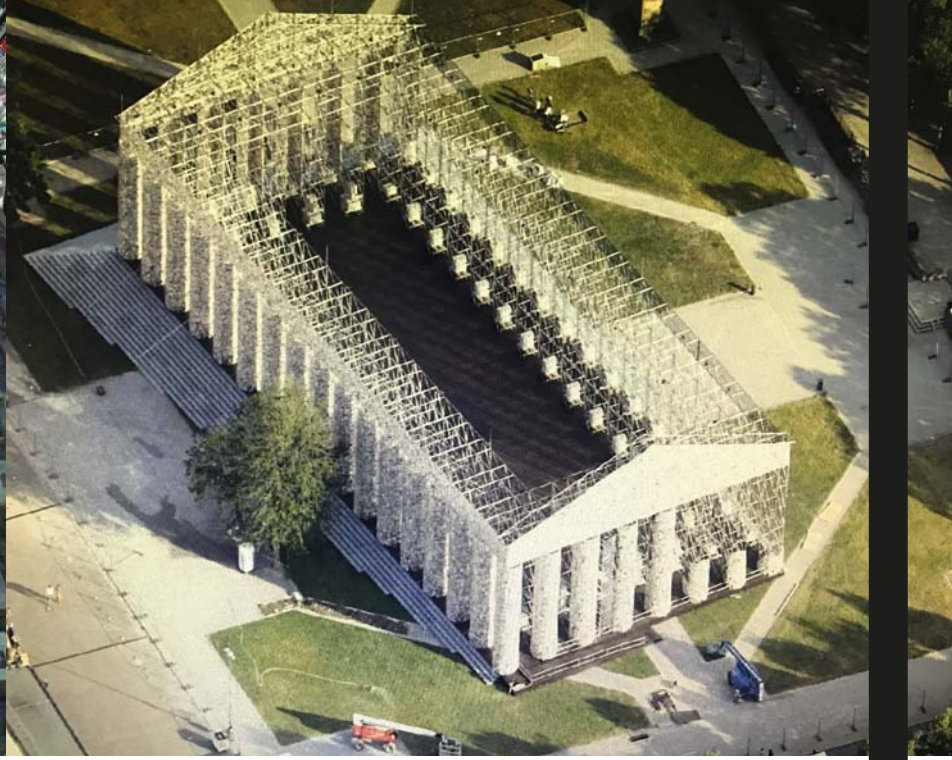
Jorge Luis Borges a *Pierre Ménard, a Don Quijote szerzője* című novellájában ironikus gesztussal mutatja meg az írás-újraalkotás-fordítás legemblematikusabb kérdéseit. A fiktív szerző, Pierre Ménard úgy alkotja újra Cervantes nagyregényét – vagyis annak két teljes és egy töredékes fejezetét –, hogy csak a végeredmény, az eredetivel mindenben megegyező Don Quijote látszódjék, az odavezető út azonban rejtve maradjon. Borges narrátora a két szöveget egybevetve megállapítja, hogy „Cervantes és Ménard szövege szóról szóra azonos, csakhogy az utóbbi mérhetetlenül gazdagabb", s ezzel tulajdonképp Borges egy másik kedvelt témájához, Hérakleitosz folyójához érkeztünk.

2017-et írunk, és Marta Minujín, az argentin képzőművészet nagyasszonya az első athéni és a 14. kasseli documentán még egyet csavar a Pierre Ménard-i történeten, amikor saját korábbi munkáit alkotja újra: az athéni seregszemle nyitónapján az Athéni Kortárs Művészeti Múzeumban rendezett performansz során Angela Merkel német kancellár hasonmásának fizeti meg a görög államadósságot „görög arannyal", vagyis zöld és fekete olajbogyóval. A műben nem nehéz észrevenni Minujín 1985-ös és 1996-os performanszának utóéletét. 1985-ben Minujín és Andy Warhol az argentin államadósságot rendezte hasonlóképp, csak éppen olajbogyó helyett kukoricacsövekkel, 1996-ban pedig Margaret Thatcher hasonmásával és ugyancsak kukoricával simította el a nemzetközi konfliktust: a performanszok koreográfiája és fotódokumentációjának beállításai is egyértelműsítik az (ön)idézetet.

Minujín másik munkája ebből a szempontból, ha lehet, még sokrétűbb: a művész 1983-ban, az argentin katonai diktatúra bukása után Buenos Airesben a Santa Fe és a 9 de Julio sugárút kereszteződésénél 17 nap alatt állította fel az athéni Parthenón mását, amely kövek helyett 30 ezer betiltott könyvből épült, s ezeket az építmény lebontása után a közönség hazavihette. Most, 34 évvel később Kasselben ugyanez a tematika jól rímel a kurátorok által megadott címre – Learning from Athens. Von Athen lernen –, Minujín pedig újra felépíthette a Parthenónt, mégpedig a Friedrichsplatzon, ahol 1933 májusában a nácik 2000 kötet könyvet égettek el; az épület, csakúgy, mint 1983-ban Buenos Airesben, az eredetivel megegyező méretű (70x30x20m), ám most 100 ezer kötetet gyűjtöttek össze hat országból, ebből hatezer példány Argentínából érkezett. Az argentin fővárosban a művész arcképével ellátott konténerekbe lehetett vinni a lakossági könyvadományokat, a művész pedig azt kérte az adományozóktól, hogy írják bele a kötetbe, hogy az mikor, hol volt betiltva, hol rejtegették, ki mikor vette. A Németországban adományozott könyvek esetében pedig mindegyikbe pecsét került, amelyen szintén feltüntették a betiltással kapcsolatos legfontosabb adatokat.

Ami a művek kiválasztását illeti, a művész a terrorveszélyre reflektálva azt kérte, hogy egyetlen vallás könyvét se hozzák el (az elkészült Parthenónon mégis akad elvétve néhány ilyen), a sokszínű válogatás ugyanakkor jól példázza, hogy gyakorlatilag bármit be lehet tiltani, ha mégoly ártalmatlannak tűnik is most a számunkra – ezért rokonszenves gesztus, hogy minden kötetbe belekerült, hogy mikor és hol volt betiltva. A listán egyaránt találunk bölcseleti műveket (Seneca, Rotterdami Erasmus, Machiavelli, Freud, Nietzsche), szépirodalmat (Kundera, Orwell, Cervantes, Dosztojevszkij, Kafka, Flaubert, Proust, Vargas Llosa, García Márquez), verseket (García Lorca, Pablo Neruda, Walt Whitman) vagy épp olyan könyveket, amelyeket ma gyermek- vagy ifjúsági irodalomként tartunk számon (Saint-Exupéry: A kis herceg, Mark Twain: Huckleberry Finn kalandjai, Lewis Carroll: Alice Csodaországban, Grimm testvérek: Piroska és a farkas).

Marta Minujín: *Könyvparthenón*, Kassel, Friedrichsplatz, 2017, © Marta Minujin Archives

Alberto Manguel argentin esszéista-fordító, ***Az olvasás története*** című remek kötet szerzője úgy véli, csak annyi a közös bennük, hogy mind gondolatokat tartalmaz, a gondolat pedig olyasféle képződmény, aminek valaki valahol bizonyosan az ellenkezőjét gondolja.

De vajon mennyire létjogosult, hogy egy művész ugyanazon a kiállításon belül két ízben is önmagát idézze, és eredeti, friss ötlet helyett két régi munkáját alkossa újra? – merül fel sokakban a kérdés. Kétségtelen, hogy a Könyvparthenón és az államadósság kifizetéséről szóló performansz is afféle művészeti adu ász, sokszor, sokféle helyzetben válhat aktuálissá – ám az aktualitás önmagában indokolja-e az ismétlést?

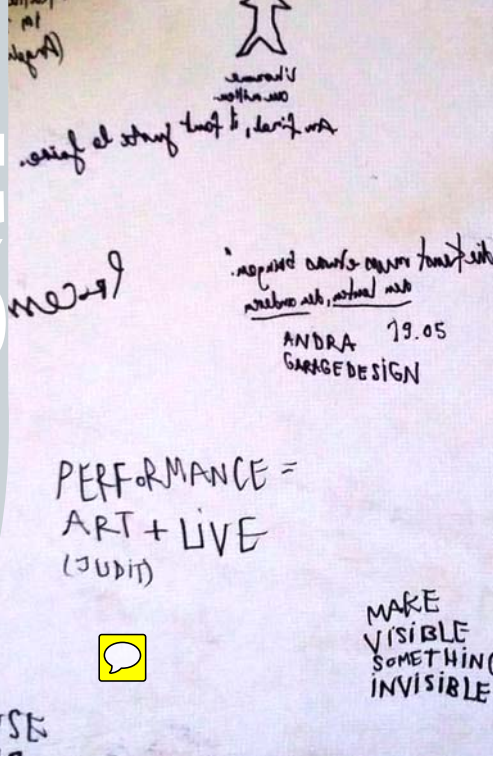
Régvolt matekórákról rémlik: három elem elegendő, hogy meghatározzon egy sorozatot. A szűz Pallasz Athéné akropoliszi temploma, Minujín 1983-as Buenos Aires-i építménye és a 2017-es kasseli installáció. Az első a görögök fogadalmi ajándéka a művészetek és az igazságosság istennőjének, homlokzata Pheidiasz és a legkiválóbb görög szobrászok keze munkáját dicséri; a második építmény homlokzatán domborművek helyett 30 ezer, a harmadikén 100 ezer betiltott könyv. A sorozat szabályszerűsége körvonalazódni látszik, és csak félve gondolok arra, lesz-e – s ha lesz, miféle? – ennek a különös palimpszesztsorozatnak következő eleme?

Marta Minujín kukoricában, a latin-amerikai aranyban fizeti vissza az argentin államadósságot, 1985, a 12 részes fotóperformansz egy darabja
© Marta Minujin Archives

Zarándoklat megértő módban

Marinka Limat utazó performansza a documentán

PATAKI GÁBOR

reflektor

Szereplői – a művészek, de a kritikusok, elméletírók is – úgy gondolnak néha a kortárs művészetre s közegére, függelékeire, mint Churchill a demokráciára: szörnyűnek találják, csak éppen semmi sincs helyette, mely pótolni tudná. Teljes joggal lesz néha csömörük az egész pörgéstől, a követhetetlenül be- és kiáramló pénzösszegektől, a lassan áttekinthetetlen tömeglátványossággá váló megakiállításoktól vagy épp a white cube-ok elegáns unalmától. Ám ahogy a 19–20. század szecessziós mozgalmai sem a pusztába, legfeljebb egy másik kiállítóterembe, egy ideig-óráig még érintetlen városkába, erdei tisztásra vonulhattak ki, úgy a maiak sem függetlenedhetnek teljesen a művészeti élet kereteitől.

Tökéletes válasz nem is lehetséges a „kint is vagyok – bent is vagyok" csapdahelyzetére, de próbálkozni azért lehet. Ha másként nem, legalább egy időre ki lehet szállni a körforgásból. Százezrek indulnak Compostelába s a többi kegyhelyre megtisztulást, személyes fordulatot remélve, testhezálló kihívásokat keresve (fiatal cseh középkorászok épp most abszolválták többhónapos katedráliskörútjukat). Miért ne cselekednének hát hasonlóan a művészek is?

Ezt tette a svájci performer, Marinka Limat is, amikor – a documenta hivatalos programjától függetlenül – elhatározta, hogy gyalog teszi meg a Kassel és a másik hivatalos helyszín, Athén közötti 2500 kilométeres utat. Az amúgy is az egyszerű, közvetlen gesztusokat kedvelő, fitneszedzésből performanszt csináló vagy például a svájci parlament épülete előtt „terülj, asztalkámat" felállító művész két éve már Fribourgtól Berlinig gyalogolt. Most újra művészeti zarándokútra indult, egyszerre komolyan véve s parafrazeálva a hasonló megmozdulásokat…

A helyiekre áldást kér és zarándokkönyvébe pecsételtet, felkeresi Pannonhalmát éppúgy, mint a gračanicai kolostort. S bár sátrát többször üti fel tanyák, vidéki házak udvarán, és szívesen fogadja a véletlen adta találkozásokat pásztorokkal, barátságos fiatalokkal, de útja alapvetően a művészet sokszínűségéről szól. Az általa felkeresett intézmények skálája a bécsi Kunsthallétól és a pesti Ludwig Múzeumtól nonprofit és kereskedelmi galériákig (Budapesten a 2B Galéria vendégeként közönségtalálkozón számolt be projektjéről), helytörténeti múzeumokig, egyszemélyes lakásgalériákig, régiségboltokig, csodabogár gyűjtőkig, avantgárd művészek és vasárnapi festők műtermeiig terjedt. Csúcsművek és dilettáns próbálkozások, dizájntermékek és vásári limlomok, jólétben élő polgárok és borostás, lepukkant különcök – ez a tarka egyveleg fűződik fel Limat zarándokútjára, a nagy- és kisbetűs M(m)űvészet egyszerre izgalmas és megható kaleidoszkópjává rázódva össze.

Mindenesetre azt láthatjuk, hogy ez a különböző fonalakból szövött művészeti hálózat – függetlenül a „magas" értékrendtől – milyen sűrűn borítja be Európa eme régióit a gazdag Németországtól a gyakran lesajnált Balkánig: a vándorút során 10–20 kilométerenként szinte mindenütt talált egy kisebb ilyesfajta intézményt, de legalább egy festegető vagy gyűjtő helyi polgárt. Ez a „megértő mód" jegyében megtett zarándoklat épp ezért válhat a documenta profi ügymenetének csendes ellenpontjává, kiegészítőjévé.

MARINKA LIMAT
performansza

Linz Calling

Ars Electronica Fesztivál, 2017

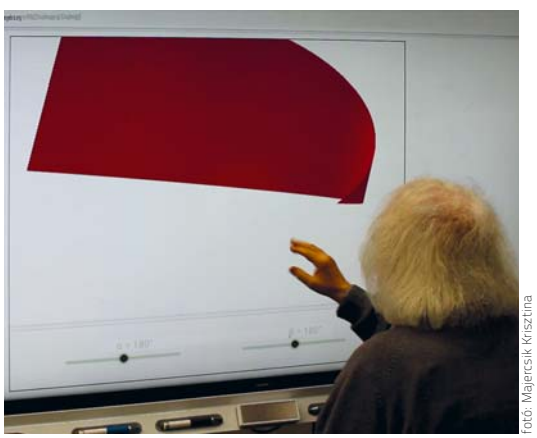
Molnár Eszter

Linz, 2017. IX. 7–11.

reflektor

Magyar résztvevőkkel is találkozhatunk a társadalom és a technológia szó szerint húsba vágóan aktuális kérdéseit reflektorfénybe állító, világhíres felső-ausztriai fesztiválon, amely évről évre felpezsdíti az egykori iparváros életét. Ahhoz, hogy nagy vonalakban felvázoljuk, hogyan is érkeztünk el az emberi intelligenciával versenyeztetett robotok jelenkori transzhumán valóságáig, amely a rendezvény idei fő témája volt, érdemes először – néhány évszám erejéig – a múltba tekinteni.

1959-et írunk, amikor az amerikai Arthur E. Samuels a gépi tanulás (machine learning) egyik úttörője, megalkotja azt a számítógépes programot, mely némi gyakorlás után képes legyőzni Amerika legjobb dámajátékosát. 1971-ben Harold Cohen kifejleszti az AARON-t, az első autonóm, „művészi" produktumokat alkotó robotot. 1977-ben megszületik a generációjának emblematikus lemezlovasa, a ***Berlin Calling*** című film főszereplője, Paul Kalkbrenner. Egy évvel később pedig megjelenik az elektromos zenei műfaj őskánonját képviselő Kraftwerk zenélő robotokkal operáló ***The Man Machine*** című albuma, melyen szférikus géphang ismételgeti: „We are the robots." Majd 1979-ben kezdi meg pályafutását az Ars Electronica.

fotó: Majercsik Krisztina

A *Látogatók* című interaktív virtuális átirat, mozgatás az érintőképernyős falon

Végigtekintve az idei rendezvény zavarba ejtően gazdag programkínálatán, némi derűs nosztalgia keríthet minket hatalmába, ha elképzelhetjük azt a néhány tucat fiatal tudóst és művészt, akik a kezdőcsapatot alkották. Az Ars Electronica ugyanis kísérleti projektként indult a felső ausztriai ORF Állami Egyetem néhány tudósa és új média iránt érdeklődő művészek összefogásaként. Az idén már 1100 művész, tudós, performer és önkéntes segítségével több mint 100 ezer látogatót vonzó fesztivál töretlenül felfelé ívelő népszerűségében nyilvánvalóan közrejátszhat a felvetett kérdések aktualitása, mindünket érintő jelentősége.

A mesterséges intelligencia és a robottörténelem – a digitális bennszülöttek – az Y és Z generáció tagjai számára már mindennapi evidencia. Ez a – benyomásom szerint – éppen a nem lázadással lázadó generáció feltűnően nagy számban képviseltette magát Linzben, s úgy tűnt, hogy tagjai csodálattal vegyes tisztelettel tekintenek a társadalom, a technika és a művészet közös halmazából eredeztethető szellemi-technikai paradigma hőskorára.

Lett légyen az ember a körülöttünk zajló technikaiforradalom-cunamit bevallottan erős negatív elfogultsággal és aggodalommal szemlélő, gépromboló hajlamú maradi, vagy épp ellenkezőleg, a gépcivilizációt hurráoptimistán üdvözlő technokrata, mindenképpen maradandó élményt jelent végigsétálni a rendezvény több emeletet betöltő kiállításain.

A fesztivál egyik vonzerejét – a túlkínálat ellenére is – a személyesség és az interaktivitás jelenti, mert nagyon könnyű szóba elegyedni a műveik mellett strázsáló alkotókkal; kipróbálni néhány új fejlesztésű találmányt, vagy akár aktív részesévé válni az interaktív installációknak, workshopoknak, kortárs zenei koncerteknek.

Ahhoz, hogy végigjárjuk a város tizenkét pontján található helyszíneket, s megpróbáljuk befogadni a hatalmas mennyiségű anyagot – műalkotásokat, (az interneten is közvetített) konferenciákat, koncerteket –, legalább egy hosszúhétvégényi időre lenne szükségünk, ám ennek híján szűk egy nap alatt bejárhatóak a rendezvény fő helyszíneként funkcionáló 25 ezer négyzetméteres alapterületű Postcity – az egykori csomagrendező – ipari csarnokai, alagsori galériaként újrahasznosított bunkerei. Az eseménysorozat művészeti vezetői, Christine Schöpf és Gerfried Stocker idén az AI – Artificial Intelligence (azaz Mesterséges Intelligencia), illetve a The Other I (A Másik Én) kulcsszavakat választották ki fő témaként.

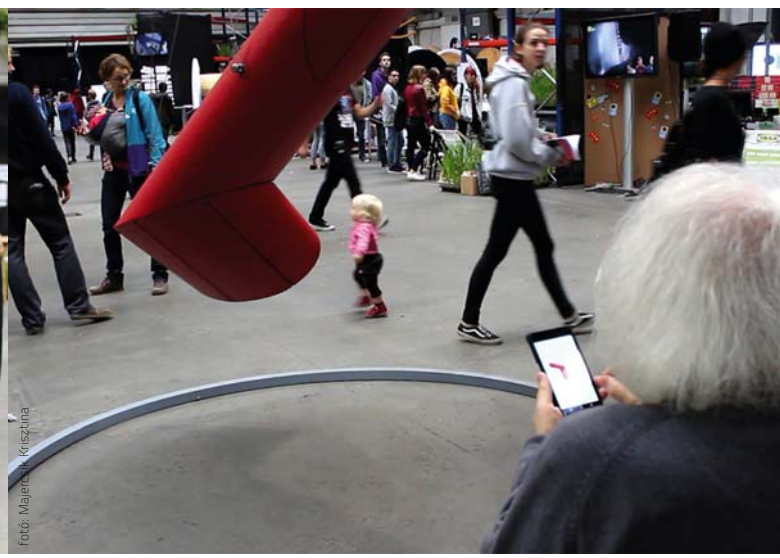
A bemutatott művek többsége inkább lazábban, mint szorosan kapcsolódott a mesterséges intelligencia témájához, így volt ez a magyar csapat esetében is. Kelle Antal ArtFormer és Orosz István műveinek kiállítása a 2008-ban útjára indított Nemzetközi Élményműhely, a linzi Johannes Kepler Egyetem és a GeoGebra.org együttműködésének keretében valósult meg. Büszkék lehetünk arra, hogy a hazai alapítású, tanárokat, kutatókat, művészeket tömörítő nyitott kutató- és alkotóközösség nemzetközi vonatkozásban is elsőként kezdett bele a STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts & Mathematics) területek integrált oktatási és tanulási módszereinek feltérképezésébe és továbbfejlesztésébe. A fiatalabb generációt megcélzó Élményműhely játszva tanító konstrukciói és a Vécsei-robotok önfeledt flow-élményt jelenthettek a fesztiválon nagy számban részt vevő gyerekek számára.

Kelle Antal ArtFormer négy munkát mutatott be Linzben: egy impozáns méretű kinetikus szobrot, a ***Cognition Schöffer*** című alkotást, annak interaktív virtuális átiratát és két, a szoborhoz kapcsolható videomunkát. A szobor címével is kifejezte tiszteletét a magyar származású, kibernetikus mobilokat készítő, úttörő szellemiségű művész előtt.

Schöffer 1963-as ***Tour Lumière Cybernétique de Paris-La Défense*** címmel tervezett szobrának mozgása leképezte volna a francia fővárosban zajló ünnepek, esküvők, születések, közlekedési balesetek vagy éppen az elhalálozások adatait, melyek hatására a mű füstöt bocsátott ki magából vagy színes fényesőben fürdő örömtáncra perdült volna. Fontos, hogy Kelle munkái – a Schöffer-műhöz hasonlóan – sosem pusztán dekorációs céllal születnek, hanem érdeklődésük középpontjában a mindennapi viselkedésünk és a geometrikus térformák közötti analógiakeresés áll.

A fesztivál fogadó szintjének óriási csarnokában, a főutak kereszteződésében felfüggesztett, mozgatható alkotást három elemből álló szoborként aposztrofálhatjuk. A szobor középső „teste", valamint a „karjai" egy vezérlőterminál segítségével szabadon elforgathatóak és számtalan különböző pózba állíthatók, azaz a látogatók által folyamatosan mozgatva vagy önállóan, automatikus koreográfia szerint táncolnak. Az első látásra hidegnek tűnő forma – mozgása során – kecsesen táncoló organizmussá alakul át. A művész meggyőződése, hogy a geometrikus és az organikus világ nincs kibékíthetetlen ellentétben egymással, hanem valamilyen összetettebb rendszer két állapotát jelentik, melyek között átjárás van. E gondolat tükröződik vissza Kelle ***Geometriai Pantheon*** című sorozatából is, amelyet videoanyagként bemutatva, közvetlenül a szoborinstalláció mellett lehetett megtekinteni.

fotó: Majercsik Krisztina

fotó: Majercsik Krisztina

KELLE ANTAL ARTFORMER
Gerfried Stocker művészeti igazgatóval, háttérben a mindig változó *Cognition Schöffer*-szobor

A *Látogatók* című virtuális átirat mobilkészülékek segítségével irányítva (pozitúrái, nagysága, mozgása változtatható)

A szobor mozgatható elemeinek jellegzetesen két végpozíciója van: egy teljesen egyenes forma, illetve egy önmagába záródó háromszög. Az előbbi képviseli az optimizmust és a külvilágra vonatkozó nyitottságot, az utóbbi pedig a magunkba gubózást. Ahogyan viszonylag ritkán kerülünk ebbe a két szélsőséget képviselő helyzetbe, és többnyire köztes pozíciókat képviselünk, a szobor ezt tükrözve szintén számtalan különböző látványállapotot képes megjeleníteni. A vékony acélhuzalok segítségével térbe lógatott szobor forgó tánca lírai hangulatot kelt, s meditációra késztet bennünket. Szemmel láthatóan volt olyan látogató, akit már mozgásának szépsége önmagában is lenyűgözött, voltak olyanok, akik mindenáron hozzá akartak érni, másokat a megvalósítás technikai részletei foglalkoztattak. Számomra a szobor mozgása felüdülést, megpihenést, csendélményt jelentett az egyébként hangyabolyként nyüzsgő kiállítótérben.

A fesztivál alkalmából elkészült a szobor virtuális átirata is, mely a ***Látogatók*** címet viselte. A GeoGebra-szoftver segítségével hatalmas érintőképernyős falon tablet-, valamint mobilkészülékek segítségével módosítható a virtuális szobor nagysága, pozíciója és folyamatos mozgása.

Ugyancsak videoanyagként került bemutatásra a kiállítás témájához, a Másik Énhez közvetlenebbül kapcsolható mű, Kelle ***Nexus*** című kinetikus szoborinstallációja, amely 2009-ben a Budapesti Szépművészeti Múzeum Reneszánsz Termében volt látható. A ***Nexus*** szobrai egymástól függetlenül mozogtak, s a látogatók interaktív módon irányíthatták a mozgásukat. A terminálokkal irányított szoborpár az emberi kommunikáció intimitását érintő kérdéseket vette górcső alá. Hogyan reagálunk mások keresésére, kívánságaira? Észrevesszük-e mások segélykiáltását egy-egy gesztusban? Van-e elég türelmünk egymáshoz? A ***Nexus*** mozgatásában felfigyelhettünk ugyanakkor egy megdöbbentő vonásra. A szobor pozícióit nemcsak emberi akarat vezérelte, hanem időnként a szerver, azaz a mesterséges intelligencia is közbeavatkozott, méghozzá úgy, hogy néhány másodperces késleltetéssel, tükröt tartva a játszónak „saját mozgatásunkat", azaz a „Másik Énünket" tükrözte vissza.

Orosz István anamorfózisképeinek egyikén, optikai csodaként a tudományos-fantasztikus regény klasszikusának, Jules Vernének az arcképe bontakozott ki a kép egy pontjába helyezhető ezüsthenger alatt elterülő kétdimenziós tájkép vonalaiból. Ezzel Orosz közvetlenül is kapcsolódott a kiírt témához, hisz a jövőbe látó írót nem lenne túlzás a fesztivál szellemi ősatyjának nevezni.

Biztos vagyok benne, hogy nem fogom könnyen elfelejteni a Postcity alagsori bunkergalériájának sötétjében ámulkodva kolbászoló hipsterek és geekek sejtelmes kék telefonpilácsainak pulzálását, a ritkásan szőtt hálófüggöny mögött légakrobatikázó, önvezérlő drónok repkedését, az áramot termelő embervértartályokat, a biobúzakévék kesernyés illatát, ArtFormer kézi vezérlésre táncoló kinetikus

fotó: Majercsik Krisztina

fotó: Majercsik Krisztina

Ars Elektronika Fesztivál (a hatalmas távolságokat sokan rollerrel vagy gördeszkával tették meg)

A háromtengelyű *Cognition Schöffer* című szobor különböző irányú és időzítésű mozgatása a vezérlőterminál segítségével

szobortestrészeinek kecses mozdulatait, a 3D-festmények neonpixel-örvénylését, a telefonból kérdezősködő robotok nagyon is nyugtalanító hangját…

A fesztivál szervezői a jövőre vonatkozó félelmek eloszlatására törekedtek, mégis nehéz elhinni, hogy az emberiség könnyeden fogadja majd el azokat az információtechnológiai újításokat, amelyekről Ray Kurzweil már 2005-ben megjósolta, hogy életünk egészét – beleértve biológiánkat is! – meg fogja változtatni.

A fesztivál sugallata szerint mindenesetre az emberiség egyre gyorsabb ütemben menetel a szingularitás, azaz a klasszikus sci-fi próféták – Verne, Asimov, Orwell – messianisztikus optimizmussal és aggodalmakkal egyaránt teleszőtt (anti) utópisztikus látomásainak kiteljesedése felé.

Az Ars Electronica már-már támadóan provokatív plakátján mintha Madách Imre holtsápadt Ádámjának kibernetikus csatlakozóval a mátrixra kapcsolt félig bádog, félig hús-vér figuráját látnánk profilból, amint „farkasszemet üvölt" egy hasonlóképp megrémült majommal. Nemcsak a plakát, hanem az egész rendezvény kérdések, kétségek hálóját fonja körénk.

„Őrjöngő röptünk mondd, hová vezet?" Mintha a falanszterszínt elhagyva az űrben járnánk. Sejtjük, hogy az emberiség, nem feladva a folyamatos növekedés illúziójába vetett hitet, tovább fog haladni, Madáchcsal szólva: „előre hát, előre: csak addig fáj, míg végképp elszakad, / Mely a földhöz csatol, minden kötél!" S a Marsra való katapultálás utáni pillanatokban utólag ráér kitalálnunk, hogy a világháló segítségével összeszőtt, intelligens robotokkal benépesülő világfalu a „fenntarthatóság" vagy az apokalipszis felé robogott-e oly lelkesen.

Művészet nyilvános terekben

Skulptur Projekte Münster 2017

P. Szabó Ernő

Münster, 2017. X. 1-ig

reflektor

A híres grand tour, a nagy körút, amelyre az elmúlt évszázadok jómódú fiataljai északról, az Alpokon túlról indultak délre, hogy a klasszikus művészet remekeit megismerjék Itáliában, manapság délről északra vezet, és legfeljebb minden tíz évben kerülhet rá sor. Mármint azért, mert tízévenként esik meg, hogy egy éven belül mind a négy nagy kortárs művészeti esemény megvalósul. A kétévente rendezett Velencei Biennálé mostanában májusban nyílik, ez az első állomás. A második az évente megrendezett Art Basel júniusban, amely csak négy napig tart, töménysége miatt azonban fölér egy több hónapos eseménysorozattal. Ugyancsak júniusban nyílt meg a kasseli documenta (az idei program gazdagságát jelzi, hogy ennek a rendezvénynek az első része Athénban szintén korábban kezdődött), amelyre ötévente kerül sor, s júniustól októberig látható a grand tour utolsó nagy rendezvénye, a Skulptur Projekte Münsterben, amely 1977-ben indult, s amelyet tízévenként rendeznek meg.

Szoborprojekt – a magyarra fordított cím éppen a lényeget nem árulja el, mármint azt, hogy távolról sem arról van szó, hogy különböző méretű plasztikákkal dekorálnák ki ilyenkor a város tereit, utcáit, bár, ha jó műveket prezentálnak, akkor az sem utolsó dolog. Már csak azért sem, mert – erről Közép-Európában, a Kárpát-medencében fájdalmasan sokat tudunk – a köztéren álló műalkotások nagy része középszerű, érdektelen, vagy ami annál is rosszabb, a közízlést kifejezetten romboló képződmény, ami jól érzékelhető a szobrok iránti társadalmi elvárások milyenségében is – amint az talán az Új Művészet szeptemberben megjelent mellékletéből is kiderül. De kiderül abból is, hogy az érdektelenség miatt hamar kifulladnak az újító törekvések. Budapesten például összesen kétszer rendezték meg a Szobrok a tavon című nemzetközi kiállítást a Városligeti tavon, pedig ott valóban jó néhány izgalmas alkotás szerepelt. De kit érdekelnek az ilyen játszadozások? – vonnak vállat mostanság a magyar politikusok.

Van tehát miért irigyelnünk például Pozsonyt, ahol ezen a nyáron már sokadik kiadására került sor a Soha a objekt (Szobor és objekt) nevű kiállítássorozatnak, s még inkább van miért irigyelnünk a münsteri rendezvényt, amely valószínűleg példa lehetett a pozsonyiak számára is, azzal a különbséggel, hogy a münsteri lassú ritmus egyben nagyon komoly előkészítő munkát és páratlan szakmai igényességet jelent. Az utóbbit a többi között azt garantálja, hogy egyik alapítója és immár ötödik alkalommal művészeti vezetője Kaspar König, a kortárs művészet egyik legjobb ismerője. Igaz, az indulás Münsterben sem volt egyszerű: bármilyen gazdag is műemlékekben, műalkotásokban az Észak-Rajna–Vesztfáliában található nagyváros, püspöki székhely, a 70-es évek közepén nem volt könnyű elhitetni a helyi polgárokkal, hogy George Rickley ***Három forgó négyzet*** című plasztikája nem egy 130 ezer német márkába kerülő humbug, hanem valódi műalkotás. Éppen ezért alakult ki a szervezők koncepciója, amely szerint nem egyszerűen szobrokat akartak felállítani néhány hónapra, hanem művészetet akartak vinni a nyilvános terekbe. Olykor igencsak meglepő projektek megvalósítását is támogatták, ha fantáziát láttak benne. Így történhetett meg például az, hogy a török Ayse Erkmen 1997-ben múzeumi tulajdonban lévő plasztikákat lógatott le kötélen a dóm fölött köröző repülőgépről: ez valószínűleg az előző két Skulptur Projekte hatásos művei ellenére is kiverhette a biztosítékot néhány

fotó: P. Szabó Ernő

Lara Favaretto: *Pillanatnyi emlékmű – A kő*, 2017, durva szemcséjű gránit, kb. 420×140×155 cm, **HUNGART © 2017**

fotó: P. Szabó Ernő

fotó: P. Szabó Ernő

münsteri polgárnál. S a látogató olykor az idén is zavarba jön, nem érti, miért takarja el éppen Henry Moore szobrát egy kamion s a rajta lévő konténer a pazar, három éve kibővített múzeumépület előtt – de ha utánaolvas, megérti, hogy Cosima von Bonin és Tom Burrn projektjének éppen az a lényege, hogy a különböző művészi „pozíciókat" szembesíti.

Mostanság azonban botrányokról nem lehet hallani, sőt a projekt, bár csak tízévente kerül rá sor, Münster mindennapjainak a részévé vált. Mármint abban az értelemben, hogy alkalomról alkalomra kiválasztanak néhány művet, amely állandó helyet kap a tereken, amelyek száma lassan negyven körül jár, s amelyek alkotói között olyan nevekkel találkozunk, mint Daniel Buren, Jenny Holzer, Rebecca Horn, Ilja Kabakov. A projekt népszerűsége pedig a városban működő nagyobb cégekre is inspiráló hatással van, szponzorokként, szoborállítókként maguk is igyekeznek hozzájárulni a sikerhez. Az egyik az idén valószínűleg elnyerné a közönségdíjat, ha lenne: az Aa folyó kikötőjében hidat építettek, de nem a vízszint felett, hanem az alatt néhány centiméterrel, így a népes látogatóközönség kutyával, kisgyerekkel együtt boldogan tocsogott egyik parttól a másikig.

Még a magányra vágyó kiskerttulajdonosok is érzik a projekt fontosságát, amit jól érzékeltet, hogy több kiskertegyesület tagjai is együttműködtek Jeremy Dellerrel, aki tíz évvel ezelőtt arra kérte őket, gyűjtsenek össze minden rájuk vonatkozó dokumentumot, ragasszák őket albumba, amelynek eredményét most éppen egy ilyen kiskertben prezentálja. A kevésbé tájékozottakat azonban mindenképpen meglepte az a tábortűz, amelyet Aram Bartholl rakott néhány száz méterrel távolabb: a tűzön nem szalonna, hanem mobiltelefon-akkumulátor „sült", áramot termelve a hőségnek köszönhetően, bizonyítva a különböző eredetű energiák közötti átjárhatóságot.

Hagyományos szobrok és építészeti elemek, installációk és berendezett, illetve dekonstruált terek, objektek, videók, performanszok és élő szobrok, LED-festmények és hanginstallációk egyaránt szerepeltek a Skulptur Projekte kínálatában, amely a város különböző pontjain túl, első ízben a Ruhr-vidékhez tartozó Marl városában is megjelent, ahol egy múzeumi kiállítás is áttekintette a rendezvénysorozat eddigi negyven évét. Ami pedig a jövőt illeti, sokan azt szeretnék, ha a projektre az eddiginél gyakrabban kerülne sor, elvégre nem elhanyagolható számú érdeklődőt vonz a városba. Kaspar König azonban ragaszkodik az eddigi lassú, nyugodt ritmushoz. S ha valamikor, most bizonyítottan érvényes a közmondás: Lassan járj, tovább érsz!

Aram Bartholl: *12 V/5 V/3 V*, 2017, számítógép-részegységek, grillsütő, mobiltelefon-akkumulátorok
HUNGART © 2017

Ayse Erkmen: *Vízen*, 2017, konténer, acélrudak, acélrácsok, 6400×640 cm ösvény
HUNGART © 2017

Justin Matherly: *Nietzsche sziklája*, 2017, beton, üvegszálas műanyag, betegszállító eszközök, fa, fém, kb. 350×700×300 cm, HUNGART © 2017

fotó: P. Szabó Ernő

A megfigyelés diszkrét bája

Maurer Dóra kiállítása

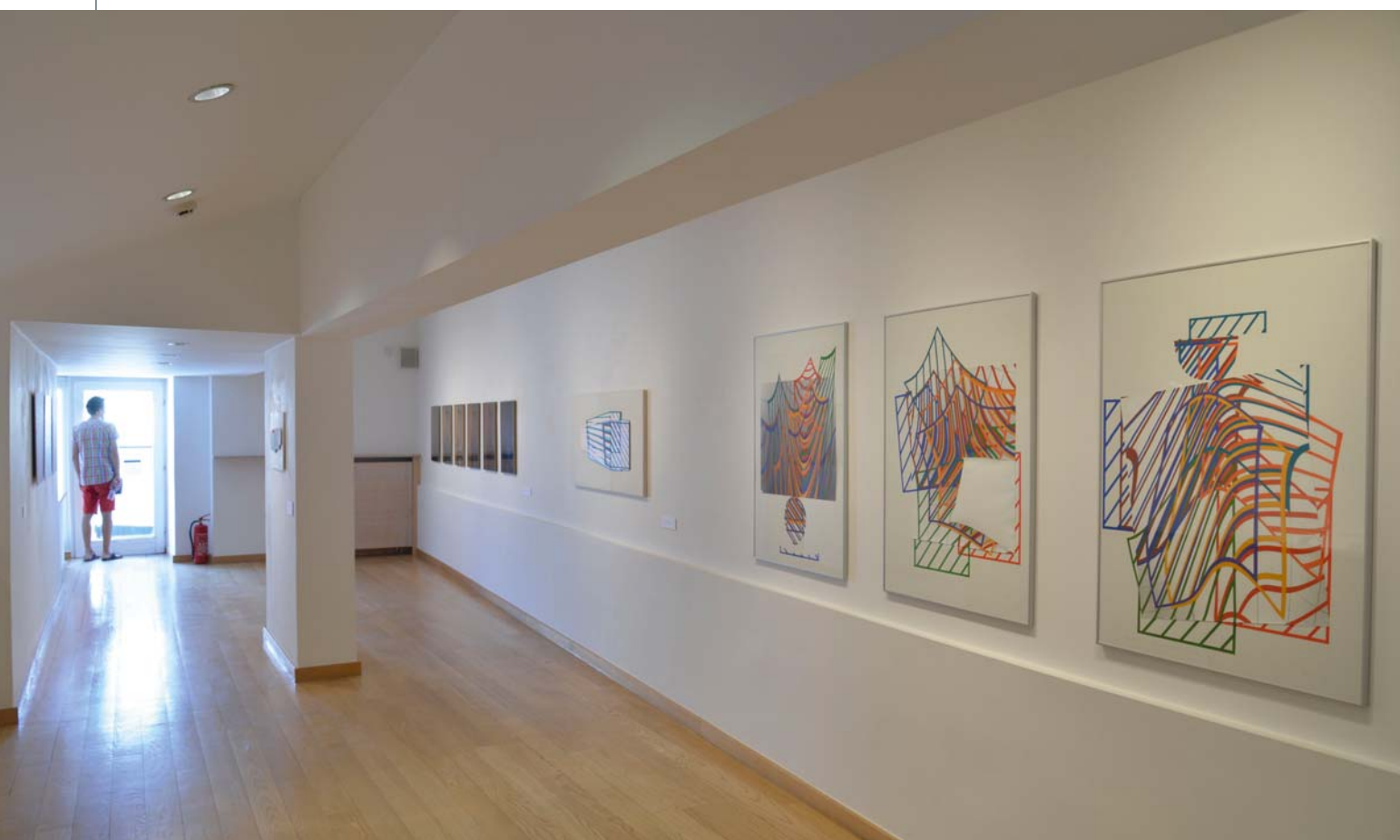
Lóska Lajos

Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény, Veszprém, 2017. VII. 15. – X. 28.

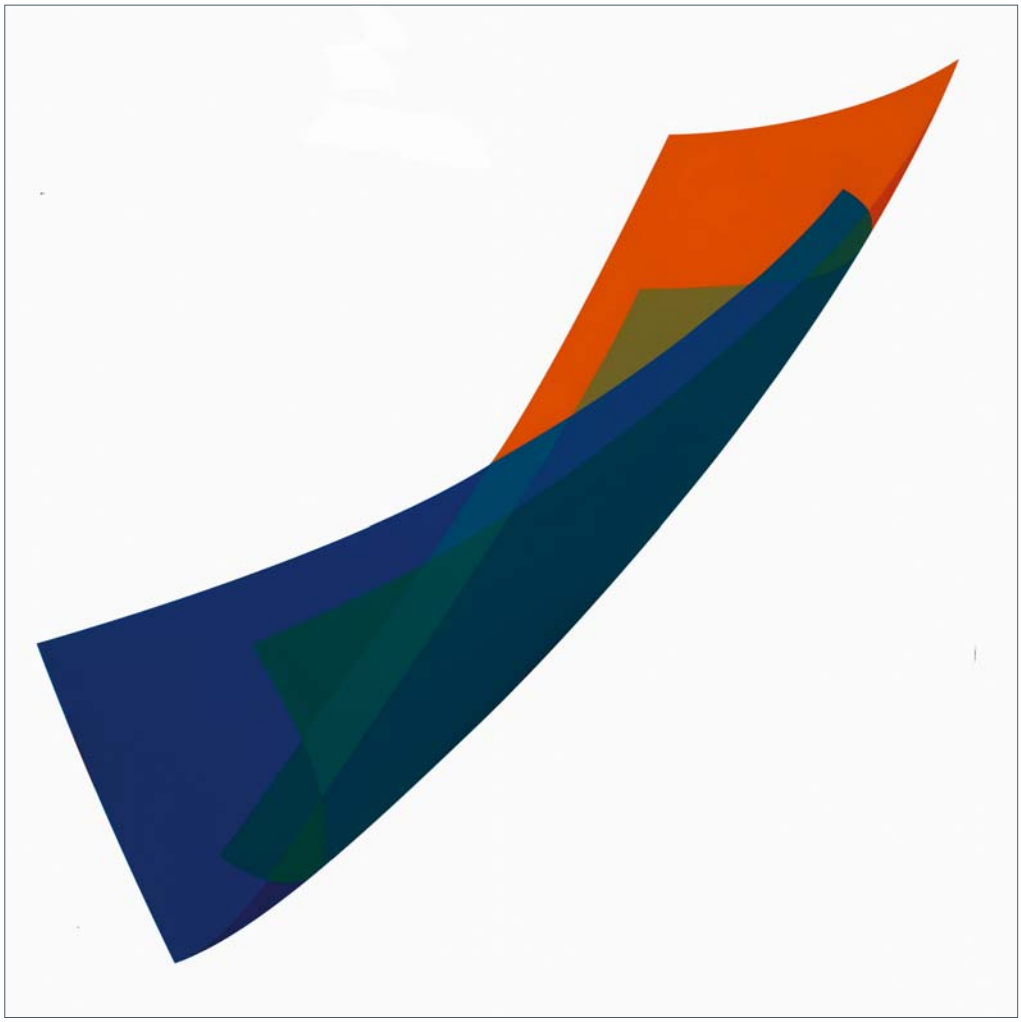
kiállítás

Maurer Dóra A megfigyelés tárgya című tárlata látható október végéig a neokonstruktív, hard edge, illetve konkrét művek kiállítóhelyeként ismert Vass László Gyűjteményben. A rendezvény nemcsak azért aktuális, mert a 60-as évek nagy generációjának egyik prominens tagja mutatkozik be Veszprémben, hanem azért is, mert éppen mostanában nőtt meg az érdeklődés a különböző londoni és New York-i kiállításokon és aukciókon a magyar neoavantgárd művészet iránt. Nemcsak Maurer Dóra vagy Nádler István képeinek megismertetésére és eladására gondolok, hanem a Pécsi Műhely tagjainak a sikerére is.

Maurer több mint negyvenesztendős munkássága nagyrészt ismert a kortárs magyar művészet iránt érdeklődők körében, ennek ellenére nem árt felidéznünk pályájának néhány jellemző állomását. A grafikával, fotóval, kísérleti filmmel, festészettel egyaránt foglalkozó alkotó pályája a 60-as évek első felében mágikus realista, groteszk, foltmaratott rézkarcokkal indult (***Pompei-sorozat***, 1964; ***Vevőre várva***, 1965). Az évtized végétől azután – a koncept art hatására – elsősorban a véletlenszerűen létrejövő konkrét lenyomatokkal kísérletezett (***Nagyon magasról lejtett lemez***, 1970; ***Környomok***, 1973). Foglalkoztatta a művészet és a tudomány kapcsolata, sorozatműveket készített, és fotózott. Említést érdemel például a 80-as évek elejéről való ***Zsilipek*** (1980) című fotóetűdje. E szérián különböző anyagok (szénpor, krétapor stb.) mozgását

Kiállítási enteriőr

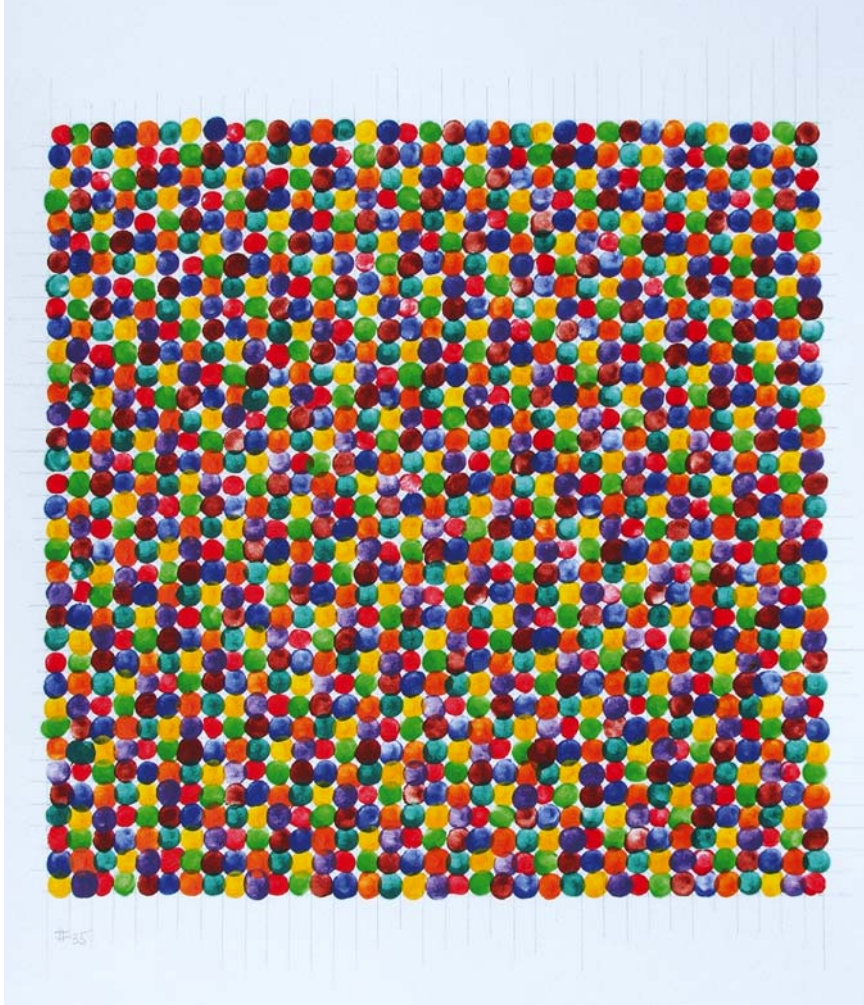
Maurer Dóra: *Quod libet 56*, 2010, akril, falemez, vászon, 79×269 cm

vizsgálta, valamint nyomhagyásukat rögzítette fényképezőgép segítségével. A 80-as évek színes és érzékletes újfestészeti mozgalmában nem vett részt, viszont az újhullám elterjedésével egy időben elkezdte készíteni színes, minimal artos, síkgeometrikus, teret szervező „kváziképeit". Ezeket a szakirodalom az ausztriai buchbergi kastélyban kivitelezett ***Tér quasi képe*** (1982) születésétől eredezteti. A keletkezésükről azt kell tudni, hogy a művész egy négyzetháló tetszőleges részletét kiemelte, egymáson eltolta, majd síkba vagy térbe helyezte (***Eltolt kvázi kép A-B***, 1983). Az 1984 és 1986 közötti időszakot a gömbfelületre vetített, aztán síkba terített formákból álló munkái jellemzik. Majd a „relatív kváziképek" következtek. Újabb alkotásait már nem deformált rácsszerkezetekből, hanem egymásra helyezett színes, gyakran térbe hajlított geometrikus lapokból állítja össze. (***IXEK 17 A, 17 B***, 2017).

A bemutatón zömmel 1990 és 2012 között készült, egymásra helyezett, egymást részben fedő, meghajlított síkokból összeállított művekkel találkozunk. Láthatunk továbbá néhány korábbi színtanulmányt, dekoratív, színes pöttyökből álló minimalos grafikai sorozatot is. A képek születésének előzményeit keresve hivatkozhatunk Maurer Dóra egyik interjújára, melyben a 20. század elejétől a magyar művészetben jelen lévő avantgárd művészet, Kassák Lajos, Moholy-Nagy László, Kepes György, Victor Vasarely és mások munkásságának élő hagyományként való kezeléséről szól, továbbá kiemeli a geometrikus és konkrét festészet újbóli térnyerését és a kortárs művészetünkre gyakorolt hatását. Ezen előképek mellett a 60-as évek végétől elterjedt koncept artot tekinti olyan kovásznak, amely máig meghatározza, stimulálja a különböző kifejezésmódokat. Hozzá kell tennünk, napjaink fogalmi művészete megengedőbb, mint a 60-as évek közepének és a 70-es évek elejének szikár, klasszikus konceptje.

Maurer Dóra

Maurer Dóra: *Ujjnyomok 3., Nyolc szín egymásutánja növekvő felületen*, 1993/2016

Maurer legújabb képei is elsősorban színeikkel és formáikkal hatnak, ennek köszönhetően egyszerre érzékletesek és fogalmiak. A veszprémi megnyitó után az újságírók kérdéseire válaszolva a művész kiemelte, hogy a kollekció mindenekelőtt a színek és a fények fontosságára, jelentőségére kívánja felhívni a figyelmet. Ezeket a színes, művészettörténeti utalásokat is tartalmazó, térbe hajlított geometrikus idomokat alkalmazó képeket jól jellemzik Andrási Gábor gondolatai: „Az érzéki-konceptuális műben éppen a formák csillantják fel igazán a gondolat szépségét, s ezáltal a gondolat formái élményszerűvé, átélhetővé, megtapasztalhatóvá lesznek."[1]

Az ***Overlappings*** és a ***Quod libet*** című sorozatok egyes darabjainak is a szín- és a formaélmény, valamint az áttünések a meghatározói. A ***Quod libet 56*** (2010) hosszan elnyúló formája olyan, mintha egy kiterített textíliát enyhén megcsavarnánk, majd átlósan összehajtanánk két háromszöggé, de tekinthetjük őket külön-külön kimetszett, lapra kasírozott kék, narancs és világosbarna gömbszeleteknek is, melyek közül a nagy kék háromszög felületén még kisebb zöldes áttűnések is megjelennek. A 2009-ben készült ***Quod libet 54*** bordó, zöld, narancs színű lemezekből összerakott plasztikus kép (vagy síkdombormű). Kedvencem – ha mondhatok egyáltalán ilyet – azonban a világos, sárga, zöld, kék, narancs színekkel megfestett ***Overlappings 37, Tojáshéj*** (2007), mely azzal is kitűnik a szigorúbb, szögletes, geometrikus elemekből álló művek közül, hogy félkört formál.

A festmények után kell szólnom a művész grafikai tevékenységét megidéző négydarabos, ***Ujjnyomok 4., Nyolc szín egymásutánja növekvő felületen*** (1993/2016) című szériáról, amely függőlegesen és átlósan futó színes pöttyökből tevődik össze. Megemlítem továbbá a művész hat ereszcsatornát eltérő színárnyalatokban rögzítő, az impresszionizmus, pontosan Monet napszakok színhatásait megidéző vásznai által ihletett lírai koncept fotósorát (***Reggel-délben-este, hommage à Monet***, 1990). Ide kapcsolódhat Dékei Krisztina megállapítása, mely érzékletesen határozza meg Maurer művészetének lényegét: „Maurer posztkonceptuális geometriája rendszerének végtelen variabilitására épül, amely nem szabályok által lezárt lehetőségek mechanikus ismétlődésén, hanem az intuíció és a képzelőerő szabadságán és nyitottságán alapul."[2]

Logikusan felépített munkássága a magyar újgeometrikus és konkrét tendenciákhoz köthető. Hozzá hasonló kifejezésmódban dolgoznak a Nyílt Struktúrák Egyesületbe tömörült művészek, például Molnár Vera, Konok Tamás, Gáyor Tibor, Mengyán András, Haász István, valamint a társasághoz csatlakozott fiatalabbak, Jovánovics Tamás, Haász Katalin és a többiek, akiknek alkotásait a nyár folyamán (szinte egy időben a jelen tárlattal) a Vasarely Múzeumban tekinthettük meg. Hangsúlyoznom kell, hogy a posztkonceptuális irányzatok mindig is jelen voltak az elmúlt negyven esztendő magyar művészetében, ami természetes is, hiszen olyan jelentős alkotók dolgoztak és dolgoznak ebben a kifejezésmódban, mint Türk Péter, Molnár Péter, Schmal Károly, Károlyi Zsigmond, Tolvaly Ernő, Lengyel András, Gerber Pál, Benczúr Emese, Sági Gyula és a sort még folytathatnánk.

A Vass László Gyűjteményben rendezett tárlat tehát nemcsak az immáron több mint harminc esztendeje megszületett „kváziképek" sorát és históriáját tárja a közönség elé, hanem áttételesen ráirányítja a figyelmet az újkonceptualizmus és a konkrét festészet jelentőségére is.

Jegyzetek

1 Andrási Gábor: A gondolat formái („Érzéki konceptualitás" a kortárs magyar képzőművészetben). In: A modern posztjai, Budapest, 1994, 75–87.

2 Art Magazin, 2005/2, 70–73.

Emlékezetbe idézés zajlik

Nádler István és a Kisterem a Fiacon

JANKÓ JUDIT

Párizs, 2017. X. 19–22.

interjú

fotó: Simon Zsuzsi

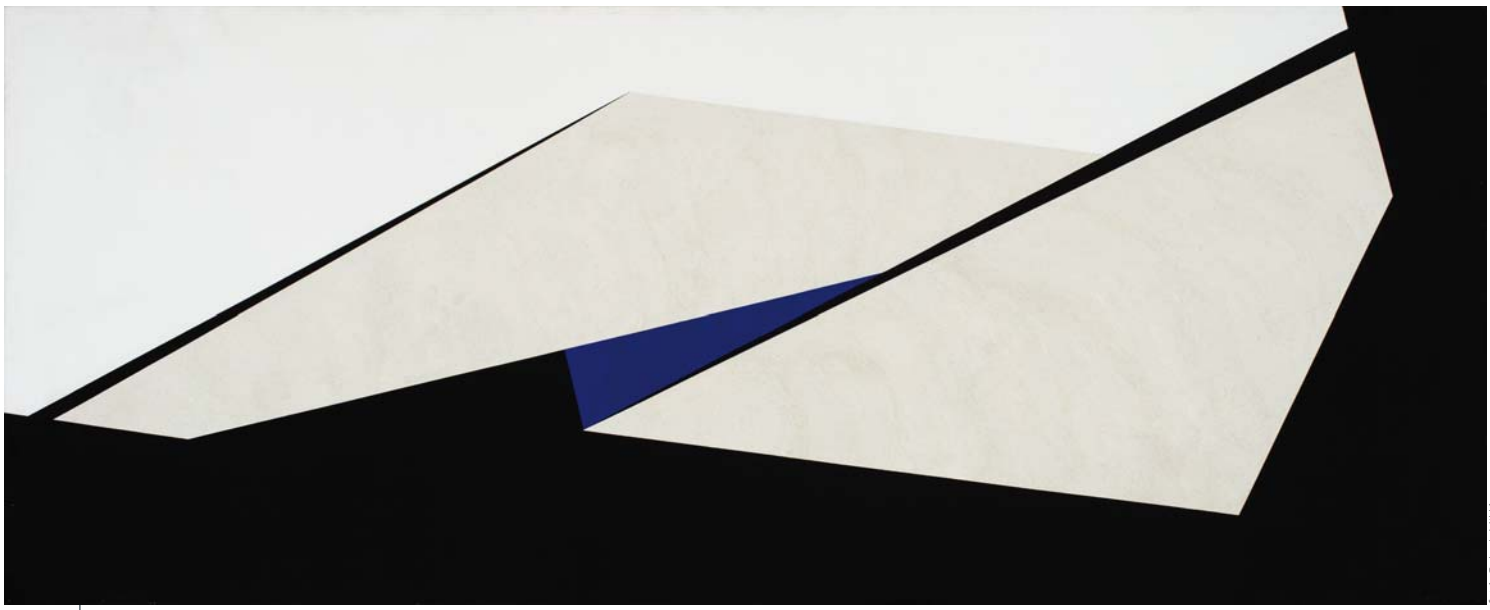
Jelenleg a nemzetközi művészeti világban a 60-as, 70-es években indult, hosszú pályaívet leíró művészek életművének újrakontextualizálása zajlik, ezzel párhuzamosan határozott figyelem irányul Kelet-Közép-Európa felé is, legfőképpen az újonnan kialakuló narratíva kelet-európai kapcsolódási pontjait keresve. A magyar neoavantgárd generáció bemutatásában, nemzetközi színtérre emelésében kiemelt szerepet visznek a gyorsan és rugalmasan reagáló magángalériák. A Kisterem Galéria októberben a párizsi Fiacon Nádler István művészetét bemutató standdal vesz részt, ennek kapcsán beszélgettünk a galéria vezetőjével, Valkó Margittal.

A New York-i Elisabeth Dee Galéria kiállításának logikus folytatása Nádler István fókuszba helyezése, vagy más ok is áll a háttérben?

VALKÓ MARGIT: A neoavantgárd generáció bemutatásával bíbelődünk már egy ideje, s kétségtelen, hogy sokat lendített az ügyön Elisabeth Dee belépése a történetbe. Ami New Yorkban történt, az szerintem egy hiba nélküli, pozitív esemény, sokat dolgoztunk vele mindannyian, akik részt vettünk a projektben, odatettük magunkat, kvalitásos anyag ment ki. A generáció, a régi ipartervesek és Nádler is színvonalasan és megfelelően volt reprezentálva. Nem szeretnék itt most részletekbe belemenni, de tanulságos volt látni azt is, milyen pragmatikusan működik az amerikai galériás kommunikáció. Természetesen a vizualitás számít elsősorban, de összegyűjtenek hozzá rengeteg információt, értelmezik, amit látnak. Nem tanulják meg harminc magyar művész életművét, de elmélyülnek a korszakban. Elisabeth is kétszer iderepült emiatt Magyarországra, időt szánt a téma megismerésére, tette, ami egy galerista dolga, hogy felelősen tudja képviselni a programját. Nádler István művei különösen érdeklik, hosszabb távú együttműködésben is gondolkozunk, a galériáján kívül a Frieze New Yorkon is kiállította Nádlert, és eladások is történtek már. Ez egy hosszabb építkezés, még a kezdetén tartunk, sok lépés van hátra.

Amit mostanra megtanultam az „idősebb művészek életművének leporolása" műfajról, az leegyszerűsítve úgy hangzik: az újraértelmezés a legfontosabb része a munkának. Csak akkor tudod újra ráirányítani a figyelmet egy-egy művészre, ha amellett, hogy természetesen ismét kontextusba hozod a kortársaival, úgy mutatod be, hogy rácsodálkozzon egy mai, új szakembergárda is, akikre szükség van ahhoz, hogy az adott művész ismét intenzíven bekerüljön a művészeti diskurzusba. Az első lépés nem az eladás, és elsősorban nem is a magángyűjtők felé irányul. Először galerista kollégák érdeklődnek, aztán múzeumok és kurátorok. Úgy is fogalmazhatok, hogy első körben egy új szakmai feldolgozás szükségeltetik, azután jön csak a közönség, majd a vevők. Csak úgy lehet magasabb szintre helyezni egy œuvre-ot, hogy újra bemutatod, beviszed az aktuális szakmai közegbe a te értelmezéseddel, és a többiek hozzáteszik a magukét. A Fiac az ilyen újraértelmezéseket kiemelten támogatja, erre hozták létre a rediscovery-szekciójukat, ezen veszünk részt idén Nádler Istvánnal.

Nádler művészete az idő előrehaladtával folyton változott, és mindig jól alkalmazkodott a korszellemhez. Ő az a fajta művész, aki mindig meg tudott újulni. Több egyenrangú korszaka van, mindig izgalmas tudott lenni, érvényeset mondott korábban, és a jelenben is.

fotó: Sulyok Miklós

Nádler István: *Levegőben*, 1977, vegyes technika, vászon, 80×200 cm

Nem először veszel részt a Fiacon ebben a szekcióban, mi a tapasztalatod, mi várható a jelenléttől?

V. M.: Ez egy izgalmas szekció, már a válogatás is nagyon érdekes. Érdemes végignézni, kik voltak tavaly, és kiket láthatunk idén, ez fontos információkat rejtő lista. Az életmű-feldolgozások mellett a másik erős, sőt szerintem talán aktuálisan még hangsúlyosabb fókuszai a művészeti világnak a női művészek. A világ vezető múzeumaiban mindenhol nőművészeti kiállítás volt és van, számos érdekes életmű kapott új fénytörést. Ebbe a vonalba tökéletesen beleillett Keserü Ilona művészete, tavaly neki és Jovánovics Györgynek rendeztem egy hasonló miniretrospektívet. Hogy mi a hatás? Keserü Ilona munkáit látva a Fiacon, a Stephen Friedman londoni galéria átvesz egy válogatást tőlem, amit most ősszel a Frieze Mastersen Barbara Hepworth és Judy Chicago társaságában állít ki. Ezt nagyon nagy sikerként könyvelem el, a Frieze vásárnak nagyon komoly szakmai és műkedvelő közönsége van, rengeteg látogató láthatja, hogy milyen művek születhettek nagyjából egyidőben a világ különböző részein. Egy nagynevű londoni galéria könnyebben megoldja azt a problémát is, amire most nem szeretnék részletesen kitérni, hogy az alkotások kvalitását az árképzéssel is jelezni kell. Hepworth és Chicago árai a nemzetközi műtárgypiacon alapozódtak meg, sok-sok év alatt, életművük jelentős gyűjteményekben található, nemcsak intézményi, de privát szinten is, míg Keserü Ilona vagy Nádler István művei jelentős magyar magángyűjtemények ékei, itthon ismerjük és elismerjük őket, de ezeket a fantasztikus gyűjteményeket külföldön még kevéssé ismerhetik.

Van elég hozzáférhető mű a piacon?

V. M.: Nagy munka volt összegyűjteni annyi műtárgyat, amivel ki lehet lépni a nemzetközi színtérre. Remélhetőleg, ha sikerük lesz, több is előjön a piac törvényei szerint, de nem csak ez a kulcskérdés most. Szintén fontos az œuvre archívumát felépíteni. Keserü Ilona életműkatalógusának első kötete megjelent, és már tettünk lépéseket a következő időszak feldolgozására is. Most azon is dolgozunk, hogy Nádlernek is legyen egy minél teljesebb œuvre-katalógusa, ami a szerteágazó életmű miatt nehéz, hiszen rengeteg mű került külföldre. Erre egyébként minden művész esetében szükség lenne, de azokra, akik a nemzetközi színtérre is beléphetnének, hogy megmérettessenek, hatványozottan igaz, hogy kell egy alapos és pontos nyilvántartás a műveikről.

A nőművészet feldolgozása évek óta zajlik, ebbe Keserü Ilona szépen be tudott illeszkedni. Nádler milyen trendbe illeszthető be a nemzetközi színtéren?

V. M.: Ez az egész korszak érdekes, a 60-as, 70-es évek, minden, ami a Európa keleti felén történt. Ennek köszönhetően vagyunk jelen megint külön projektstandként a Viennacontemporaryn, ahol a közös Focus-standon vannak korai geomatrikus papírmunkák Nádlertől is, a standomon pedig egy nagyon jelentős korai festménye Jovánovics- és Erdély-művek társaságában. Úgy gondolom, Nádler korai festészete kiemelkedő kvalitás, amit Ausztriában korábban gyakran láthattak, de mostanában nem volt erre sok lehetőség. Kíváncsi vagyok a visszajelzésekre.
A korszak és benne néhány művész iránt töretlen az érdeklődés, párhuzamosan Bak Imrét említhetem. Mindkettőjük (Nádler és Bak) művészete fontos a 60-as évek magyar művészetének megértésében. Ők párhuzamosan haladtak akkor a világgal, mutassuk fel ezt újra, ismertessük meg őket, és beszéljünk róla, hogy ennyi idő elteltével mit jelent mindez egy új befogadói generáció számára! Nézzük őket új szemmel, mert meggyőződésem, hogy így is nagyon érvényesek!

Nádler esetében mennyire lehet alapozni a korábbi, 70-es évekbeli külföldi bemutatkozásokra?

V. M.: Ezek jó referenciák, de újra kell építeni a felmutatást. 1968-ban együtt utaztak Bak Imrével Stuttgartba, a Galerie Müller meghívására egy kiállításra, amikor párhuzamosan felfedezték a maguk számára a hard edge-et. Az ezt követő négy-öt év fontos szakasza mindkettőjük pályájának. Közeli, de mégis jól megkülönböztethető volt a munkásságuk, a kissé stilizált magyar vagy tájképi motívumokat felváltja az ipari környezet reduktív ábrázolása.Természetesen Nádler esetében a hard edge sem pusztán az amerikai előkép átvétele volt, sokkal inkább egyfajta szintézise a német hard edge, a német-amerikai signal art és a francia Nouveau Réalisme elemeinek, amelyek franciaországi, olaszországi, németországi és svájci tanulmányútjai során hatottak rá. Nem maradt geometrikus, elment a kísérleti gesztus irányába, majd részben zenei hatásokra, részben a korábbi művészettörténeti befolyásra következett a lágy, nonfiguratív, de

fotó: Sulyok Miklós

Nádler István: *Vence*, 1970, akril, vászon, 110×80 cm

nagyon festői korszak, amikor az inspiráció egy másik világból is jön, és ez a spirituális befolyás azóta is megmaradt.

Nádler külföldi jelenléte egyik nézőpontból nézve szakaszos, másfelől bizonyos kapcsolatai végig megmaradtak. Hegyi Lóránddal való barátsága és közös nemzetközi tevékenységük töretlen része volt az Új szenzibilitás-kiállításoknak. Benne volt a nagy geometrikus absztrakt csapatban Bak Imrével, Hencze Tamással, Maurer Dórával együtt, akiket neves német kurátorok vittek fontos európai múzeumokba. Komoly és virulens magyar gyűjtőköre mellett néhány külföldi műgyűjtő is végigkísérte a pályáját, van egy nemzetközi befogadottsága, láthatósága. De Nádler még magasabb szintre való, a legtetejére.

Hídavatás

Szöllősi-Nagy András és Nemes Judit „konkrét” gyűjteménye

Beke László

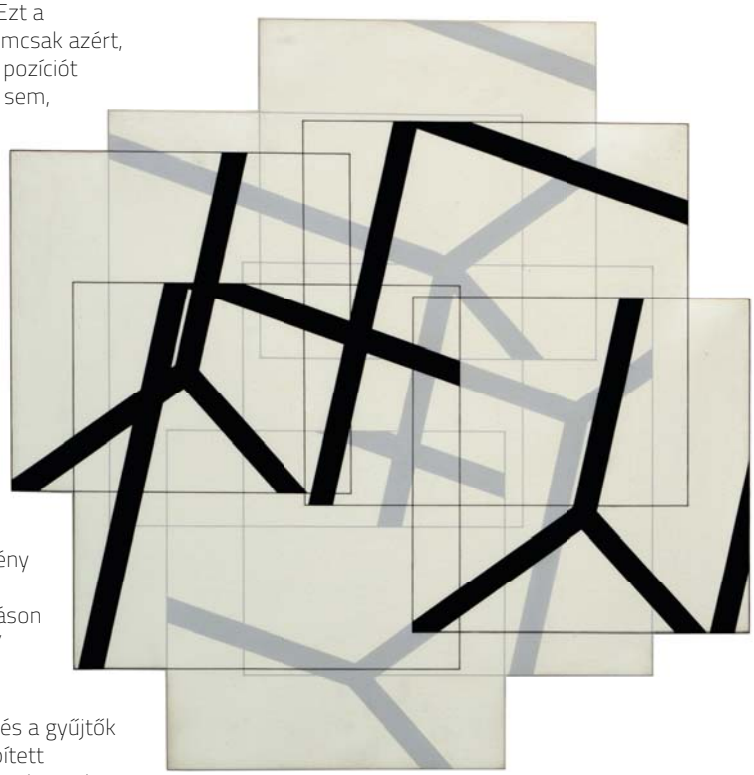
MANK Galéria, Szentendre, IX. 13. – X. 8.

kiállítás

Idén ősszel látható egy válogatás a szentendrei Régi Művésztelep galériájában a Szöllősi-Nagy András–Nemes Judit-házaspár műgyűjteményéből. Ezt a gyűjteményt nem kell bemutatni, nemcsak azért, mert hazánkban mindinkább vezető pozíciót foglal el, de – többek között – azért sem, mert néhány éve hatalmas keresztmetszettel szerepelt ugyancsak Szentendrén, csak akkor a MűvészetMalomban.

De minél ismertebb ez a gyűjtemény, annál rejtélyesebb is. Homály fedi az eredetét, titokzatos a sikerük oka, és nem egyértelmű még az sem, hogy mire utal a kiállítás címe. A gyűjtemény Párizsban született, amikor Szöllősi-Nagy még az ENSZ vízügyi szakértője, majd különböző UNESCO nemzetközi hidrológiai programok vezetője volt. A gyűjtemény az angers-i Hôtel Bessonneau-ban mutatkozott be 2002-ben.[1] A kiállításon elsősorban (geometrikus) absztrakt/nonfiguratív, konstruktív és konkrét művek szerepeltek, természetesen franciaországi magyar művészektől és a gyűjtők által Magyarországról Párizsba telepített munkákból. A gyűjtemény különlegessége volt már akkor, hogy fotóművészeti alkotásokat is tartalmazott, olyan francia-magyar fotósoktól, mint Lucien Hervé, Brassaï, André Kertész, Ergy Landau, olykor portrékkal a gyűjteményben szereplő művészektől. Világszerte ritka az olyan gyűjtemény, melyben a fotónak ilyen szerep jut. (A közelmúltban csak a fotókból láthattunk egy kiállítást, a budapesti Fugában.)

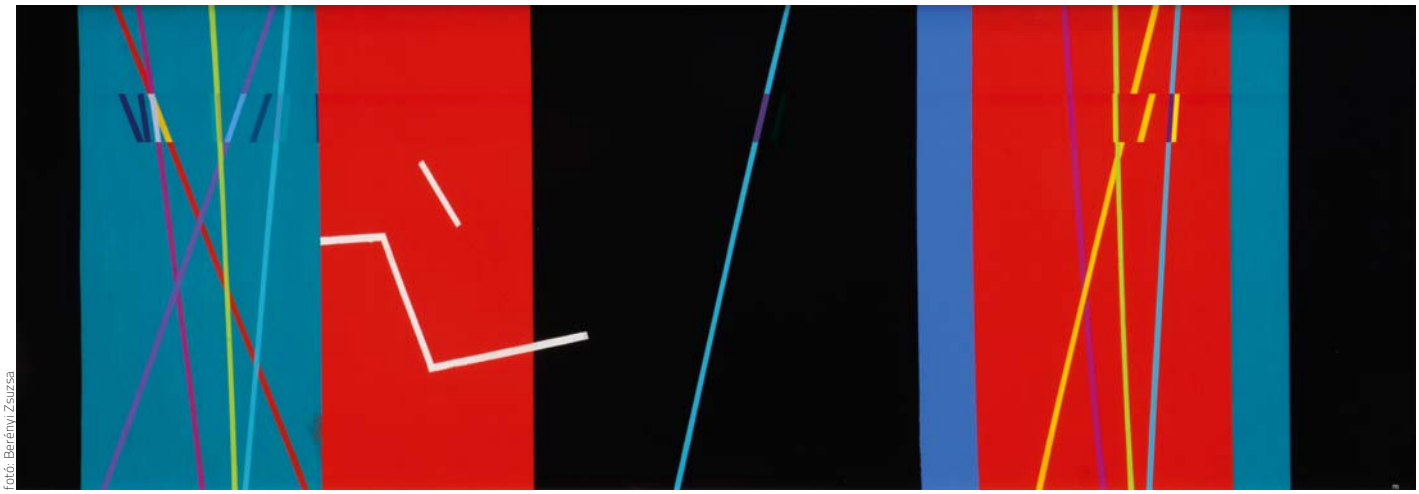
Röviddel az angers-i tárlat után, 2004-ben a gyűjtemény Magyarországra, a már említett MűvészetMalomba került, kibővítve, letisztult profillal, egyszersmind markánsabb célkitűzéssel: megvalósult a hídteremtés Magyarország és Franciaország között.[2] A „hídverés” itt nemcsak jelképes, hanem mélységes mély jelentést is nyert, hiszen Szöllősi-Nagy András vízszakértő (eredetileg matematikus) tiszteletére megjelent Szentendrén a „malomban” az egész magyar „vizes” szakma. A kísérő fotókiállítás ezúttal az MVM budapesti galériájában került megrendezésre (H)Unok Párizsban (!), címmel, ami, mint tudni illik, szójáték Illyés Gyula könyvének címével, aki a második világháború előtti párizsi magyarok – írók, festők, mozgalmárok, dadaisták és szürrealisták – világát jelenítette meg. Mintegy mellékesen, ez idő tájt és valamivel korábban zajlott a latin-amerikai alapítású M.A.D.I. (Mouvement, Abstraction, Dynamisme, Invention) Saxon Szász János és Dárdai Zsuzsa vezette magyar központjának múzeumalapítási projektje az egyik használaton kívüli győri hídra.

fotó: Berényi Zsuzsa

Manfred Mohr: *P-412-C*, 1988, akril, vászon
HUNGART ® 2017

Érdemes az akkori „híd”-kiállítás támogatói listájába is belenézni, mert Szöllősiék egyre erősödő kapcsolatrendszerére utal: GWP Magyarország Alapítvány („Vízkincs”, VITUKI), VEOLIA Water Hungary, SUEZ Environment, Budapesti Francia Intézet, ÉPVÍZKÖR, Európai Tudományos és Művészeti Akadémia, Duna-menti Regionális Vízmű Rt., Szentendre Művészetért Alapítvány, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Nemzeti Kulturális Alapítvány, UNESCO.

fotó: Berényi Zsuzsa

Marosán Gyula: *Cím nélkül*, évszám nélkül, akril, vászon
HUNGART © 2017

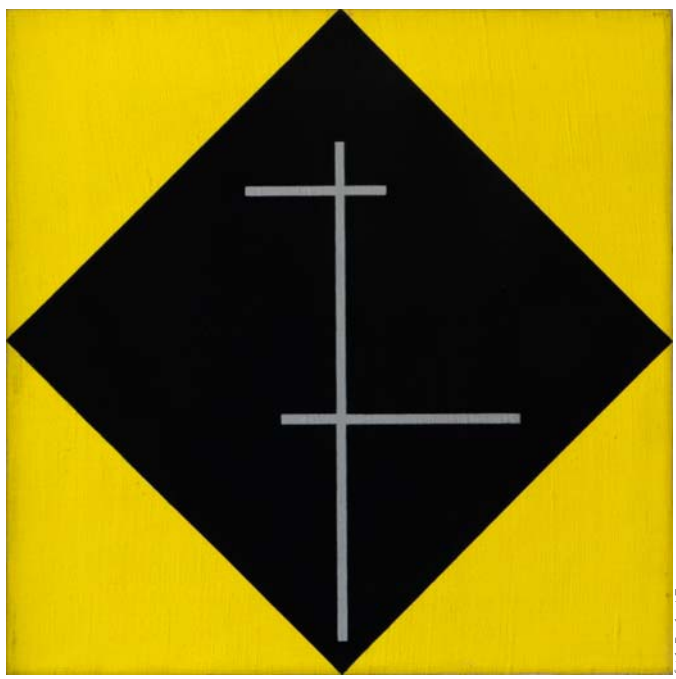
Be kell látnunk, hogy a kortárs művészet világrendszerében a műgyűjtés konstruktív és kreatív tényező a többi alapvető intézmények, a műkereskedelem, a galériák, a kiállítótermek, a múzeumok, a kurátorok, kritikusok, művészettörténészek mellett. Szöllősiék gyűjteménye egyre gazdagodik, és mára már szimbiózisban él a Szépművészeti Múzeumhoz tartozó, a Vasarely Múzeumban működő OSAS Alapítvánnyal (melynek alapítója Maurer Dóra és Gáyor Tibor, és Szöllősi-Nagy az elnöke), a Nemzetközi Szimmetria Társasággal (melynek még nemrég az ugyancsak Szöllősi, a sztochasztikus hidrológia professzora adott helyet a delfti műszaki egyetemen) és gyűjtőkkel, mint a Los Angeles-i Grüner György.

A vonatkozások, utalások, összefüggések csak fokozódnak mindaddig, míg helyhiány miatt cikkünket be nem fejezzük. A kiállítás címe: Végre egy konkrét kiállítás! Azt hihetnénk, hogy ez egy igazi, valódi tárlat, pedig tudjuk, hogy most a konkrét művészetről mint a konstruktivizmussal majdnem azonos irányzatról van szó (mindkettő hatalmas adatbázisát Szöllősi-Nagy állította össze az interneten). Ezenközben megnyílt egy inkább kamara méretű kiállítás a Bartók Béla úti Három Hét Galériában, melynek címe mintegy véletlenül Két konkrét nő, az egyik Nem's Judit, a másik a holland José Heerskerk. Itt a „konkrét" szó elsődleges jelentése hús és vér, vagyis a spontán alakuló szillogizmus szerint az „igazi és a valódi" „hús és vér" lenne egyszersmind, József Attila igazolására. Pedig a nemzetközi művészeti terminológiában a concret még betont is jelent. Másfelől be kell látnunk, hogy a magyar kiállítónak három identitása van: Nemes Judit a gyűjtő, Nem's és Nems pedig a másik két (!) festő. Most kiállított művei fehér alapon színes, háromdimenziós geometrikus festmények.

A kör (ha szabad ezzel a paradox szóképpel élni) itt lezárul. Szöllősi kamasz korában kiállításrendező-segéd volt a legendás Tóth Tibor rajztanár avantgárd kiállításainál Rákosligeten, ahol mellesleg Nemes Judit gimnáziumi tanulmányait folytatta. A sors „nemes" kényszerítő ereje folytán egymásba szerettek, és házastársként egyesítették művészetszeretői, gyűjtői és művészi erejüket. Néhány évtized után most végre hazajöttek gyűjteményükkel, és újra letelepedtek Rákosligeten.

P. S. 1.:
A másik konkrét nő, megítélésem szerint, egyszersmind konceptuális művész is, tehát mi más lehetne: PostContemporary. Ítéletemmel ő, José Heerskers, tökéletesen egyetért. Megbeszéltük.

P. S. 2.:
A szentendrei kiállítás támogatói: a szentendrei Régi Művésztelepet fenntartó MANK (Magyar Alkotóművészeti Nonprofit Kft.), a Nemzeti Kulturális Alap és az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

fotó: Berényi Zsuzsa

Korniss Dezső: *Zászló* (sorozat), évszám nélkül, olaj, vászon
HUNGART © 2017

Jegyzetek

1 A kiállítás címe: Artistes hongrois en France 1920 – 2000, alcíme: Autour de la collection Szöllősi-Nagy – Nemes, gondozta az Anjou Conseil-général de Maine-et-Loir, a katalógust publikálta a Présence de l'Art Contemporain, Angers. A katalógusban nagyon fontos szövegek jelentek meg: egy beszélgetés a háziaspárral, ***Hidat építeni*** címmel, egy másik Molnár Vera – immár világhírű – párizsi magyar festőművésszel, valamint egy szöveg ***Un autre regard / Egy másik tekintet*** címmel a neves francia művészeti írótól, Jean-Pierre Arnaud-tól, a Molnár-interjú készítőjétől, sőt még egy előszó szerénységemtől is.

2 Le Pont – A Híd. Válogatás a Szöllősi-Nagy–Nemes Gyűjteményből, mintegy 150 művésszel Yaakov Agamtól Zemplényi Magdáig, bőséges szöveggel ellátott plakátkatalógussal (kurátor: Faludy Judit) és egy akkor még nálunk ritkaság számba menő CD-melléklettel.

10 éves a REÖK

Beszélgetés Nátyi Róberttel, az intézmény kurátorával

Rudolf Anica

interjú

Több mint tíz évvel ezelőtt Szeged városa kiállítótér nélkül maradt. Az akkor már több évtizede regnáló Horváth Mihály utcai képtár, amelyet a Móra Ferenc Múzeum üzemeltetett, és amely a Szegedi Nyári Tárlatokat, valamint a táblakép-biennálékat is rendezte, bezárt, s a több évig tartó hiányt végül a REÖK-palota megnyitása pótolta 2007-ben. Nátyi Róbert művészettörténésszel, az intézmény kurátorával beszélgettünk.

Tíz év telt el, ez ad némi okot a számvetésre. Hogyan indult a REÖK? A kezdetektől részt veszel az intézmény életében?

Nátyi Róbert: Nem önálló intézményként, hanem a Szegedi Szabadtéri Játékokhoz hozzárendelve, az ő gazdasági irányításuk alatt jött létre a regionális összművészeti központ, azaz a REÖK, amely a nevében ugyan az összművészetiséget hordozza, de alapvetően azért elsősorban mindig is képzőművészettel foglalkozott, kiállítóhelyként funkcionált. A tíz év valóban ad okot a számvetésre, több mint 160 kiállításunk volt ez idő alatt. A megalakulás előtt kiállítások tekintetében még légüres tér volt itt a Dél-Alföldön, alig működött valamirevaló kiállítóhely – egyetlen kivétel a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum.

Az elejétől fogva, még az intézmény épületének kiválasztásakor is jelen voltam. Volt a város tulajdonában néhány üres műemléképület, funkción kívül, ezek közül választottuk ki a Magyar Ede-féle szecessziós palotát, amely akkor már 40–50 éve lakóház volt, de évek óta üresen állt. Úgy gondoltuk, alkalmas lenne kiállítóhelynek.

Mekkora a kiállítótér?

N. R.: Két szinten 14 terem van. Mivel az épület polgárház volt, kisebb-nagyobb terek váltják egymást – van köztük 140 meg 35 négyzetméteres is, az utóbbi inkább kamaratér. A két szint közel 800 négyzetméter. Egyszerre 200–250 műalkotást lehet elhelyezni, de ha az aulát is belevesszük, akkor még többet. Annyira osztottak, tagoltak a terek, hogy két kiállítás kényelmesen, de akár három is elfér egy időben – négy már nem. A két kiállítás az ideális.

Hányan dolgoznak az intézményben, hány művészettörténész, illetve kurátor van?

N. R.: Mivel a város nem akart önálló intézményt létrehozni, így a Szabadtéri Játékok szakembergárdájára alapoztak, akik pedig elsősorban színházzal és művészeti menedzsmenttel foglalkoznak. Felvettek egy művészeti vezetőt a REÖK-be, aki egyben a kurátor, ez voltam én. Nagyjából a szituáció a mai napig így van. Külső szakembereket bizonyos munkákra tudunk hívni, ilyen volt, amikor Kukla Krisztián megkeresett bennünket a Duray-kiállítás kapcsán. Ha van külső megkeresés, és valaki megtalál bennünket egy jó ötlettel, amelyhez helyszínt keres, ha beilleszthető a programunkba, és időben tudunk lépni, akkor szívesen befogadjuk. Elég sok kurátorral dolgoztunk így az elmúlt években.

A kurátorképzés, amit Szegeden a bölcsészkaron elindítottunk, amely egy MA-specializáció, már második éve működik. Ez némi utánpótlást jelenthet majd a jövőben. A hallgatók nagyon intenzíven be vannak vonva a projektekbe. Kérdés persze, hogy közülük hányan maradnak a városban, mert nem egy megtartó területről beszélünk. Ahhoz Szegeden is kellenének galériák – profit–orientáltak vagy nonprofitok –, de ezekből, sajnos, nincs. Ahogy valószínűleg más vidéki városokban is ez a helyzet.

Mik voltak a célkitűzéseitek a kezdetekkor?

N. R.: Az első perctől kezdve olyan kiállítóhelyet szerettünk volna létrehozni, amely a legfontosabb intézménye lehet a régiónak. A megalakulás arra az évtizedre esik, amikor több intézmény is indult – a MODEM, a Paksi Képtár, a Dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet, Szombathely –, amelyek, persze, földrajzilag elég távol vannak egymástól. Mi ebben a mezőnyben szerettük volna megtalálni a helyünket, definiálni magunkat amellett, hogy mi soha nem tudtunk volna csak a progresszív törekvésekre fókuszálni. Mindig is tudtuk, hogy képzőművészeti repertoárunknak nagyon szélesnek kell lennie. Örökölt kiállításokkal indultunk – a nyári tárlattal és

fotó: Tari Róbert

Nátyi Róbert

A REÖK épülete

a táblakép-biennáléval –, amelyek, hozzá kell tennem, akkor már több évtizedes hagyományokra tekintettek vissza, az ezredfordulóra azonban kissé ellaposodtak, beleszürkültek a magyar mezőnybe, illetve addigra elfogytak a nagy országos kiállítások mellőlük. Újra szerettük volna ezeket pozícionálni. A város kérése volt az is, hogy lehetőség szerint csináljunk nemzetközi kiállításokat nagyobb nevekkel, ahogy akkoriban ez a fővárosban és másutt is elkezdődött. Arra jutottunk, hogy grafikai munkásságok bemutatására tudunk vállalkozni, nagy festészeti tárlatokra nem. A Goya–Blake–Kondor-kiállítással és egy kortárs szegedi kiállítással nyitottunk, és azóta is minden évben igyekszünk folytatni a megkezdett utat. Idén Muchát, Jan Saudeket hoztuk be, most éppen a Salvador Dalí-kiállítás fut, de volt Picasso, Warhol… – tényleg nagy nevek, elsősorban sokszorosított grafikai munkákkal. És amikor esély nyílt rá, hogy Rembrandt-anyagot hozzunk Szegedre a bécsi Künstlerhaus grafikai gyűjteményéből, akkor éltünk a lehetőséggel.

Milyen a kapcsolat a Szabadtéri Játékokkal?

N. R.: Nagyon konstruktív. Kötöttséget jelent ugyan, hogy a Szabadtéri Játékokhoz voltunk és vagyunk rendelve, de az az igazság, hogy igazán jó együttműködésben dolgozunk. Általában véve a magyar múzeumokhoz képest rugalmasak, a döntési mechanizmusokban gyorsak vagyunk, ha mindezekhez pedig a gazdasági feltételek is megvannak, akkor azonnal tudunk lépni, ami nagyon fontos. Tehát ez egy jó szimbiózis. A Szegedi Szabadtéri Játékok Európában is, de itthon különösen ismert és népszerű színpadi fesztivál, amelynek óriási a közönsége. Nyaranta 70 ezer jegy kel el, amelyek a REÖK-palota kiállításaira is érvényesek. Ahhoz a presztízshez, amit a Szabadtéri elért, nekünk is fel kellett zárkózni, nem lehetett nagy súlyponteltolódás a két intézmény között – a nyolcvan–éves múltat nyilván nem lehetett behozni, de rögtön olyan kiállításokkal kellett előrukkolni, amelyek a szélesebb közönség figyelmét is felkeltik.

Ezek szerint a Szabadtéri Játékokhoz igazodik az éves program? Évente hány kiállítás valósul meg?

N. R.: Minden évben van egy fontos nyári esemény, mint az idei Salvador Dalí-tárlat, amelyet a Szabadtéri Játékokhoz kapcsolunk, és amely egy vállaltan népszerű kiállítás akar lenni. 16–18 kiállítás van egy évben átlagosan, ha az elmúlt tíz évet vesszük. Manapság kicsit kevesebb, a korai években több volt – az első években húsznál is több. De a nemzetközi húzónevek mellett „árukapcsolással" mindig megjelenik egy kortárs magyar művész vagy egy csoport. Most például a Kótai Tamás-féle szegedi művésztelep szerepel, amely 22 éves múltra tekint vissza – ők kifejezetten kortárs szellemiségű dolgokat csinálnak –, és mivel a Dalí-kiállítás mellé szerveztük, nagyon sokan megnézték. Holott, ha egyedül állítottuk volna ki őket az év valamelyik más időszakában, akkor, sajnos, – és ez realitás ma Magyarországon – néhány száz ember alkotta volna a közönséget.

Progresszív kiállításokat lehet ugyan csinálni, de a probléma az, hogy ezek nem szólnak nagyot Szegeden. Annak idején Asztalos Zsoltnak a Velencében is kiállított bombás installációját Gulyás Gábor megpróbálta nálunk

Ázbej Kristóf kiállítása, 2017 (MUSÉE X-POINT ZÉRO, Az emberi kaland nagytérképe I.)

bemutatni, de nem teljesen váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Velencében jól működött, szerintem kifejezetten érdekes program volt, de itt egyszerűen nem nyitották ránk az ajtót… Bizonyos témák, kiállítások, amelyeket én mint kurátor boldogan befogadnék, és szakmailag is szívesen foglakoznék velük, Szegeden lehet, hogy nem érdekelnek tizenötnél több embert. Ezt pedig egy városi fenntartású intézményben nehéz felvállalni. Egy-egy kalandot persze megengedünk magunknak, mindig vannak vágyaink…

Milyenek voltak a visszajelzések a kezdetekben, és milyenek ma?

N. R.: Az elején – elsősorban a helyi művészek részéről – ambivalensek voltak a reflexiók. Mindig is olyan intézményt szerettünk volna létesíteni, amely országos ismertségre tarthat számot. Soha nem volt célunk, hogy csak a helyi közönségnek és a helyi művészeknek próbáljunk megfelelni, ezt az első percben kijelentettük. Ahogyan már említettem, kevés a kiállítóhely a városban, ami nagy problémát jelent. Sajnos, így a fiataloknak sincs megfelelő bemutatkozási lehetősége, amin – kisebb galériák létrehozásával – sürgősen változtatni kellene. A REÖK stílárisan és korszakok szerint is heterogén repertoárt mutat be, alapvetően nem a szegedi művészek kiállítóhelye. Ez nem azt jelenti, hogy nem érdemes a szegedi művészeket bemutatni, de elsősorban azokat, akiknek megvannak a kapcsolódási pontjai, és akik integrálódni tudnak az országos körforgásba. A szegedi művészek egy részének erről más volt az elképzelése, ők valószínűleg egy városi képtárat vártak.

Mindemellett mindig is elkötelezettek voltunk a helyi művészek, különösen a tehetséges fiatalok és a középgeneráció irányába. Szegednek sok testvérvárosa van – Darmstadt, Cambridge, Nizza, Turku… –, rögtön az elején elkezdtünk cserekiállításokat szervezni, a helyi művészeket kivinni, az ottaniakat Szegedre hozni. Ez mára némileg lelassult, illetve kissé egyoldalúvá vált – mi mindent teljesítettünk, amit vállaltunk, de kevés viszontrendezés valósult meg, ami talán nem rajtunk múlott. De még nem adtuk fel!

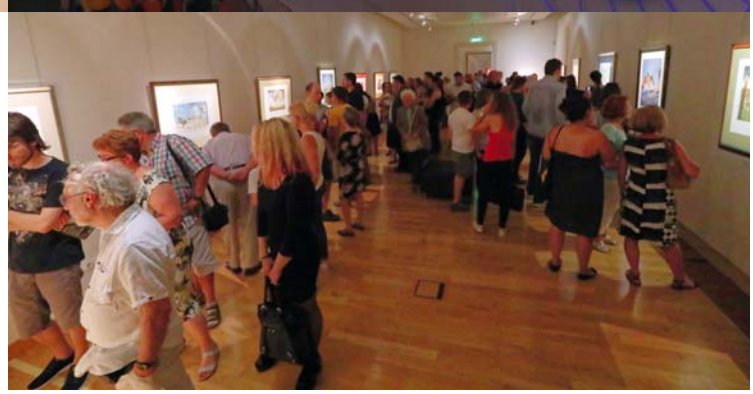
Ma problémának látom, hogy vannak ugyan pozitív visszajelzések, de inkább a közönség és a művészek részéről. Nagyon sok kiállítóval dolgoztunk már együtt, hiszen rendezünk nagy csoportos tárlatokat. A művészek szinte sorban állnak a következő évekre, egyéni kiállításra, erre jó példa a néhány éve Kovács Péter vagy Csáki Róbert munkáiból rendezett tárlat. Most Kalmár Jánosnak lesz egy kétszintes szobrászkiállítása. Sokan aspirálnak erre, ennek ellenére a kiállításaink egy része nem üti át a szakma ingerküszöbét. A fővárosból kevesen jönnek le hozzánk, így a szakmai reflexiók elmaradnak. Nem fanyalgás a részemről, félreértés ne essék: észérvekkel megmagyarázható a jelenség, de valóban azt gondolom, hogy vidéken nehezebb olyan kiállítást csinálni, amely például a fővárosi szaksajtónak is felkelti az érdeklődését.

Ilona Keserü Ilona: *Pávaszem*, XXXIX. Nyári Tárlat, 2017

Király Gábor: 41-42, XXXIX. Nyári Tárlat, 2017

Részlet a *Szín-Forma-Tér* című geometrikus kiállításból, 2016

Enteriőr a **Salvador Dalí**-kiállításon, 2017

Szeged magyarországi viszonylatban nagyváros, de Budapesthez képest, ahol a sajátságos hazai viszonylatoknak köszönhetően majdnem minden zajlik, mégis kicsi. Mint szegedi művészettörténész sok mindennel foglalkozol, a Szegedi Egyetemen is tanítasz. Mit jelent vidéken dolgozni?

N. R.: Sok előnye van a kisebb városnak, például az, hogy az ember átlát egy – másutt ellenőrizhetetlenül nagy – mátrixot. Ahol sok szereplője van a szakmának, sok intézmény működik egymás mellett, ott nehéz megosztani az információkat. Nálunk átláthatóbban mennek a dolgok, ennek következtében jóval kevesebb ember jóval több munkát is el tud végezni. Óriási inspiráció ez az olyan alkatoknak, akik szeretik, ha sokoldalú tevékenységeket folytathatnak. Akik feltétlenül specializálódni szeretnének, azoknak ott a főváros. Vidéken sokkal komplexebb a szakmai munka.

És van ennek valami küldetés jellege is: jó lenne a vidéki közönségnek a modern és a kortárs művészethez való viszonyán változtatni, az egyetemistákat is efelé vonzani. Talán valamit már meg is valósítottunk… De attól még borzasztó messze állunk, amit akár angliai kisvárosokban is láthatunk, hogy egy-egy vidéki galéria tisztán csak a progressziót, a mainstreamet mutassa be.

Szegedi vagy?

N. R.: Igen, az ELTE-n végeztem, és onnan jöttem vissza Szegedre. Tulajdonképpen engem a REÖK ragasztott ide. Az indulás számomra jó időben történt, akkor kezdtem az egyetemen tanítani, és ez a kettő már volt olyan megtartó erő a számomra, hogy mást már nem is kerestem.

Utaltál rá, hogy akár több évtizedre elegendő jelentkező lenne egyéni kiállításra, annyian kopogtatnak a REÖK ajtaján. Mi várható, mik a terveitek?

N. R.: Természetesen visszük tovább a nagy kiállításokat, a táblakép-biennálét és a nyári tárlatot, folytatjuk az egyéni kiállításokat, és szeretnénk további nagy nemzetközi neveket bevonzani. A Jan Saudek-tárlat sikere óta egyre inkább a fotó irányába mozdulunk el, és olyan nemzetközi nagyságokban gondolkodunk, akik a 20. századi fényképezés területén jelentősek.

Van egy dédelgetett vágyam: nagyon kevés olyan intézmény van Magyarországon, amely egy-egy művész életművének múzeumi szinten való bemutatására vállalkozhat – a fővárosi nagy intézményeket kivéve, persze –, ahol kétszáz műből álló nagy retrospektív kiállítást meg lehetne valósítani. Látható, hogy a Magyar Nemzeti Galéria is egy ilyen nagy kiállítást tud létrehozni évente. A 20. században viszont annyi jelentős művészünk volt, aki megérdemelné az életműve bemutatását, hogy ilyen tempóban bizonyos emberekre akár száz évig sem kerül majd sor. Mi sem csináltunk még ilyent, mert nincs meg hozzá a szakmai apparátusunk, így mindenképpen partneri kapcsolatok szükségesek, de már vannak terveink. Azt gondolom, hogy ebben a programban a többi vidéki nagy intézménynek is érdemes lenne részt vennie, amelyek ilyen horderejű kiállításokat be tudnak fogadni. Egy-egy ilyen kiállítás akár országos léptékben is meg tudná mozgatni a közönséget.

Káosz és rend

A MAOE ötödik tematikus kiállítása

D. Udvary Ildikó

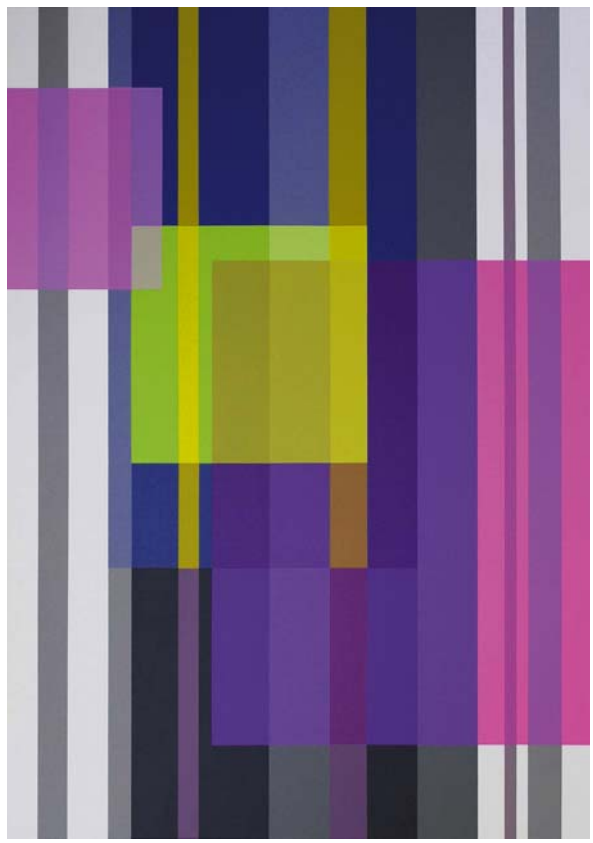
REÖK-palota, Szeged, 2017. X. 7. – XI. 19.

kiállítás

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete 2012-ben rendezte első „szalon jellegű” kiállítását Valóság és Illúzió címmel a Fővárosi Nagycirkusz épületében. Második alkalommal a Négy elem: tűz-víz-levegő-föld című tárlat négy helyszínen – Budapesten az Olof Palme Házban, Szentendrén a Régi Művésztelep Galériájában, a Barcsay Múzeumban, valamint a V8 Városi Uszoda és Szabadidőközpontban – szerveződött. A Labirintus-kiállítás 2014-ben, a Harmónia 2015-ben a szentendrei MűvészetMalomban került megrendezésre. Az idei, immár ötödik alkalommal jelentkező tematikus tárlat, a Káosz és rend a szegedi REÖK-palotában látható. A kiállításra több mint hatszáz alkotó jelentkezett. Nevük az aulában elhelyezett monumentális molinón olvasható, s ebben a térben látható a harminc díjazott művész alkotása is. Az első kiállítás óta jelentősen megemelkedett a résztvevők száma, ami önmagában nem pozitívum, csupán jelzés, hogy manapság egyre nehezebb kiállítási lehetőséghez jutni. A REÖK-palota többszintes épület különböző adottságú termekkel, ami alapvetően meghatározta a rendezés koncepcióját. A munkák negyede, mintegy 200 mű, közvetlenül a falra került, további kétharmad pedig a térbe helyezett, körüljárható installációs rendszeren kapott helyett. Az eredeti művek helyett azonos méretű digitális printekkel találkozhatnak a látogatók, ahogy 2012-ben az első kiállítás alkalmával, ahol a helyszín szintén speciális installációs rendszert és téralakítást kívánt.

Drozsnyik István: *Vándorút 1.*, papír, vegyes technika
HUNGART © 2017

Jarmeczky István: *Transzparens 5.*, vászon, akril
HUNGART © 2017

Lassanként elvesztek a biztos tájékozódási pontok a társadalomban, a művészetben és a tudományban egyaránt. Manapság a káosz és a rend egyre közelebb kerül egymáshoz, hiszen önmagában sehol sincs csak káosz vagy csak rend: nézőpont és vonatkoztatás határozza meg a kettő közti határokat. Épp ez teszi időről időre aktuálissá e fogalmak újraértelmezését a művészet területén is.

Bereznai Péter: *Karácsony éjszaka a művésztelepen*, vászon, egyéni technika
HUNGART © 2017

A Káosz és rend esetében az installálás módja maga is értelmezi a témát: a művek sokaságában rendet, rendszert hoz létre egy körbejárható téri struktúra segítségével. Sárkány Győző grafikus, a kiállítások ötletgazdája – ő a látvány-tervek, installációk, katalógusok tervezője is – minden alkalommal olyan projekttel jelentkezett, mely a hagyományos, statikus kiállítási rendszert megbontva kilépett a megszokott keretek közül. A Négy elem esetében a 72 munkát felvonultató Víz alatti tárlat rendhagyó kiállítási helyszíne az uszoda medencéje volt. 2014-ben a Labirintushoz, a MűvészetMalom udvarán megépített útvesztőként, egy 63 négyzetméter alapterületű Labirintus-ház kapcsolódott, melynek falain a 610 alkotó eredeti műveinek digitalizált másolatait láthatták a nézők. A 2015-ös Harmónia című kiállítást a V8 Városi Uszoda épületén elhelyezett monumentális, 500 négyzetméteres installáció, valamint a Harmónia-Tér-Kép egészítette ki. Ezek a speciális projektek az eddigi öt kiállítás által képviselt szemléletmód közös vázát alkotják. Az ötödik évad pedig alkalom és ösztönzés arra, hogy áttekintsük az eddigi kiállítások tapasztalatait. A korábbi évekkel összevetve a REÖK-palotában látható anyag műfaji megoszlás, technika, kifejezőeszközök, stílusjegyek tekintetében nem mutat jelentős változást, most is a nyelvi pluralizmus jellemzi.

A MAOE 2017-es kiállításának témája, a káosz és a rend olyan fogalompár, amely akár a (művészi) alkotófolyamat leírására is szolgálhat. A görög mitológia és természetfilozófia szerint Khaosz az ősi rendezetlenség, űr, üresség, tátongó mélység, sötétség, zűrzavar, formátlan őstömeg, a világ létrejöttét megelőző állapot. A Khaoszból még bármi lehet. Amikor a művész alkot, teremt, a káoszból rendet, kompozíciót hoz létre. A nyugati történelem korszakaiban a rend általában pozitív jelentést hordozott. A társadalom rendje, a természet rendje, az isteni rend biztonsága évszázadokon át kijelölte az ember világegyetemben elfoglalt helyét, és értelmet adott a létezésének. A 19. században megrendült a hit az egyetlen rendezőelv mindenhatóságában.

A kiállítás anyagát végignézve feltűnik, hogy számos hasonló művészi attitűddel, azonos címmel, hasonló formai megoldással találkozhatunk. Szinte alig fordul elő azonban a fogalmak történeti, társadalmi vonatkozású értelmezése. Horváth Péter Kornél ***Rend*** című munkáján a fekete-fehér rácsos szerkezetbe átlósan elhelyezett tankok vörös alapra kerültek, s az erőszakosan létrehozott, félelemmel terhes rend értelmét kérdőjelezik meg. A kép jobb oldalán egy Buda Ferenc-idézet pontosítja a jelentést. A szöveg, illetve irodalmi idézet (Madáchtól, József Attilától) több műnél is előfordul mint a kompozíciót értelmező tartalom vagy akár látványelem.

Jellegzetes a káosz és rend közötti átmenet folyamatára reflektáló kompozíciós típus, ezek a művek zömükben címválasztásukkal is az elrendeződés, rendeződés gondolat-körét idézik fel. A keleti gondolkodásban káosz és rend nem egymás ellentétei, inkább az örök körforgás és átalakulás egymást feltételező, egymásba kapcsolódó folyamata. Ezt a szemléletet tükrözi Büki Zsuzsanna érzékeny, részletgazdag alkotása, Kőrösi Papp Kálmán organikus akvarellje, D. Szabó Margit könnyed pasztellje, Minya Mária elegáns kerámiaplasztikája, Hernádi Paula kemény és lágy vonalakra, a zárt és a nyitott struktúra párbeszédére épített alkotása, mely több ponton kapcsolható Katona Szabó Erzsébet finom arányérzékkel megjelenített dinamikus kompozíciójához.

Hegedűs 2 László: *B2*, vászon, kollázs, HUNGART © 2017

csendje-rendje elfedi a víz alatti világban lüktető állati és növényi lét bonyolult viszonyait. Ezt a törékeny harmóniát jeleníti meg Berényi Gyula ***Nyugalmas káosz*** című, érzékeny fényjátékokból, tükröződésekből épülő alkotása és Szél Ágnes ***S'óhaj*** című színes fotója, ahol a vízfelszín enyhe fodrozódása megzavarja a nyugalom békéjét.

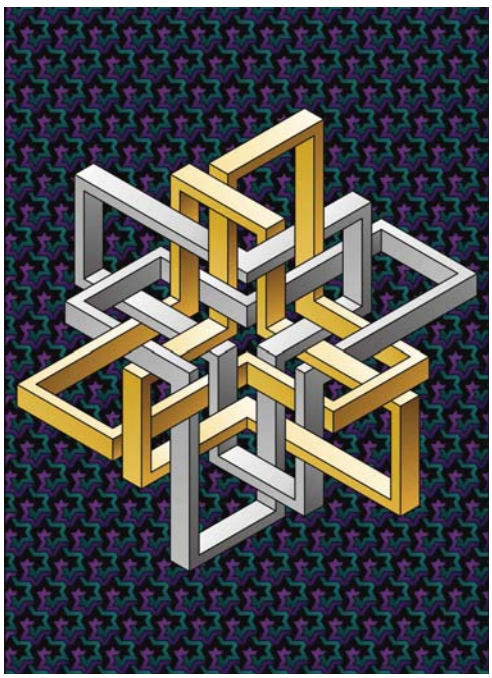
A körbe zárt látvány érinthetetlen tömörsége árnyalja Balogh István Vilmos ***A káosz misztériuma*** című képének különleges hangulatát. A gondolatkör elsődleges közegeként számos, ezek viszonylagosságát körüljáró, a természetből merítő és annak jelenségeire reflektáló kompozíciót láthatunk (Rényi Krisztina: ***Égi sárkányok***; Surján Kornélia: ***Fraktál***; Finta Edit: ***Tükröződés***; Németh Andrea: ***Természet rendje***). Bábás Erika zománcképe, Szilágyi Imre rézkarca, Rozsnyai Béla plasztikája és Rozsnyai Sándor festménye a Bábel tornyához kapcsolódó mítoszt eleveníti fel, utalva annak köznapi értelmezésére. Hasonlóan mitológiai összefüggésben értelmezi a témát Olajos György ***Kronosz és Kairosz*** című műve. Ha Kronoszban a végtelen és értelmezhetetlen idő (káosz, semmi) folyását tételezzük, Kairosz a pillanatnak értelmet, jelentést adó emberi és isteni történet egy-egy pontja.

Többen kozmikus kontextusba helyezték munkájukat a világ teremtésére, a kozmosz számunkra felfoghatatlan dimenzióira, csillagmilliárdjainak szövedékére utalva (Csath Annamária: ***Őskáosz***; Krajtsovits Margit: ***Jelenségek a világűrből 3.***; Hamvas Gábor: ***Képzelt hely***). A csillagos ég látványa a hétköznapi ember számára kaotikusnak látszhat, a csillagfejtők és a csillagászok nézőpontja azonban a rendet is felfedezni véli benne. A végtelen űrben (khaoszban) lebegő égitestek összhangzata akár a rend szinonimájaként is felfogható, ahogy azt Hévizi Éva szabályos körbe helyezett ***Csillagtérkép*** című tűzzománc munkája sugallja. Módos Gábor ***Csillagmotor*** című képe a tudományosan megszerkesztett emberi világ merevsége és a kozmosz kaotikusnak tűnő lüktető, élő rendje közötti viszonyra fókuszál. E kettősségre épít Vass Zoltán enyhe iróniával árnyalt ***Világmindenség*** című kompozíciója is. A világ teremtésének egyik lehetséges magyarázata, az ősrobbanás szintén sokakat megihletett (Molnár Imre: ***Az ősrobbanás első nanoszekunduma***; Lonovics László: ***A rend születése II.***; Leslie Frank Hollander: ***A nagy ütközés***).

Keleten az éles elhatárolódások nem egyeztethetők össze a világ egészéről kialakult képpel. A teremtő, alkotó, felfedező ember arrafelé nem kiemelt része, csupán egyik eleme a világ ellentéteket is magába olvasztó teljességének. A víztükör mint a természet

Hévizi Éva: *Csillagtérkép*, vaslemez, tűzzománc
HUNGART © 2017

F. Farkas Tamás: *GEO METRIX VI.*, papír, grafika, vegyes technika
HUNGART © 2017

Budaházi Tibor: *Az út*, papír, installáció
HUNGART © 2017

Az alkotók egy része a káoszt és a rendet természetes, egymásba forduló ellentétpárként jelenítette meg. Érdekes összevetésekre ad alkalmat a szalmabálák formavilágát felhasználó három művész, Herbst Rudolf (***Határban***), Juhász László (***Szalma bála***), valamint Aknay Tibor (***Univerzum***) munkája. Tartalmi és formai kapcsolat fedezhető fel Kádár Katalin ***Állványrengeteg*** című műve és J. Szalay Edit szintén állványzatot megjelenítő ***Káosz? Rend*** című festménye között is. Az első pillantásra kaotikusnak tűnő látványban mindkét esetben ott rejlik az átgondoltan felépített szerkezet rendje.

A rend képi ábrázolása gyakorta párosul a zárt struktúrájú, geometrikus kompozíciók, alakzatok, a számítástechnikához kapcsolódó mintázatok, variációk alkalmazásával. Sz. Varga Ágnes ***Tér-játék*** című finom szénrajza a kaleidoszkóp elvét követve teszi kérdésessé káosz és rend pontos meghatározását. Hasonló gondolatot követ Vágási Tamás ***Káosz vagy rend vagy káosz vagy...*** című, rétegződésekből épülő kompozíciója. Vaja László ***Káosz és rend-remény*** című alkotása magától értetődő természetességgel oldja fel az ellentétpárban rejlő negatív feszültséget. A „rend" sokaknál a „jó" szinonimájaként fordul elő, míg a káosz jelentéstartalma általában negatív. A Khaoszból született ősi princípiumok egyike, Tartarosz egyidős a fény és a kozmosz születésével, más megfogalmazásokban ugyanakkor az alvilág legsötétebb, legmélyebb, legfélelmetesebb helyét jelöli. Érdekes, hogy a kiállított művek között egyedül Sárkány Győző munkája koncentrál a káoszhoz kapcsolódó mitikus hagyománynak erre a szegmensére. ***A sötét anyag születése*** című munka erőteljes kompozíciós megoldásának érdekessége, hogy a sötét anyagot nem a kép aljára, a „mélységbe" helyezi. A vízszintesen két részre osztható kép alsó sávjában feltűnő lángnyelvek a fény és a szüntelen mozgás dimenzióit jelenítik meg, melyből lassanként megdermedve és összetömörödve létrejön Tartarosz, a világ teremtését megelőző sötét ősanyag. Ebben a gondolatmenetben a sötétség új értelmezést nyerhet, és az űr, a semmi helyett a mindenség, a teremtő lehetőség szinonimájává válhat.

Panta rhei – hangzik a görög filozófus híres mondata. Minden változik, s az ember ennek ellenében próbálja létrehozni öröknek vélt jeleit, szimbólumait. A művészi alkotás már létrejötténél fogva is a rend egyik minőségét mutatja fel, az állandóságot képviseli ebben az önmagában értékközömbös – se nem jó, se nem rossz – kozmikus káoszban.

Ablakokat nyitni és falakat bontani

Art Capital 2017

Eged Dalma

Különböző helyszínek, Szentendre, 2017. IX. 10. – X. 15.

körkép

Jonathan Wateridge:
Fiú falon, 2012, olaj, vászon 282×400 cm, MűvészetMalom, Szentendre
Robert Runták's International Collection

A tavalyi a próbaév után az első Art Capital képzőművészeti fesztivál idén Szentendre különböző pontjain 18 kiállítással és az ezekhez kapcsolódó több mint 66 irodalmi, filmes és zenei programmal az otthon-otthontalanság problémáját járta körül.

I.

Az otthonosság és az otthontalanság fogalompárjához kultúrtörténetileg olyan árnyaló, kiegészítő jelentések kapcsolódhatnak, mint az ismerősség hangulata, a bizalmas vagy a kiszámítható és az ezekkel szemben álló ismeretlen vagy a kiszámíthatatlanság érzése. Az Art Capital tárlatai ezen ellentétpárokká vált szinonimák mentén értelmezték és bontották ki a fogalmakat.

fotó: FMC

Szűcs Attila:
Lány pirosban, 2012, olaj, vászon, 190×240 cm, Bomlasztó képzelet, MűvészetMalom, Szentendre
© Robert Runták's International Collection

A fesztivál két kulcstárlatának tekinthető MIG21 című kiállítás és a MűvészetMalom másik, Bomlasztó Képzelet című kiállítása a problémát a talajvesztettség érzése felől, az önazonosság hiányából és a kiszámíthatatlanságból adódó szorongáson keresztül közelítik meg. A tárlat a migráció és a vándorlás jelenségét nem csak térben és napjaink szempontjából járja körül, hiszen a legkorábbi munkák 1970-től datálhatóak. A korai művek egyrészt bemutatják a művészek több évtizeddel ezelőtti reakcióját a napjainkban halmozottan aktuálissá vált problémára, másrészt hogy milyen jelentésváltozáson estek át azóta a művek. Azt, hogy az egykori fikció hogyan vált ma valósággá, esetleg provokációvá: az AES+F orosz művészcsoport például az 1990-es évek elején készített ***Iszlám projekt*** című sorozatának egyik darabján a mecsetté átalakított Notre-Dame-ot, egy másikon a burkába öltöztetett Szabadságszobrot láthatjuk. A háborús helyzetekből adódó otthontalanság, a talajvesztettség állandó fenyegetését jelzi Herlinde Koelbl ***Célpontok*** című sorozata, ahol különböző országok katonai kiképzésénél használt céltáblák sorakoznak, az ellenségképek mindig a célkereszt nézőpontjába kerülnek, legyen szó világos hajú női báburól vagy összekötözött kezű emberekről.

Arra, hogy hogyan támadhat otthontalanság az ismerős dolgok kifordulásából, bizarrá válásából, jó példa Ján Macko ***Ember I.*** című, életnagyságú trófeaként kiterített emberbőre vagy Žarko Bašeski sarokban szorongó, összekuporodott hiperrealista emberalakjai. Heather Dewey-Hagborg amerikai művész ***Furcsább víziók*** című műve kapcsán talajvesztettség-érzésünk éppen nem a kiszámíthatóságától megfosztott világ, hanem a kiszolgáltatottság miatt támad: a művész emberi DNS-ből kinyert adatok alapján határozza meg az alany tulajdonságát, majd hozza létre szobrukat. A művek tanulsága: az ember levadászható, de ha úgy van, épp újra is gyártható.

Egy freudi értelemben vett „unheimlich", kísérteties aura lengi körül a MűvészetMalom mindkét kiállítását. A Robert Ruták-gyűjtemény egy részét bemutató Bomlasztó képzelet című tárlatra, ha lehet, ez még inkább igaz. A kiállított munkákról minden hiányzik, ami otthonos, ismerős vagy bizalmat nyújthatna. Jonathan Wateridge falon csüngő fiúja, Veres Szabolcs háromlábú nője vagy a Szűcs Attila ***Lány vörös ruhában*** című képén látható alak mind magukra maradva szerepelnek egy kísérteties háttér előtt, de hasonló, hiányból adódó szorongás érezhető Serban Savu hazátlan, kallódó tömegeket mutató grafitrajzán is.

II.

Az otthonosság érzetéhez ugyanúgy hozzátartozik az ismétlésből és a tanulásból felszedett ismerősség és jártasság. Ahogyan az otthon megteremtésének első lépése egy darabka terület elkerítésével, úgy a valamiben való bizonyosság is az első, majd megismétlendő kijelölésével kezdődik. A Tolnai Ottó Tintorelli faiskolája című tárlatán látható művekből egy hasonló, az ismétlésbe, a kitanulhatóságba vetett pozitivista hit süt. A ***Tánc*** sorban álló, mitológiainak tűnő alakjai mintha egyszerre rezegnének, miközben sormintaszerűen ismétlődnek, azonban ez a variációkat és eltéréseket nemhogy kizáró, hanem azokat létrehozó ismétlés. Egy formának a többszöri újrafestése, kipróbálása, sorozatszerűen bemutatott lehetséges variációja a tökéletes megragadására törekszik. A sorozaton a Kafka-regényben szereplő Tintorelli festményeinek, a jelzésértékűnél épp egyel több vonallal létrehozott fáinak lehetséges képei szerepelnek. A kitanulttal szemben álló ismeretlen innen, Tolnai munkáin keresztül nézve a még meg nem ismerttel egyenlő, mint kihívás tűnik fel inkább, egy olyan terület, ahol egyszer majd otthonosan fogunk mozogni. A név prousti értelemben vett tömörítő funkciója mutatkozik meg Tolnai ***Jázmin*** című munkájában: a teafilterek összegyűjtése, kifestése és kategorizálása, a kitépett és összeillesztett cetlik, befoltozott vagy toldott jegyzetlapok egyaránt a rendszerezésből származó, a megismerésbe vetett hitet sugallják.

A Barcsay Múzeumban Szabó Zsuzsanna Átalakulás című kiállítása hasonlóan fordul az otthonosság-otthontalanság kérdéséhez. A fiatal művész teljes falat betöltő fotókollázsán városi, csupaszon maradt tűzfalakon a már lebontott házak lenyomatkontúrját erősíti fel egy sárga fonallal. A képeken átvarrt fonal egyrészt a bontás és építés folyamatára utal, de maga a varrás gesztusa, a foltozás, összeillesztés a javítás és a biztonság vágyát idézi fel. A kiállítás másik termében a textilművészként végzett Szabó Zsuzsanna diplomamunkáját láthatjuk, azt a többórás munkafolyamatot, ahogy az anyagot megmunkáló személy egy egész testre ráhúzható burkot hoz létre, majd ismétlődően lebontja és újrakezdi egészen addig, amíg az anyag teljesen szét nem roncsolódik.

Az otthonosság kérdésében az ismétlés és az újrakezdés, azaz a munka- vagy tanulófolyamat jelentőségével operál a fesztivál egy másik kiállítása, a 2016. évi Velencei Építészeti Biennálé

fotó: FMC

Žarko Bašeski: *Facing / Szembenézés*, 2016,
a szoborpár egyik tagja, poliészter, gyanta,
üvegszál, szilikon, haj, 70×42×48 cm
MIG 21, A migráció a kortárs képzőművészetben,
MűvészetMalom, Szentendre

Jakub Janovský: *Katonai nevelés / Military Education*, 2017 vegyes technika, vászon, 210×300 cm, Bomlasztó képzelet, MűvészetMalom, Szentendre
© Robert Runták's International Collection

Bakos Tamás: *Cím nélkül*, é. n., akvarell, fotókarton, 35×32 cm, Barcsay Múzeum, Szentendre
© Bakos Tamás

magyar pavilonjának első magyarországi bemutatása. A Ferenczy Múzeum Barcsay Termében Fajcsák Dénes és Fábián Gábor, az egri Arkt Építész Stúdió tagjainak projektje arra mutat rá, hogy a munkafolyamat felcserélése – az anyagok beszerzése, majd a tervek ehhez igazítása – a különböző szereplők – szakemberek, civilek, diákok, rabok – bevonása nemcsak a pénzforrást teszi nélkülözhetővé egy építkezés során, hanem egy közös alkotóközeget is létrehoz. A folyamat végén egy életveszélyesnek nyilvánított épület közösségi színtérré válik, miközben emberi kapcsolatok, barátságok alakulnak ki.

III.

Az otthon és otthontalanság kérdése ugyanúgy felmerül a megművelt táj és a kiszámíthatatlan természet kapcsolatában. Az otthonosság érzetét az ismert tájék kelti, az idegen vidék pedig kiszámíthatatlannak tűnik. A hajlékot, a megművelt földet veszélyeztető természet és a természetet visszaszorító munka közötti ellentétet járja körül a Czóbel Múzeum Ilosvai Termében Hugyecsek Balázs és Rizmayer Péter Meteor és apró kataszt-rófák című kiállítása. A művészpáros ironikusan próbál rádöbbenteni minket elbizakodottságunkra, arra, hogy a hajlék otthonosságában és kényelmében könnyen megfeledkezünk a természetről: mintegy pellengérre állítva helyezik el a természetből hozott „elemeket" – a szikladarabot és a faágat – idegenként mutatva be azokat a steril kiállítótérben, ezzel párhuzamosan egy videójukban azt a folyamatot láthatjuk, ahogy a természet lassan, de biztosan visszafoglalja a land art műveket mint „domesztikált" területeket. A munkák tanulsága, hogy hosszú távon kilátástalan a természet meghódításáért folytatott harcunk, ahogy egy másik videón, a ***Magashegyi performansz*** című munkájukban is elhangzik: „Mi továbbmegyünk, a szikla marad."

Az otthon-otthontalanság, a hajlék és természet kettősségén keresztül nézve, Bukta Imre csirkékkel belakott paneltornya elsősorban arra mutat rá, hogy az otthonnak és az otthonosságnak nincs esztétikai kritériuma, hogy a csirkék által képviselt természet képes teljesen közömbösen viselkedni az ikertornyok iránt. Bukta Imre műve mintha a természet ironikus válasza lenne a kultúrára: a csirkéknek akár egy ikertorony is megfelel ólnak.

IV.

A fesztivál egyik leginkább figyelemmel kísért kiállítása Bakos Tamás Az utca hangjai című tárlata, mely a festő első magyarországi bemutatkozása. Az otthonosság-otthontalanság témakörébe már csak életútja miatt is beillenek Bakos művei – a művész hazai tárlatát már rég megelőzte élettörténetének híre, a több éves hajléktalan múlt, majd a Bécsből jött siker. Cím nélküli képein a rémálomszerű jelenetekben is higgadt maradt alakok, Francis Bacon görcsbe rándult figuráira emlékeztető testek láthatóak, amelyek mintha egy gáláns jelenetté állnának össze. Festményeinek szó szerint szereplői vannak, idegenek, jelmezbe és álarcba öltözött pillanatnyi ismeretségek. A kiállítás egyik sorozatán a művész kamaszos kedvel lemezborítókat fest meg, ideges mozdulatokkal megrajzolt, kicsavart portréi, grafikái egy kegyetlen világot mutatnak.

fotó: FMC

Dawn Csutoros: *Belső tér*, kiállítási enteriőr, Evangélikus templom, Szentendre

fotó: FMC

Szabó Zsuzsanna: *Otthon és otthontalanság*, 2017, fotókollázs, digitális nyomat, fonaltechnika, Átalakulás Barcsay Múzeum, Szentendre

Bakos kietlen közegének szép ellenpárjai a fesztivál Szentendre-központú kiállításai, mint az Előhívás című, amely szentendrei művészek, tárlatok, művésztelepek dokumentumait mutatja be, a Lét-szekvenciák című tárlat, ahol egy, az otthonosságérzet etalonjaként értelmezhető Korniss-kép köré csoportosulnak a szentendrei művészek munkái vagy a Szentendre felett az ég című kiállítás, ahol maga a város kerül a modell szerepébe. Ebbe a sorba illeszkedik az evangélikus templomban helyet kapott Belső tér című tárlat. Az otthontalannal szemben a magyar felmenőkkel rendelkező Dawn Csutoros az otthonosság egy új jelentését hozza be: olyan meditatív élményinstallációt hoz létre, melynek két legfontosabb összetevője a hang és a fény. A hang és a kortárs képzőművészet által már-már anyagszerűnek nevezett, leginkább metafizikai jellegű szín, a kék – kölcsönhatásba lépve a szakrális közeggel – olyan installációvá áll össze, amelynek célja egy befelé fordulást, a belső otthonosságot elősegítő közeg létrehozása.

A fesztivál másik, külföldről érkezett magyar festményeket bemutató kiállítása François Fiedler (Fiedler Ferenc) Hazatért művek című tárlata a Ferenczy Múzeumban. A kiállított művek némiképp idegennek tűnhetnek a közép-európai művészethez szokott szemnek: Fiedler képeinek egy része, a foltos, kikapart és felrepedezett képek egyértelműen az informel festészet jegyeit mutatják, másik csoportjuk, a gesztusszerűen megfestett művek pedig tisztán a tengerentúli festészeti hagyományhoz, Pollockhoz és az őt követő absztrakt expresszionizmushoz tartoznak.

Az időtlen szépség örök mítosza

Olga Tobreluts kiállítása

VEDRES ÁGI

Műcsarnok, 2017. IX. 6. – XI. 12.

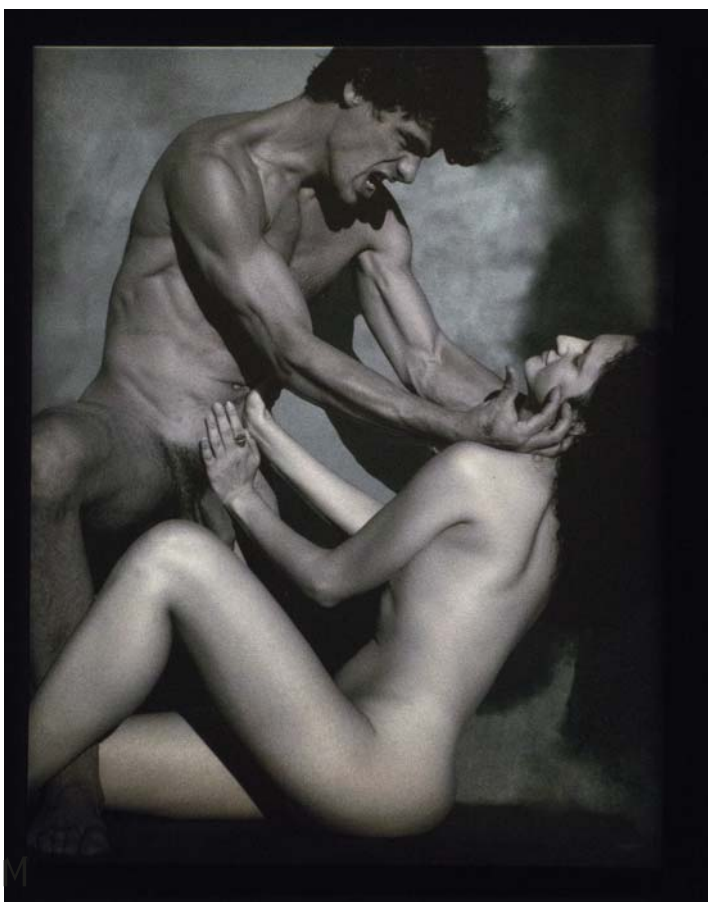
kiállítás

Olga Tobreluts nevével és képzőművészeti alkotásaival a hazai közönség először a Ludwig Múzeumban találkozhatott, amikor a Szentpétervári Új Akadémizmus tagjai mutatkoztak be az Abszolút szépség című, két hónapon át nyitva tartó csoportos kiállításukon 2015-ben. Az 1990-es évek elején Timur Novikov (1958, Leningrád – 2002, Szentpétervár) filozófus, művészeti teoretikus, kurátor, képzőművész nevével fémjelzett Új Akadémia vagy más néven Új Művészeti Akadémia a pétervári neoakadémizmus megteremtőjeként aposztrofálta magát, és Novikov halála után is folytatta tevékenységét. Az Új Akadémia inkább nevezhető mozgalomnak, mint valódi művészeti akadémiának, bár tagjai tiszteletbeli professzori ranggal rendelkeztek. Ennek a mozgalomnak válik jelentős alakjává Olga Tobreluts, akit később Novikov felkért az Akadémia professzorának.

A Ludwigban volt látható a művész ***Modellek*** című poliptichonja, melyet 1995–1996 között készített, s amelyet a mostani kiállításon újra láthatunk (amúgy ezzel nyerte el 1998-ban a Griffelkunst 4. Grafikai Művészeti-díjat, a Legjobb európai számítógépes grafika versenyének második helyezését Hamburgban). A világhírű divatházak feliratos pólóiba, atlétáiba a klasszikus görög szépségideálokat bújtatta, így most az „aranykor" szoborikonjai viselik Versace, Hugo Boss, Paul Smith márkás ruháit. A művész azonban csavar mindezen egyet, s Hermészt Hermesbe öltözteti, Apollón új márkát hirdet, saját nevét adja öltözékéhez, a francia René Lacoste márka aligátoremblémás sportmezét a

Új alakokká vált testekről indít a lelkem szólani; isteneink! (hisz ez is mind általatok lett), adjatok ihletet, és a világ eredő idejétől végig, az én koromig legyetek vezetői dalomnak.

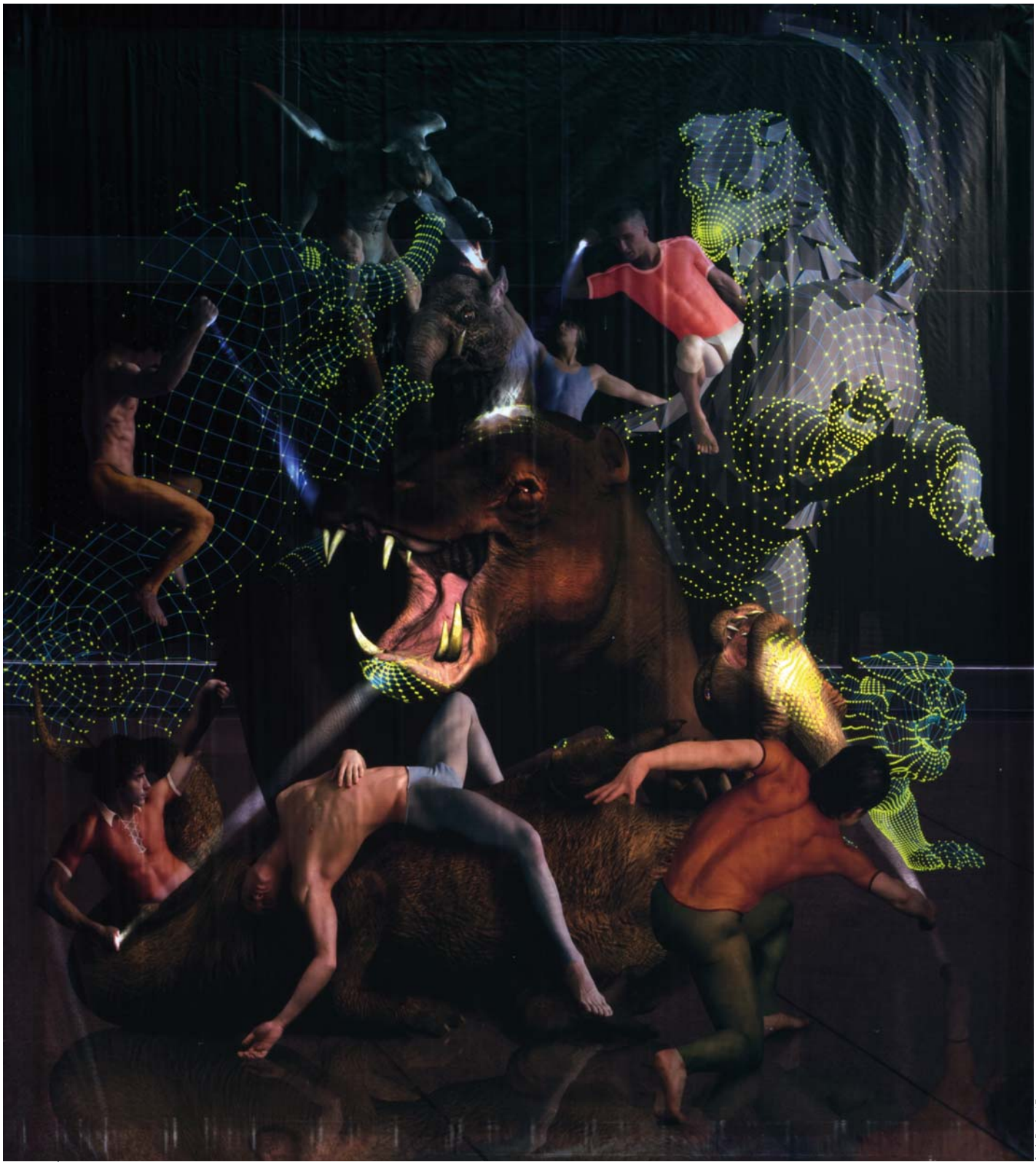
PUBLIUS OVIDIUS NASO: *METAMORPHOSIS*, DEVECSERI GÁBOR FORDÍTÁSA

OLGA TOBRELUTS: *Tarquinius és Lucretia I–II.*, 2005, print, vászon

fotó: Berény Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

Olga Tobreluts: *Modernizáció*, 2002, print, vászon

szépséges, ám kegyetlen Antinoosz viseli. Szintén a Ludwig Múzeum-beli kiállítás részét képezte az első emberpárt megidéző műve, az ***Ádám és Éva*** (2004), melyen, „közelebb hozva" a látogatóhoz a teremtés mítoszát, ismerős sztárok arcával helyettesíti a paradicsom ősszülőit Elvis Presley, a „rock 'n' roll királya" és Madonna, a „pop királynője" személyében. A mostani kiállítás kurátora, Arkagyij Ippolitov jegyzi a részletes, 32 oldalas katalógus előszavát, asszisztense F. Horváth Ágnes volt, a kiállítás létrejöttéhez pedig sokban hozzájárult a jekatyerinburgi Ural Vision Gallery. Az ***Új Mitológia*** három nagy részre tagolódik, a nappal, az est és az éjszaka hármasára.

Az első tér nyitóképeinek egyike a 2005-ben készített ***Hat nő*** című sorozat, mely a művész önarcképe hat aspektusból nézve, klasszikus mitológiai ábrázolásban: vadászó Artemiszként, Pallasz Athénéként, a Szárnyas Niké vagy akár Daphné alakjában. Alakjait nyugodt, meghitt természeti környezetbe, hajnali, borongós, felhőkkel tarkított tájba helyezi, arcuk nem néz a szemlélő felé messzire, tekintetük múlt időkben jár, könnyedek, kecses mozgásúak. A több mint másfél méter magas, álló formátumú c-printek egymás mellett szorosan sorakoznak, mintha egy ókori villa előcsarnokába lépnénk. Váratlanul hat a modern átiratú ***Amerikai katona Irakban*** (2003) két méter magas, vászonra festett olajképe. Eszünkbe juttatja a klasszikus görög

fotó: Berényi Zsuzsa

Olga Tobreluts: *Hat nő (önarcképek) 4., 5., 6.*, 2005, tintasugaras nyomat

kontraposzt testhelyzetű Doriphoroszt, itt azonban a távolban olajfúrótornyokat látunk. A sarus katona amerikaizászló-mintájú törölközőt dob át jobb vállán, és rezzenéstelen arccal néz vissza ránk válla felett egy betonemelvényről.

A ***Modernizáció*** (2002) három gigantikus nagyságú polimer nyomata (300x289 cm) sokkoló hatású, feszültséget keltő – nemcsak méretét, hanem mozgalmas jeleneteit tekintve is. Izmos testek, erőtől duzzadó férfiak harcolnak puszta kézzel számítógép által kreált, professzionális képszerkesztő programmal életre keltett, animált, soha nem látott vadállatokkal, démonokkal, griffekkel, őshüllőkkel és sárkányokkal. A harcosok testét átlátszó, modern ruhák fedik, trikók, pólók, stretchnadrágok. Az alkotó nem hagy helyet a teljes illúziónak, világítanak a képeken a megtervezett szörnyek pontjelei, így figyelmeztet minket, hogy ez a harc a digitális világban zajlik, mindez fikció. A nappalt Tobleruts Acheloust idéző, lányarcú, férfi felsőtestű szirénjei zárják, egyikük hatalmas szárnyával könnyedén emelkedik a levegőbe a tengerből kimagasló szirtről.

A második terem az estéé, ez egyben lenyűgöző, intim pillanata a kiállításnak. Tobreluts úgy idézi fel ***Tarquinius és Lucretia*** (2005) történetét, hogy mindeközben a pár „hálótermében" érezzük magunkat; csendre int bennünket a képi világ. Két hatalmas kivetítőn látjuk külön-külön ágyon fekve Tarquinius és Lucretia mai megszemélyesítőjét, fiatal meztelen testeket, akik hátat fordítva nekünk, fejükre húzzák a lepedőt, s álmukban forgolódnak. Minden sötét, alig látjuk a falon a fekete-fehér (110x110 centis) vászonra nyomtatott fotókat, amelyek hol negatívban, hol pedig pozitív nyomtatásban láthatóak. Csendes, meghitt pillanat részesei vagyunk, egyedül a fotográfiákon láthatjuk a férfi és nő vad küzdelmét, Tarquinius erőteljes mozdulatait és Lucretia védekező harcát. Itt láthatjuk még a ***Keresztények***, a ***Julianus kívánsága***, ***Az emberiség hajnala***, a ***Hekaté***, az ***Igazság*** és a ***Szépség*** című műveket a ***Cézár és a Galileai*** című sorozatból (2003), amely Henrik Ibsen drámája alapján (***Kejser og Galilæer***, 1873) készült, s Julianus római császár és a Galielai, azaz a Nazareti Jézus történetét beszéli el.

A harmadik, egyben záró egység, az éjszaka; szürreális táj, jegenyefák övezte gyalogút vezet a távoli ismeretlenbe, az egyiken nappali fény, a másikon a Hold hatalmas labdaként emelkedik a sétány végében. Folytatódik az utazás, magára hagyott, elnéptelenedett világvégi univerzumban járunk, monumentális griffszobor és egy punk szfinx fekszik szadomazo jellegű bőrpántos bodyban, fűzőben, szegecsekkel kivarrt nyakörvvel előttünk. Tobreluts 3D-s animációt készített ***Szfinx***éhez, virtuális szemüveget vehetünk fel, ott állunk az éjszakai csillagos égbolt alatt, benne vagyunk a képben, a misztikus tájban.

Tobreluts ez évben készített olaj- és tusrajzain újra megjelennek a görög mitológiai alakok: nimfák, najádok, hárpiák, Szelené, az alvilág démonai, vérszívó lények. Egy másik rajzon épp Khiron rabolja Szép Helénát (2017) – ezek nem Boucher ***Najádok Tritonnal*** című könnyed krétarajzának (1753, Louvre, Párizs) átiratai, hanem határozott, erőteljes, mozgalmas, hömpölygő grafikák.

Olga Tobreluts modernizált, megújított mitológiáját a Műcsarnok eklektikus és neoklasszicista épülete görög templomként fogadja be. Újraéleszti az istenalakokat, ezzel valóban „új mitológiát" hoz létre; új életet lehel a klasszikus alakokba, szárnyas lények és szörnyek viaskodnak egymással, nyugodt, szép ifjak, pompás nőalakok válnak hétköznapivá egyéni sorsukkal, modern históriáikkal, emlékeztetve a történetek újbóli megismétlődésére, „lélekmitológiánkra".

Kemence-pakolás, jó erős redukálás...

Kiállítás a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből

Wehner Tibor

kiállítás

Vigadó, 2017. X. 8-ig

A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió Padlás Galériájában berendezett állandó kiállítással párhuzamosan a közelmúlt évtizedeiben megrendezett számos kisebb hazai és külföldi bemutatót és a budapesti Iparművészeti Múzeumban 1995-ben felvonultatott átfogó Múzeumalapító kiállítást, valamint a 2013-ban közönség elé tárt Művészet az agyag kolostorából című tárlatot követően 2017 nyarutóján a Pesti Vigadó egyik tetőtéri kiállítótermében várta a látogatókat az Első negyven év című, a Stúdió gazdag gyűjteményéből válogatott kollekció.
A címadással a rendezők minden bizonnyal azt jelezték, hogy az első negyvenesztendős periódus után hasonlóan hosszú etapokban remény-kednek: hogy az 1970-es években Probstner János keramikusművész által megalapított, majd évtizedekig vezetett, számos szervezeti formát és átalakulást – megannyi válságot és virágkort – átélt, napjainkban a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nonprofit Kft. intézményeként működő Stúdió előtt újabb és újabb perspektívák nyílnak. Ha csupán a négy évtized alatt „megalapított múzeum"-ra, a Stúdió által létrehozott kerámiaművészeti gyűjteményre, a mintegy 45 ország hozzávetőlegesen 500 művészének körülbelül 3600 műtárgyára – illetve ha e hatalmas együttesből válogatott, a Pesti Vigadóban rendezett kiállításra – hivatkozunk, jogosaknak ítélhetők a múlt tevékenységét igazoló tényezők és a jövőt célzó remények: a 20. század utolsó harmadának és az új évezred első másfél évtizedének nemzetközi és magyar kerámiaművészeti, kerámiaplasztikai panorámája bontakozhat ki a szemlélő előtt.

fotó: Berényi Zsuzsa

Claire Curneen: *Szent Sebestyén*, 2016, kézzel épített porcelán, 1280 °C

fotó: Berényi Zsuzsa

Sergei Isupov: *Mr. Holy Day*, 2007, mintázott kőcserép, 1260 °C

az egymáshoz kapcsolódó, egymást feltételező jellemzők konkrétan megjelentek vagy csak átsejlettek a bemutatott kollekció műtárgyain is. Az 1970-es évek utolsó harmadától napjainkig keletkezett alkotások negyven év kecskeméti krónikáját írták: az együttesben a magyar alkotók munkái mellett a világ négy égtájáról Kecskemétre érkezett mestereinek művei jelentek meg, egy-egy alkotó szuverén törekvéseit a Stúdióban lezajlott tematikus szimpozionok, mesterkurzusok tartalmi-formai megkötöttségei által árnyaltan tükröztetve, sokszínű és változatos megmunkálást és technikai kivitelt –virtuozitást – reprezentálva.

A tárlat szervezői és rendezői – Kuzsel Gabriella, Steve Mattison és Strohner Márton – a válogatás során láthatóan a bőség zavarával küszködtek, és ez okozhatta, hogy kissé zsúfolttá vált a tárlat – bizonyára nemcsak egy, hanem két hatalmas termet is berendeztek volna a gyűjtemény műveivel. Viszonylag kevés dombormű és falikép kerülhetett a falakra: a térbe komponált, nagy méretváltozatosságú, szín- és formagazdag kerámiaplasztikák dominálnak a gyűjteményben, és így a kiállítási együttesben is, melyek mellett csak mellékszerepet kaptak a funkcionális tárgyak, valamint a díszkerámiák. A világ más és más földrészéről, távoli és Európához közelebbi vagy európai országból érkezett, más és más tradícióra építő vagy épp a globalizált törekvések jegyében dolgozó alkotók művei sokszínű stilisztikai összképet, jó értelemben vett kavalkádot teremtettek. Az elvont és a figurális kompozíciók két fő áramába organikus és geometrikus, szimbolikus és gesztusszerű, szürreális és konceptuális, a pop art szellemiségét hordozó és a dekoratív alkotói szándékokat képviselő alkotások illeszkedtek. Nagy tömegekben, súlyos anyagtömbökben komponáló és aprólékos munkával kidolgozott, részletgazdag művek, rusztikus és finom, precíz kivitelű alkotások váltogatták egymást, a tér dinamikus áthatását, intenzív birtokba vételét manifesztálván. Csak véletlenszerűen emelhetjük

Aage Birck: *Szobor sarlóval*, 2002, sómáz, 1300 °C

Az 1960-as évek végén a népi fazekasság értékei megőrzésének eltökélt szándéka mellett „a Stúdió megalapítását az a gondolat, az a túláradó vágy is vezérelte, hogy szabad és demokratikus légkört teremtsen a művészi kifejezés számára egy olyan időszakban, amikor a művészek egy őket korlátozó politikai rendszerben éltek" – hirdette az egyik tájékoztató tabló. Ezt a szándékot a kor bénító erejű hatalmi-társadalmi viszonyaiba és meglehetősen merev kulturális-művészeti mechanizmusainak rendszerébe ágyazottan az alkotótelepi mozgalom felhajtó erejét kihasználva valósították meg a Stúdió vezetői és munkatársai, a Kecskemétre rendszeresen visszatérő alkotók. Az alkalomszerű művésztelepek mellett a kecskeméti műhely hamarosan kimunkálta működésének speciális jellemzőit, amely napjainkig meghatározza munkáját, s amely az egész éves, folyamatos működésben, a magyar és a nemzetközi kerámiaművészeti törekvések integrálásában, az együttmunkálkodásban, egy-egy program meghirdetésében és végigvitelében, a mesterkurzusokban, a tág technikai, technológiai, metodikai lehetőségek megteremtésében, a kísérletezésben, a kulturális-művészeti szerepvállalásban és a gyűjtemény létrehozásában összegezhető. Ezek

fotó: Berényi Zsuzsa

ki a műegyüttesből Miroslav Paral két mintázott kőcserép ***Figurá***ját (1996), Ann van Hoey kézzel épített, fazekasagyagból mintázott ***Edény-tárgy***ait (2015), Charles Krafft öntött porcelán ***Pisztoly***át (1998), Les Lawrence kézzel épített, szitázott porcelán ***Teáskanná***ját (1998), Kimiyo Mishima szitázott kőcserép ***Újság*** (1998) című alkotását vagy a „magyar szekcióból" Lőrincz Győző öntött porcelán ***Meditácó a vonalról*** című (1982) munkáját, illetve Kecskeméti Sándor mintázott kőcserép ***Fej***et (1986), Nagy Márta ***Tej és vér*** (1998) című kézzel épített kőcserép kompozícióját, valamint Antal András ***A hősök fala*** (2000) című, tizenöt darabból álló raku portrégalériáját vagy Geszler Mária Garzuly ***Árnyfigurák*** (2016) című mintázott-szitázott porcelánjait.

A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió munkájáról, jelentőségéről számos elemzés született a közelmúlt négy évtizedében, de legérzékletesebben, címszavakba tömörítve Fusz György, a műhely munkájában kezdetektől aktívan részt vevő keramikus foglalta össze – és a tárlat katalógusában adta közre – azokat az apró részletekből szerveződő lényegi jegyeket és vonásokat, amelyeket a kiállítás látogatója is felismerhetett és átérezhetett a gyűjtemény

fotó: Berényi Zsuzsa

fotó: Berényi Zsuzsa

műveinek körében. „...kemencepakolás, jó erős redukálás, forró meleg nyár, hajnali párás, hűvös fű az udvaron, mezítláb, gyeptéglázás és tujaültetés az első nemzetközi szimpóziumon, kokszos kemence építése, David Davidson és az első paplanos rakukemence, Kisbugaci, pörkölt nokedlivel, uborkasaláta, kiskonyha, Bibó még takarít, már akkor is nélkülözhetetlen, Jánosék palacsintái, Interkerám az udvari kemenceházban, Geszi esküszik a vékony fára, hajnalban a régi sómázas kemencénél, Schrammel a szikes tónál madarat gyűjt, Karl Christensen táncol, Siklós, közös szimpózium, puszta, Bugac, kisbolt a sarkon, napraforgó eszegetése, szekszárdi vörösbor, égetés esőben, hóban, Szalai Laci olajtartálya a létrán, hajnalban a kemence mellett a fűben heverve, augusztusban csillaghullás, János újabb épületei, Klári és Jakab közös Kapuépítése, Martinsons, Olsen kemencéi, három napig égetés, Janet, Ulla, Orbán Kati, Kecskeméti Sanyi Mesteriskola, Anne, nagy kocsis kemence, hátsó nagykapu, pálinka, Bibó gulyáslevese, alapítvány, vetítés az udvarban, a feledhetetlen Emese és a gyönyörű beszéde, óriási gyűjtemény, Steve, Zsolt, Andi, égetési gyakorlat hallgatókkal..." Erre az atmoszférára, erre az alapra, erre az egyedülálló gyűjteményre építkezve kezdheti meg a második negyvenesztendős működését a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió.

Kecskeméti Sándor:
Fej, 1986, mintázott kőcserép, 1260 °C

Kungl György:
New York, 1988, öntött porcelán, 1280 °C

Mindig, mindig stb.

A Székesfehérvári Művészek Társasága 25. évfordulós kiállításához

KUKORELLY ENDRE

Szent István Király Múzeum, Új Magyar Képtár, Székesfehérvár, 2017. IX. 8. – X. 8.

esszé

Azt ismerem, állítja le a viccmesélőt, aki nem hajlandó még egyszer meghallgatni, amit már annyiszor végigszenvedett. Noha épp akkor jön – jöjjön –, aminek jönnie kell: az, amit nem ismer, a legmélyebb, s így legszórakoztatóbb: az interpretálás.

Átírás, ráírás, allúzió, idézet, megidézés, pastiche. Hogy a pár tucat toposzból – ahányan itt vagyunk, öt perc alatt számba vennénk mindent – ki mit hoz ki, miképp alkotja-alakítja a sajátón, saját magán keresztül. Átirat, idézések lánca, interpretáláshálózat – így működik a kultúra. Ez a kultúra. Hozzámondás, kifejtés, körülírás, értelmezés; átfogalmazás, részletezés, magyarázat, fordítás, összefoglalás.

Cifrázás.

Az adottnak más eszközökkel, más metódussal való újracsinálása/teremtése/alkotása. Átveszem, és az, új kontextusba helyeződve, onnantól már egészen más. Tudom vagy nem, akarom, nem akarom, folyamatosan átírok: az adottat magamra vonatkoztatva, használni kezdve, magamhoz formálom. Ha ketten ugyanazt nézik (halljak-olvassák stb.), nem ugyanazt veszik le. Ugyanaz a ruha mindenkin másmilyen: a mindig ugyanaz mindig más. Bécsben járva mindig elmegyek a Kunsthistorischesbe, mindig megnézem az állandó kiállítást, mindig ugyanazt nézem és mindig mást látok. Az ugyanaz=más folyamatos, természetes tapasztalat. Élmény – talán, olykor. Ha nem kérek belőle, unom, fáraszt, akkor nem, ám ha nem (veszem) természetes(nek), igazi élmény. Ez a kiállítás erre szólít föl. Ha valamit igazán mímel a valódiból a művi, hát ezt. Folyamatos átvétel és idézés: a művészek erre figyelmeztetnek. Hogy a semmi nem indul nulláról mindenórás tapasztalata, evidenciája ne hagyjon békén, és – legalább alkalmanként – vegyem észre, ami pillanatról pillanatra a szemem elé kerül. Legyenek ilyen alkalmak. A belátás, hogy a parafrázis (hozzá-/mellébeszélés/mondás) rendezi be, szerkeszti-szervezi-struktúrálja létezésem terét: ezért érzem valamiképp egységben mindazt, ami amúgy folyamatosan széthullóban volna.

Nagyapám esténként mindig a ***János vitéz***t mesélte nekünk. Fejből. Leült az ágyunkhoz, és a húgom meg én hallgattunk. Jó volt. Nagyon jó. Mindig csak addig mesélte a történetet, hogy a Jancsi rátalál a rablókra, és mit tesz velük – tovább semmi. Soha. Nem tudta volna? Vagy csak idáig érdekelte? Azt hitte, elfelejtettük előző este óta? Persze nem felejtettük el – illetve épp az volt az érdekes nyilván, hogy mindig máshogy mondta ugyanazt, és kicsit már mi is mások voltunk.

SZENTES OTTOKÁR: *K. D. (Korniss Dezső) tiszteletére*, olaj, fa, vegyes technika, 85×95 cm

Új Magyar Képtár, Székesfehérvár, 2017

„A világon legismertebbek a zenei parafrázisok (és milyen szerencsénk van), közülük is valószínű leghíresebb az ***Egy kiállítás képei*** – írja a kiállítás kurátora, Jónás Attila. „Muszorgszkij zongoraciklusát többen átdolgozták, legnépszerűbb Maurice Ravel nagyzenekari átirata és az Emerson, Lake & Palmer együttesé." A legtöbb kiállító régi/régebbi mesterek művét parafrazálta – a Willendorfi Vészusztól Korniss Dezsőig: Caravaggiót Pinke Miklós, Bacont Pácser László, Gulácsyt Revák Katalin, Schönberger Arnoldot Koppány Attila, Michelangelót Szolnoki Szabolcs, Duchamp-t Máder Barnabás, Mednyánszkyt Szabó Anikó,

Magritte-ot Pálné Hencz Teréz, Ingrest Hegedűs 2 László, Tintorettót Szegedi Csaba, Kitagava Utamarót Ecsedi Mária, Matisse-t Szűts Angéla. Korompai Péter pedig Jim Jarmusch zseniális ***Törvénytől sújtva*** című filmjét. Hogy Korompai nem valamely klasszikus képzőművész nagymesterhez, hanem kortárs filmíróhoz utalja a nézőt, ezt a művészeti ágak végzetes szeparálódása, a befelé fordulás elleni gesztust különösképp fontosnak érzem.

Végül pedig arról, hogy a Jóisten hogyan másol. Lakott a házunkban egy Somló néni meg egy Vértessy néni. Egy ideig simán összekeverem őket. Egymásra utalnak. Egymásra vannak utalva, tudják vagy nem. Én mindenképp egymásra utalom őket. Összekevertem őket. Már nem keverném össze. Bizonyos értelemben most is összekeverem, például nem emlékszem, hogy Somló néni lakott-e az első emeleten, a gangnak úgy a közepe felé eső lakásban, és Vértessy néni a második és harmadik emelet között, vagy fordítva. Az ajtó a lépcsőházra nyílik. Vagy a Somló néninek, vagy a Vértessy néninek az ajtaja. Fehér haj, dauerolt frizura, ez biztos. Igyekszik lefelé Vértessyné a lépcsőn, csókolom, ezt fogom neki mondani, mindjárt, ha odaérek. Jó hangosan, hogy meghallja. Megáll, rám mered, lassan megy neki a járás, körülbelül lát csak, látja, hogy ki vagyok. Nem tudom, mit lát. Hasonlít a keresztanyámhoz. Szerbusz, fiacskám. Úgy néz ki, mint a keresztmami. Kiszáll a liftből Somló néni, csaknem egymáshoz ütődnek, jónapot, mondják hideg hangon, szinte egyszerre. Nem állnak meg, egymásnak biztos nem. Nem tudom, mi lehet köztük. Mi volt köztük. Vértessy néni enyhén piszkos, elsárgult fehér csipkekesztyűt visel, kerek, elöl csipkefátyollal díszített kalapkát a tűző nyári napon. Somló néni halvány bugyikék kosztümben van, orra alatt kis bajuszka. Fogalmam sincs róluk. Soha egy mondatot nem beszéltem velük. Nem hiszem, hogy beszéltek volna egymással bármiről. Már meghaltak.

(A Székesfehérvári Művészek Társasága megalakulása 25. évfordulóján csoportos kiállításokat rendezett négy tematikában, négy helyen: Dobozművek: Szabadművelődés Háza, Külvilág: Városház tér, Átiratok: Új Magyar Képtár, Önarcképek: Pelikán Galéria. A társaság fölkérésére Borsos Lőrincékkel zsűriztem. Díjazottak: Korompai Péter, Büki Zsuzsanna, Burián Norbert, Falvai Miklós (videó), Miklós János. Az említetteken kívül kiállítottak még tk. Ujházi Péter, Mosberger Róbert, Paczona Márta, Arany Gold Zoltán, Keller Petra, Szentes Ottokár, Bauer István, Szarka Tamás, Végvári Beatrix, Haraszti Zsolt, Kohut Mihály, Szabó Noémi, Klotz Miklós, Kovács Éva Vica, Revák István.)

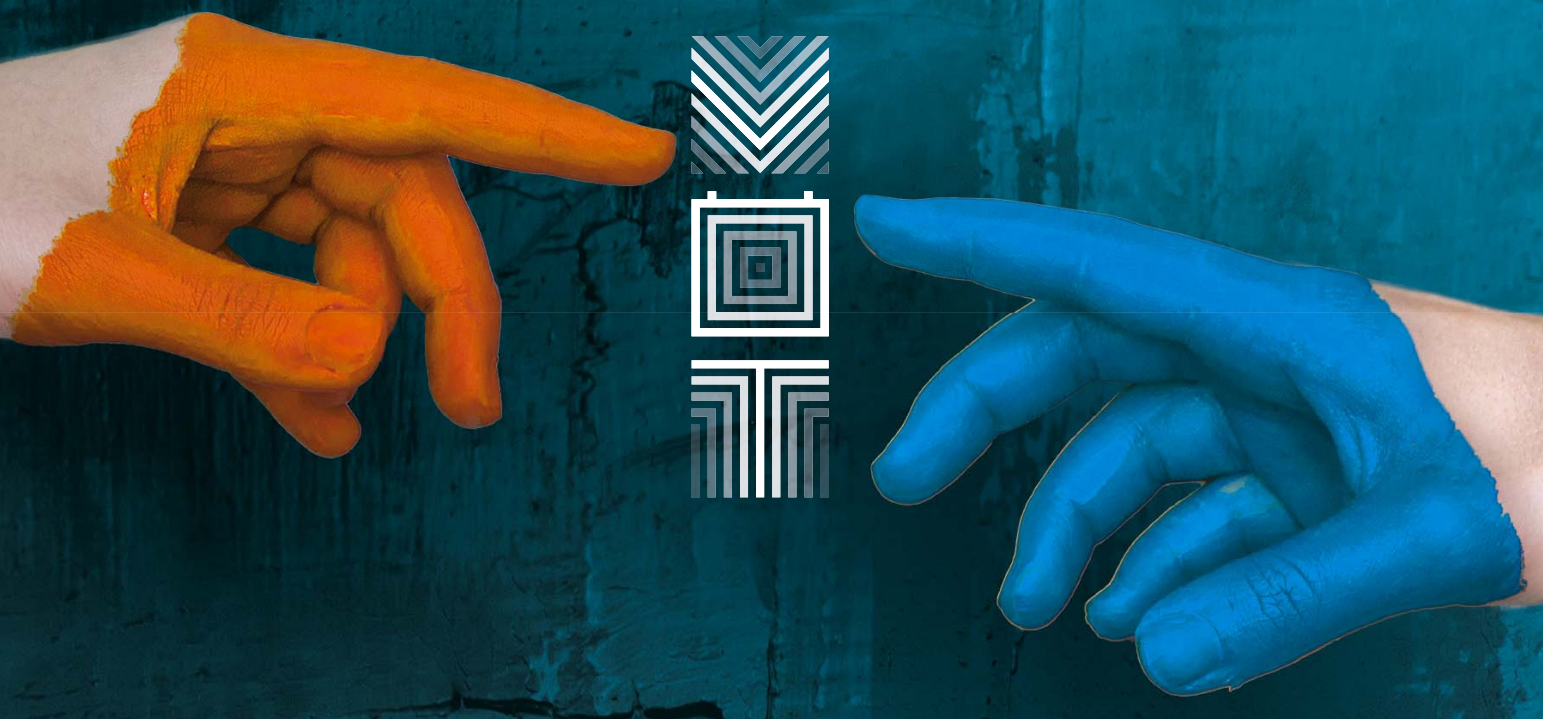
Revák Katalin: *Cöxponon kívül*, kerámia, engób

Arany Gold Zoltán: *Lájkolók*, print, 60×70 cm

64.
VÁSÁRHELYI
ŐSZI TÁRLAT

AUTUMN EXHIBITION OF VÁSÁRHELY

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

2017. **10. 08. – 12. 03.**

www.oszitarlat.hu

Esti ikertornyokkal álmodik

Bukta Imre *Mezőszemerei ikertornyok* című kiállítása elé

Wirth Imre

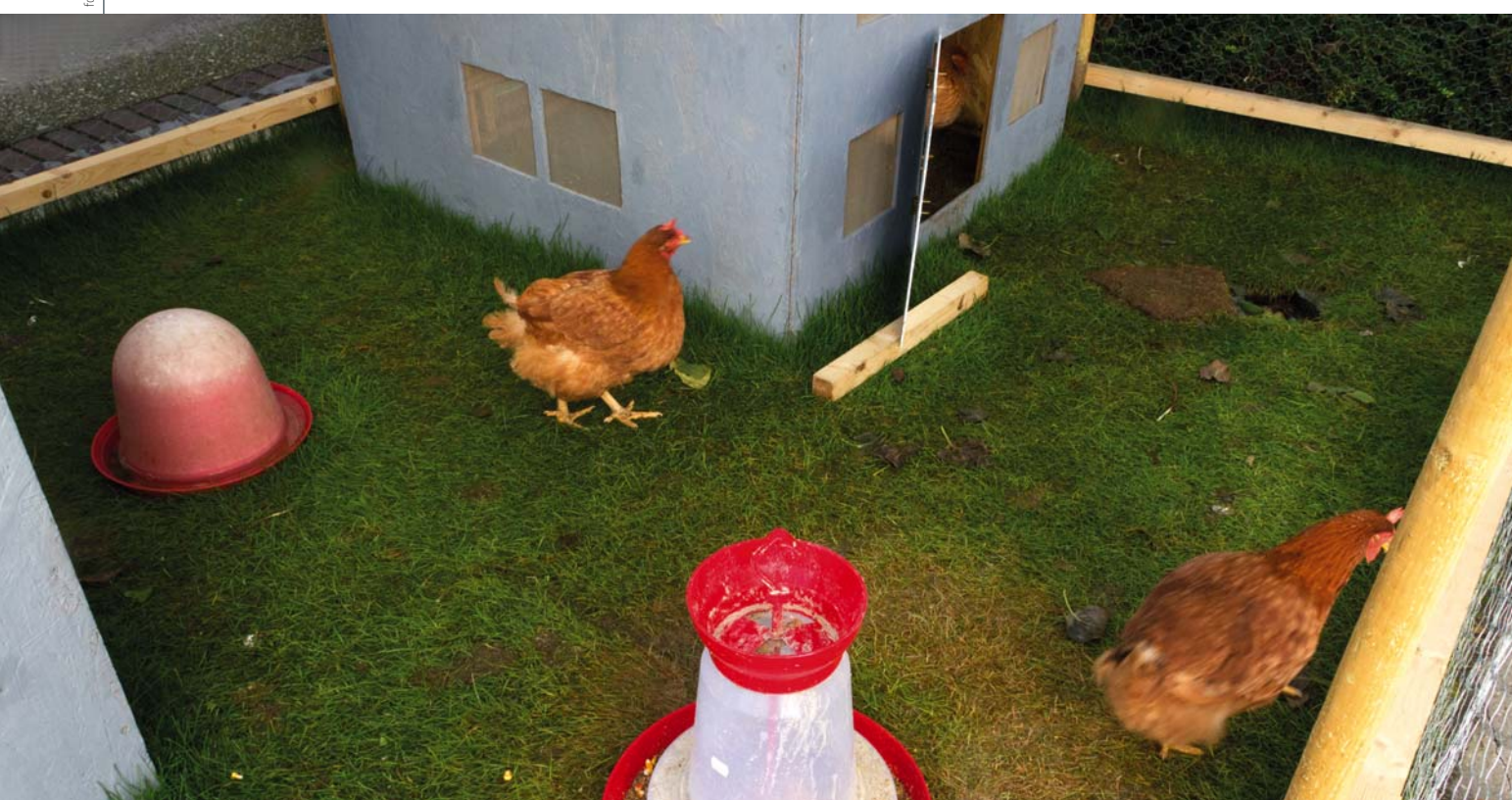
Art Capital, a Kovács Margit Múzeum udvara, Szentendre, 2017. X. 1-ig

irodalom

Mióta Desiré meghalt, Esti nem tudott mit kezdeni a nevét alkotó négy betűvel. Szanaszét szóródott, amerre a könyvek vitték: sok ezernyi polcra, felmagasztosulva üveg mögé vagy pormacskák közé, rosszabb esetben latrinába hullva, tűzre vetve. Bejárta a fél világot, így vetődött el Mezőszemerére és Szentendrére is. Már nem emlékezett pontosan, valamikor a 70-es, 80-as években történhetett, talán tegnap. De mindig ez van: szeretett volna lenni, legalább egy árnyék, egy névben örökké felkavarodó és lassan elülő maréknyi hamu. Vagy csak élni szeretett volna. Otthonra lelni egy nyitott képkeretben.

A könyveknek köszönhette a találkozást Bukta Imrével is, akinek „sikerült az, ami Kondor Bélának nem: szakállt növeszteni", mondta jóval később egy kedves embere, Borbély Szilárd, alig egy évvel a halála előtt. Mennyi halott, dünnyögi Esti, és elképzeli, ahogy mindegyiket beköltözteti az álmában látott ikertornyokba, minden ablakon kinéz valaki, akit a vakító nap vagy az éjsötét miatt nem lehet látni. Este pedig kioson az ajtón, hogy hozzon Hajnóczynak még egy üveg bort. Az utcasarkon épp tolja a biciklijét a srác, aki mindig harisnyát kér, „akár lyukas is lehet", és a könnyelmű ígéreteket számon tartja. A sötétben is felismeri, hangosan ráköszön, és tudakolja, hova megy ilyen későn. Csak sétál egyet, mondja Esti, hiszen nehezen magyarázná meg bárkinek is különös küldetését. Aha, válaszolja töprengve a srác, és – itt kicsit tanácstalan Esti, hogy a sötétben meghúzódó alakja, az ikertornyok falára vetülő árnya nyúlik-e el hosszan a kerítés résein át, hogy aztán kint felejtett, dermedt csirkék hidegben szikrázó tollain koccanva érjen földet – aha, mondja a srác, „biztos mész a lányokhoz". Hangja jelzi, hogy átlát rajta. Esti megy tovább, töprengve ezen a tüneményen, aztán már nem ugrik be sehova, csak belebámul a Nemzeti

fotó: Berényi Zsuzsa

Bukta Imre: *Mezőszemerei ikertornyok*, 2017, térinstalláció, 5 db élő tyúk, a Kovács Margit Múzeum udvara, Szentendre

fotó: FMC

Bukta Imre: *Mezőszemerei ikertornyok*, 2017, térinstalláció, 5 db élő tyúk, a Kovács Margit Múzeum udvara, Szentendre

Dohánybolt fényébe, megint nem visz bort Hajnóczynak, helyette lányokat lehel neki a hidegbe hazafelé.

A könyveknek, pontosabban egy könyvnek köszönhette a találkozást, szédül vissza a gondolataiba Esti, akkoriban, a 80-as évek táján annyira vágyott már szabadulni az estiségtől, a nemlét végtelennek tűnő időtlenségétől, a November 7. tér fényreklámjaitól, a Téli berket agyonsújtó irányzatosságtól, hogy ismét felkereste a Mezőszemerén annak idején egy pillanatra látott biciklizö férfit, aki mintha festmény lett volna, színes foltokkal a téli sötétben, és ezeket a fénypászmákat látta aztán a kocsmaasztalok körül is, alig elviselhető kontrasztban a semmibe meredő tekintetekkel. A könyv persze nem létezett tárgyi valójában, ahogy Esti sem élt, a könyvet álmokként lehetett olvasni. Az álomfejezeteknek, amiket Esti Bukta Imrének súgott, ilyen címei voltak: zsebkaszakészlet, élvefogó, munkás-paraszt bicska, korcs kasza, elfogyott táj. Esti bent ült akkor is a budapesti galériában a 80-as évek elején, amikor az ***Egy darab ősz*** és egy másik trágyaleves alkotás miatt bezárták a kiállítást. Ott feküdt a sötétben, ha lett volna nyaka, nyakig a lében, és boldog volt, hallotta, érezte a fűszálak növekedését, a hülyeség feletti időntúli, közönyösen mámoros diadalt, ez jutott az eszébe akkor is, amikor a 2001. szeptember 11-én összeomlott World Trade Center ikertornyainak romjai alatt később egy 18. századi hajó famaradványaira, majd egy épen maradt fára bukkantak annak ellenére, hogy a tornyok körül eredetileg nem volt egy fa sem.

A 410 méter magas és 110 emeletes ikertornyok majd' háromezer halottja is kap egy-egy ablakot, Desiré, Hajnóczy, Borbély és a többiek, suttogja Esti, és eszébe jut egy szép cigánylány a HÉV-en. Hiszen neki is ki kell mennie Szentendrére, egy csodaszép cigánylány ült mellé a HÉV-en, egyszer csak hozzá búját, és a vállára hajtotta a fejét,

fotó: FMC

mintha édesen elszenderedne. A cigányfiúk körben hallgattak, csönd volt a kocsiban, jött a kalauz, kedvesen mosolyogva alvó szerelmére, nem kérve tőle a menetjegyet. Ha élnék, mormogta keserűen Esti, megsimogattam volna a haját, lenne hajam, ámult el, és már messze járt, Gereja Ayamban, azaz a „Csirketemplomban", Jáva középső részén, Indonéziában. Barátja, Kornél mesélt róla, aki Szabadot látogatta meg Jogjakartában. Daniel Alamsjahnak 1989-ben látomása volt, hogy az egy Istennek, aki mindegy, melyik, mindenkié, építenie kell egy templomot/imaházat. A hatalmas, csirke formájú épület tizenöt szobával soha nem készült el teljesen, ráadásul egyes források szerint Alamsjah hol galamb, hol hattyú formájú templomról beszélt, de végül Gereje Ayam, Csirketemplom, vagy ahogy valahol nevezték, kot-kotedrális lett a neve. A veszélyesen leromlott épületbe Kornél idén nyáron bement, és akkor fedezte fel az egyik szoba falán azt a hatalmas, graffitiszerű festményt, amin egy arányaiban eltorzított nő óriási tűsarkú, piros körömcipőben guggol, mögötte pedig csak két diadalmasan kitárt csirkeszárny látható.

Esti ezen nem akar hosszasan tűnődni, inkább az évszámokra koncentrál: 1989-ben, a látomás idején Bukta Imrének Svédországban volt egyéni kiállítása, 1990-ben, az építkezés kezdetén Lakhatatlan címmel a Műcsarnokban csoportos kiállítása. 2001-ben Budapesten egyéni, Párizsban és Finnországban csoportos kiállítása.

Esti vigyázott az álmok sűrítésével és ritmusával, tudta, ami akár évtizedek és sok ezer kilométer távolságban is összeér, azzal nincs mit tennie. Úgy követte Bukta Imrét a maga négy betűjével észrevétlen a jó és a rosszabb döntések össze- és szétszálazhatatlan következményei között, mint aki szinte megszerette ezt az embert, ha az ő esetében lehetne ilyenről beszélni.

Most Esti felszáll a végállomáson a HÉV-re, nemrég azt álmodta a festőnek, hogy „Apám romantikája eladó", meg hogy „Nagy tyúkól projekt", a világ tyúkjainak skanzenje Mezőszemerén. Megakad a szeme egy újság címlapján: derékig jártak az ellenőrök a pucér csirketestek között, kinéz inkább az ablakon, egy óriásplakáton a Norbi Esti Termékcsaládot reklámozzák, abszurd örvénybe kerül, érzi, már jön is a bolgár kalauz, roppant barátságosan kezet nyújt, üdvözli. Ő is barátságos persze, bár nem igazán érti, miért örül neki ennyire. Szia, de jó, hogy látlak, a múltkor eltűntél. Én lennék az? – kérdezi Esti hökkenten. Persze, nem emlékszel? Hívtál bográcsozni. Esti zavarba jön. Nem keversz össze valaki mással? Nem, dehogy, mondja a bolgár kalauz, eléggé ittas voltál. Összeszorul a gyomra.

fotó: Berény Zsuzsa

fotó: Berény Zsuzsa

Végül is bármi lehetséges. De hogy bográcsozni? Melyik nap volt, kérdi végül. Várjál csak, számol, és mondja. Esti lázasan gondolkodik, ki kell érnie Szentendrére, az nem lehet, fújja megkönnyebbülten. De hát erősen ittas voltál, erősködik a bolgár kalauz, megadtad a telefonszámodat is. Kutat a kis hátizsákban, orra alá nyom egy cetlit. Tessék! Esti olvassa a vadidegen nevet és számot. Ez nem ő. Nem? – kérdezi mérhetetlen csalódással a bolgár kalauz. Szomorúan búcsút int. A nagyon ittas valaki nevét és számát évekig a zsebében hordja majd, gondolja Esti mélabúsan, és félreteszi ezt is álomnak, megfesteni.

Albumokat lapozgat, ami négy betűvel nem könnyű feladat, irdatlan fény ömlik át rajta, egy festményen két szomorú kölyökmacska. Koncept art, arte povera, mezőgazdasági művészet, irónia, senki sem veszi észre az esti bánat tünékeny örömét, de hát ő is láthatatlan, csak a fény vagy a fény hiánya látható. Szentendrén ismerősként nézi a Dunát, egy büfé bágyadtan ringatózik a zápor utáni verőfényben, feltűnnek a kajakozók a motorcsónakos, hangtölcséres edzőkkel, egy fiúcska jócskán lemaradva paskolja a vizet, küszködve az árral, undorodva a feladattól. Esti vágyakozva nézi, ahogy búzasör gyöngyözik a mélyhűtőből kivett málnaszörpös korsó homályos, karcolásokkal teli üvegfalán. Egyre távolabb az evezők csobbanásai, a vezényszavak. Hirtelen olyan csönd veszi körül, mintha kiszippantották volna az üvegburából a hangokat, az asztal lábánál heverő kutya mordul egyet, hűvös lesz, megremeg mindenki. Egy sárkányhajó úszik lassan feléjük, nehéz megmozdulni, tompa, ütemtelen dobolást hallani, egyetlen fájdalmas hangot, „nem adtok be egy korsó sört? Ja, nem, már késő". Leszegett fejek, szomorúságon túli dermedtség, a hajó orrában ülő nő dobolásával semmilyen viszonyban nem lévő evezőcsapások, a reménytelenség tüneménye, ahogy monoton egykedvűséggel eveznek bele a semmibe. Kháron ladikja viszi a férfiakat és a nőket, egy látomásnyi időre fellebbentve a fátylat péntek kora délután. Aztán felszakad a csönd, kapkodva veszik a levegőt, kapaszkodnak az utolsó korsóba, jönnek vissza a kajakozók, viszi őket felszabadultan az ár, messze lemaradva csapkodja a vizet a fiúcska, nincs már egyedül, ketten hagyják a fenébe az egészet.

Esti tudja, hogy most már megérkezett, egy vers jár még a négy betű közti résben:

hol harangszómotyogás a reggel-este,
s térerő sincs se cikázó füstifecske,
bádogdisznó röfög a böllér ágbogán,
valaki persze, hogy ezt is lerendezte

a visítást és a véres hányadékot
a vergődésbe fúló imádkozások
befőttesüvegekben őrzött bűnjelét –
nem kavargó hópihék, hiába rázod

villany helyett a ködben a láz világít,
színesfémekből álmodnak új világot
rongyok alatt a meztelen gyerektestek,
üvegszilánk szúr át tetűt és muskátlit

Innen kéne majd egyszer folytatni, gondolja Esti, megsejteni valamit a bennünk folytonosan vándorló ikertornyokból, a szimbolikus térről, beköltöztetni a tompa fényű ablakok mögé saját történeteinket, és szembenézni a tyúkok boldogságával a bizonytalan formájú területet határoló kerítés mögött.

Bukta Imre: *Mezőszemerei ikertornyok*, 2017, térinstalláció, 5 db élő tyúk, a Kovács Margit Múzeum udvara, Szentendre

A négyzet nézetei

Ruben Östlund: A négyzet

Csordás Lajos

2017, svéd–német–francia–dán filmdráma, 142 perc

film

Ruben Östlund ***A négyzet*** (The Square) című, idén Arany Pálma-díjat nyert filmjében főszerepet kap a kortárs képzőművészet. A történet egyik szála arról szól, hogy Stockholmban, a modern művészeti múzeum(ként megjelenített királyi palota) előtt egy alkotó a tér burkolatában fehér kockakövekkel és neonfénnyel határolt, 4x4 méteres négyzetet jelöl ki, amely „a bizalom és a gondoskodás menedékhelye, aki belép, egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik". Vajon minek a metaforája ez a műalkotás? A történetben előrehaladva folyton újrafogalmazzuk a választ. Először kézenfekvőnek látszik, hogy a négyzet Európa, melynek határai biztonságot adnak a benne élőknek és az ide menekülőknek. Aztán úgy gondoljuk, talán pontosabb, ha azt mondjuk, a négyzet egy idea az eddig tökéletesen meg nem valósult szolidáris jóléti társadalomról. Olykor meg úgy tűnik, a négyzet a demokrácia. A kereszténység. A Nyugat. Vagy ezek eszméje.

A történet főhőse az említett múzeum negyvenes igazgatója, Christian (Claes Bang), akinek egy reggel, munkába menet ellopják a telefonját és a tárcáját, amikor egy segítséget kérő nőt próbál megvédeni agresszív támadójától. Hamar kiderül, hogy a támadás csak kamu volt, arra szolgált, hogy figyelmét elterelve kifosszák. Annál is inkább bántó a dolog, mert Christian cselekvő segítőkészségét kezdték ki. Pedig nem volt könnyű elszánnia magát. Ha passzív marad, mint az emberek többsége, nem kerül pácba. A passzivitás ideiglenesen védettséget adott volna számára.

Christian története paradoxszá válik. Hiszen ő maga, túllépve a szociális fásultságon, vállalja a cselekvést, de pórul jár. Miután maga ered a tolvajok nyomába, kibillen a társadalmi pozíciója által megengedett korrektség kereteiből (íme, a négyzet metafora egy újabb megfejtése), s kicsúszik a talaj a lába alól, lassan, de biztosan fölborítva kényelmes státuszát. Mindeközben pedig mint vezető kurátor az említett, a cselekvő szolidaritásra invitáló műalkotás menedzselésén dolgozik.

Östlund megannyi mulattató szituációval karikírozza a helyzetből adódó ellentmondásokat. Megkapja a magáét a kortárs művészet is. Belelátunk, miként zajlik egy kiállítás botránymarketingje, hogy a róla szóló hír átüsse az általános médiazajt. Látjuk a hétköznapi múzeumlátogatók riadalmát a modern művészettel való találkozáskor. Magunk is nevetünk, amikor a múzeum egyik installációját, bizonyos Julian Giyoni You have nothing! című művét a takarító tévedésből fölsöpri, mert nem ismeri fel benne a műalkotást. És egyáltalán nem nevetünk, hanem a bőrünkön érezzük a tehetetlenséget, amikor performansz gyanánt egy gorillát utánzó, erőszakos izompacsirta ugrál a díszvacsora terített asztalain, és az úri közönség a legvégsőkig bénult marad az agresszióval szemben, mert passzivitásuk megvédi őket.

Képzőművészeti szempontból egyébként érdekes, hogy a forgatás előtt a dél-svédországi Värnamóban Östlund és Kalle Boman producer valóban megrendezett egy kiállítást The Square címmel, s ennek installációi láthatók is a filmben: például az a bizalomszámláló, amely aszerint tereli jobbra vagy balra a múzeumlátogatókat, hogy bíznak-e az emberekben vagy sem. A filmben megjelenített képzőművészek többnyire kitalált alkotók, de Dominic West bevallottan Julian Schnabel amerikai képzőművész-filmrendező karakterét öltötte magára Julian Giyoni szerepében. A föltakarított alkotás pedig többek közt Damien Hirst esetére emlékeztet (az ő neve többször is eszünkbe jut a vetítés alatt), az egyik művét neki is kidobták egyszer tévedésből Londonban.

Sokkal fontosabb utalás lehet azonban Nicolas Bourriaud, akinek a neve és relációesztétika-elmélete is elhangzik az egyik jelenetben. Hiszen Östlund filmjének középpontjában éppúgy az emberek közötti viszonyok, ezek társadalmi kontextusai állnak, mint Bourriaud művészetfölfogásában. Legalábbis ***A négyzet*** egyik lehetséges olvasata szerint.

YOU HAVE

YOU HAVE NOTHING

ART MARKET BUDAPEST

NEMZETKÖZI KORTÁRS
KÉPZŐMŰVÉSZETI VÁSÁR

ART MARKET BUDAPEST

2017. OKTÓBER 12-15.
MILLENÁRIS, BUDAPEST

MŰVÉSZET 6.200 NÉGYZETMÉTEREN | KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPA VEZETŐ MŰVÉSZETI VÁSÁRA | MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB KORTÁRS KIÁLLÍTÁSA | 100 KIÁLLÍTÓ KÖZEL 25 ORSZÁGBÓL | 500 MŰVÉSZ, TÖBB EZER MŰTÁRGY | DÍSZVENDÉG: IZRAEL | ART PHOTO BUDAPEST – FOTÓMŰVÉSZET TELJES KIÁLLÍTÁSI CSARNOKBAN | INGYENES TÁRLATVEZETÉSEK | SZTÁRMŰVÉSZEK, MŰGYŰJTŐK, GALÉRIÁSOK 4 KONTINENSRŐL ...

www.artmarketbudapest.hu
www.facebook.com/ArtMarketBudapest

B|BRAUN SHARING EXPERTISE
SZERENCSEJÁTÉK ZRT.
BUDAPEST A VÁROS, AMELY EGYESÍT
nka Nemzeti Kulturális Alap
CAFe BUDAPEST
fidelio
ELLE

CLAES BANG
ELISABETH MOSS
PALME D'OR
FESTIVAL DE CANNES
DOMINIC WEST
TERRY NOTARY
„Mesteri módon elkészített, nagyon vicces film, hihetetlen képzelőerővel."
PEDRO ALMODÓVAR
A NÉGYZET
BEMUTATÓ: 2017. OKTÓBER 5.
CIRKO FILM
nka
Co-funded by the European Union
Creative Europe MEDIA
SIGMA
Tizenhat éven aluliak számára nem ajánlott
16

Dimenzió-tágítás

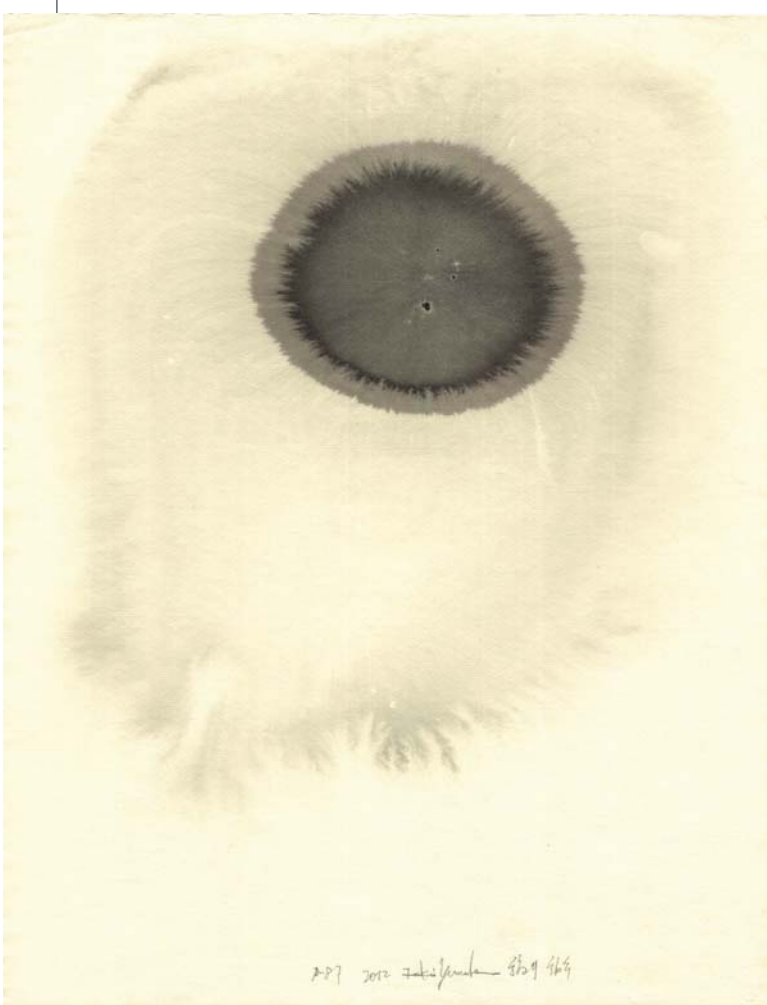
Basia Górska és Fukui Yusuke kiállítása

Kishonthy Zsolt

Platán Galéria, 2017. X. 4. – XI. 9.

kiállítás

Budapest nemzetközi színtere, a Platán Galéria következő kiállítása Melting on surface címmel két művész munkáit mutatja be, akik ezúttal négy országot képviselnek: Japánt, Lengyelországot, Angliát és Magyarországot. A lengyel Basia Górska London mellett, a japán Fukui Yusuke pedig hosszú évek óta Budapesten él.

Fukui Yusuke: *2012-87*, 2012, japán tus papíron, 62×48 cm

Művészetükben, legalábbis az itt kiállított műveikben az a közös, ami ugyanakkor éppen meg is különbözteti őket egymástól, hogy mindketten lemondanak valamiről, ami a festészet egyik lényegi eleme. Górska a formaadásról, Fukui pedig a színekről. Górska festményein a lehető legegyszerűbb ősforma, a kör vagy a gömb jelenik meg, de tulajdonképpen még az sem, csak azokra emlékeztető, lüktető, pulzáló foltok, amelyek fokozhatatlan tömörségükkel egyszerre utalhatnak a mikrovilág (atomok, atommagok és építőelemeik) és a makrovilág, az univerzum (bolygók, csillagok, galaxisok) ősformáira, és ezzel együtt a kezdetre és a végre. Persze lehet, hogy ez az utalás valójában csak a mi gondolatainkban születik meg, mert kénytelenek vagyunk fogalmakban gondolkodni, és a művészi idea ez esetben nem ennyire bonyolult. A tovább már nem egyszerűsíthető primér formák és a felületen konkrét határ nélkül formálódó színek foltjai valójában csak önmagukat jelentik: olyan finoman hangolt színharmóniákat, amelyek a papír vagy a vászon felületén szétolvadva egy meditatív csendet és nyugalmat képesek hordozni vagy előidézni.

A fizikai valóságukban csak kétdimenziós művek a néző jelenlétében megnyílnak, kitárulnak, és egy megfoghatatlan, virtuális tér képzetét keltik. E képekből teljességgel hiányoznak a minket körülvevő világ dolgait jellemző kontúrok, amelyek a formát meghatározzák, lehetővé téve azok meg-, illetve felismerését. Szemünk ezért támpont nélkül, bizonytalanul bolyong, próbálja „olvasni" a képeket, amíg rá nem jön (rá nem jövünk), hogy nem szabad erőlködni, fogalmakat keresve emlékezni, mindent félretéve csak hagynunk kell, hogy nézzünk, lássuk, amit látunk, érezzük, amit érzünk.

Fukui Yusuke itt kiállított tusképeit, bár papírra készültek, festményként is kezelhetjük azokat, hiszen több bennük a festői elem, mint a rajzi momentumok. Górska képeihez hasonlóan ezeket sem fogalmi eszközökkel érdemes megközelíteni. Készülésük közben minden valószínűség szerint részben kikapcsolódott a tudatos kontroll, és egy mélyebben működő automatizmus vette át az irányítást. A színek hiányát e művek esetében pótolja a formák és a struktúrák gazdagsága és „sokszínűsége". Górska műveihez hasonlóan egyfajta meditatív csend és nyugalom hatja át e műveket (mint általában Fukui egyéb munkáit), és úgy tűnik, „megfejteni", „olvasni" is ilyenformán kell őket. Egy kontemplatív állapot felelne meg legjobban a művek nézéséhez, amelyekben ambivalens módon a teljes elengedettség párosul a teljes koncentráltsággal.

Fukui munkássága, főleg tusképei, kétség kívül szorosan kötődnek a japán művészet e területének hagyományaihoz, még akkor is, ha az ő művei nem ábrázoló képek. Bár képein (a szignót leszámítva) soha nem szerepelnek kalligráfiák, mégis, ott érezzük azok szellemét valamely rejtett erőként. Egy másik fontos momentum műveiben a szerialitás, a képek mindig nagy sorozatokban készülnek, egy ülésben sok-sok kép egymás után. Az alkotó ennek során egyfajta módosult tudatállapotba kerülve, egy rendszerben készíti a hihetetlenül gazdag, szinte már a természeti formákhoz hasonlatos sokféleséget egyesítő sorozatait, amelyeknek darabjait összekötik az éppen arra a sorozatra jellemző, azonos karakterjegyek.

A kiállítás a Platán Galéria és a MissionArt Galéria együttműködésével jött létre. Basia Górska ***Personal Sphere*** című sorozata a Budapest Art Market kortárs képzőművészeti vásáron várja az érdeklődőket a MissionArt Galéria standján.

Fontos lépés

FISE 35

Cseh Borbála

B32 Galéria és Kultúrtér, 2017. X. 9-ig

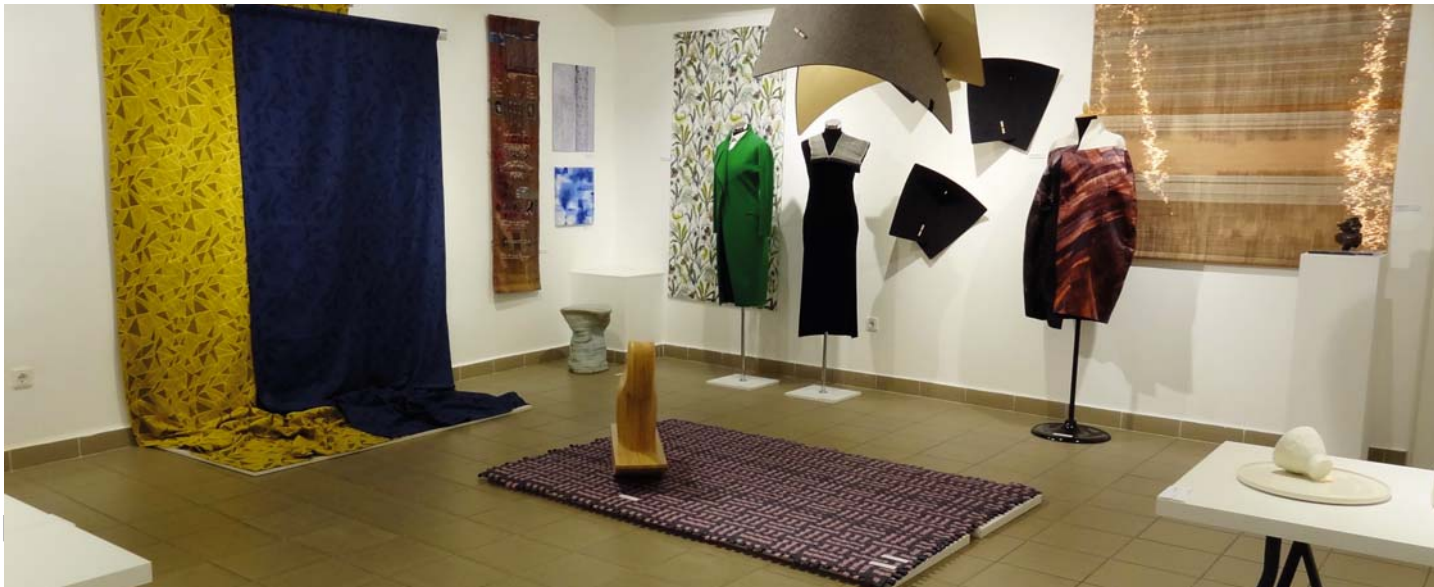
Hatalmas érdeklődés mellett nyílt meg a B32 Galériában a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület születésnapi kiállítása. A kiállítás a Design Hét hivatalos rendezvénye is. A FISE története egyszerre hősies, kalandos, miközben ma már olykor alig érthető mindaz a sok konfliktus, ami egy önálló szakmai egyesület mindennapjainak része volt. A Design, mint hal a vízben címmel hamarosan megjelenő FISE-történet részletesen bemutatja majd az elmúlt évtizedek művészeti életének világát, s benne a kortárs magyar art, craft és design szerepét a hazai kultúrában.

A FISE megalakulásának az volt a célja, hogy pályafutásuk elején segítse, képviselje és nyilvánossághoz, kapcsolatokhoz juttassa a fiatal művészeket. Az iparművészet, a design szakmai világában információhoz jutni, utat találni a piachoz és a közönséghez nem egyszerű. Kiválasztani a szakmai előrejutást segítő kapcsolatokat, megfelelő fórumokat találni a bemutatkozáshoz nehezebb egyedül. A FISE tagjának lenni ma már nem csak egy szakmai egyesülethez tartozást jelent. Az egyesület a magyar művészeti élet elismert, nemzetközileg is számon tartott fontos intézménye. A tagság rang, a FISE pedig garancia a minőségre.

A kiállítás a legjobb bizonyíték erre. Az anyag nagyon gazdag, reprezentálja a magyar kortárs alkotóművészet szinte minden jelentős műfaját, stílusát. A FISE rendszeresen állít ki külföldön, részt vesz nemzetközi vásárokon, szakmai bemutatókon, ezért naprakész információi vannak a kortárs szakmai irányokról. Az egyesület folyamatos nemzetközi megmérettetése a szakmai munka egyik legfontosabb hajtóereje. Meg kell felelni az elvárásoknak, melyeket a korábbi évek sikerei alapoztak meg. Az „itthon" és „külföld" között amúgy is elmosódnak a határok, a szakma nemzetközi, ahogy a piac is.

Az egyesület tagjai közt számos, a kortárs design élvonalába tartozó, nemzetközi szinten is kimagasló munkákkal rendelkező alkotó van. Sokukat rangos díjakkal ismerték el, meghatározó cégek számára készítik terveiket, elismert galériákban állítanak ki. Ők nemcsak az egyesület életében való jelenlétükkel növelik a FISE presztízsét, hanem aktívan részt is vesznek annak működtetésében. Saját belvárosi galériájukban, a Kálmán Imre utca 16.-ban általában háromhetente nyitnak kiállítást tagjaik munkáiból, amelyre a kiállítóknak pályázniuk kell.

A FISE szakmai szakosztályokra tagolódik, minden döntést a vezetőség hoz. A tagokkal nemcsak hírlevelekben tartják a kapcsolatot, hanem a személyes találkozások a meghatározóak – ez adja a FISE erejét a kezdetektől fogva. A taglétszám 350 fő körül van, az új felvettek száma pótolja a távozókét. A diploma után sokan érzik úgy, hogy a FISE-tagság szakmai életük számára az első fontos lépés.

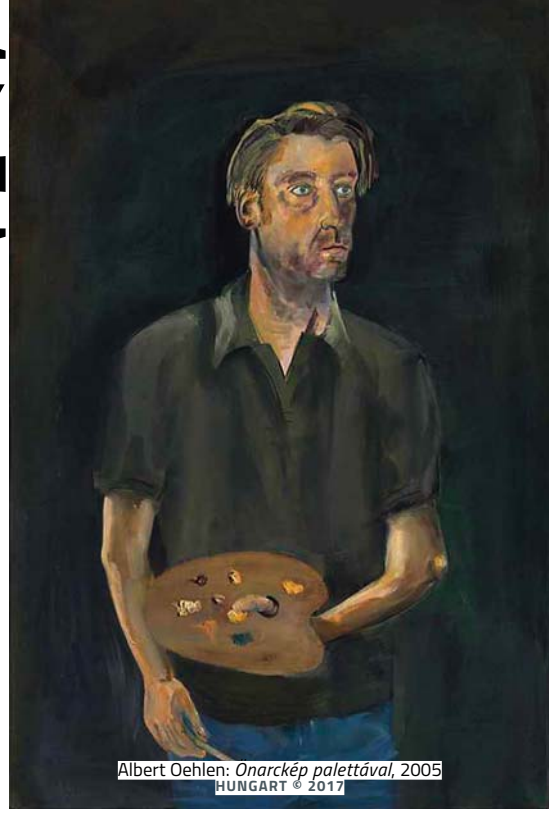
Kiállítási enteriőr, B32 Galéria és Kultúrtér, 2017

Kötetbemutató Magyarország Sanghaji Főkonzulátusán

Fotóalbum jelent meg Hudec László sanghaji örökségéről

Hudec László magyar építész a 20-as, 30-as években több mint száz épületet tervezett Kína egyik legnagyobb városában, Sanghajban. Elismertségét, népszerűségét jól mutatja, hogy két évvel ezelőtt Hudec Lászlót egyedüli külföldiként beválasztották a 99 legmeghatározóbb sanghaji „klasszikusok" sorába. A most bemutatott, ***HUDEC by Nicky Almasy*** című album különlegessége, hogy Nicky Almasy magyar fotóművész kameráján keresztül a még álló Hudec-épületeket ismerheti meg a közönség. A feladat sürgető volt, hiszen egyes épületeket az idő kezdte ki, másokat az új tulajdonos alakította át, megint másokat várhatóan a közeljövőben bontanak le.

Albert Oehlen: *Onarckép palettával*, 2005
HUNGART © 2017

A Pinault Collection egyéni kiállítást tervez

A Pinault Collection 2018-as tervei között szerepel, hogy önálló kiállítást nyitnak Albert Oehlennek a Palazzo Grassiban, míg egy másik, a Dancing with Myself című tárlatuk ezzel párhuzamosan nyílik majd meg a Punta della Doganában. Oehlen kiállításán 85 művet állítanak ki, ezzel ez lesz a művész legnagyobb volumenű egyéni kiállítása. A Dancing with Myself című tárlaton a művészek – többek között Cindy Sherman, Rudolf Stingel és LaToya Ruby Frazier – önmagukat színészként mutatják majd be.

Pablo Picasso: *Femme accroupie (Jacqueline)*, 1954. október 8., olaj, vászon
HUNGART © 2017

A Christie's aukcióra bocsátja Picasso *Jacqueline* című festményét

Még több hét van novemberig, azonban az egyik legnagyobb brit aukciósház, a Christie's már most bejelentette, hogy a következő aukciójukon Picasso 1954-es, ***Femme accroupie (Jacqueline)*** című festményét fogják kalapács alá bocsátani. A Jacqueline Roque-ról készült portré még soha nem vett részt átverésen, eddig egy magángyűjtemény része volt, így nyilvánosan is nagyon ritkán lehetett látni. A várható ára 20 és 30 millió dollár között lesz.

Nicole Eisenman: *Sketch for a Fountain*, 2017

Megrongálták Nicole Eisenman szobrát Münsterben

Idén másodszorra rongálták meg Nicole Eisenman kültéri szobrát, most szeptember végén a ***Sketch for a Fountain*** című művet, amely a Skulptur Projekte Münster része. A horogkeresztekkel összefestett, gipszből és bronzból készített androgün alakokból álló szökőkút megrongálása már nem az első eset. Idén nyáron Eisenman egy másik munkáját, a város központjában álló művét rongálták meg.

Az Osszoroszországi Kiállítási Központ látképe

Egy helyre kerülhet a moszkvai múzeumok egy része

Az Összoroszországi Kiállítási Központ igazgatója nemrég bejelentette, hogy az orosz főváros tervei között szerepel egy berlini vagy bécsi mintára tervezett múzeumkomplexum létrehozása. A központ a 235 hektáros, Délkelet-Moszkvában található volt VDNH területén épülne meg, amely a Szovjetunió egykori gazdasági, műszaki és tudományos életének bemutatóhelye volt. A tervek szerint a munkálatok első lépése már 2018-ban véget érne, de a hosszú távú cél, hogy több tucat múzeumot nyitnak egymástól gyalog is könnyen megtehető távolságra.

A Brexit kapcsán újra az Európai Unióhoz fordul Görögország

Görögország, kihasználva a Brexitet, újra elővette az Elgin-márványok ügyét. Azzal érvelnek, hogy a szobrok visszaadása nagyban segítené a jó kapcsolat megmaradását az EU és Nagy-Britannia között az esetleges kilépés után. Az Európai Unió pillanatnyi álláspontja viszont az, hogy a márványok ügye már jóval az Unió létrejötte előtt kezdődött, ezért nem kívánnak állást foglalni az ügyben.

Sun Yuan és Peng Yu: *Dogs That Cannot Touch Each Other*, 2003, részlet a videóból, **HUNGART © 2017**

Animal protection

A New York-i Solomon R. Guggenheim Múzeum bejelentette, hogy az Art and China After 1989: Theater of the World című kiállításáról három művet visszavonnak, miután egy állatvédő szervezet által indított online petíciót néhány nap alatt 600 ezren írtak alá tiltakozásul. A kiállítás október elején nyílt meg, de a három, állatok bevonásával készített mű – Sun Yuay és Peng Yu, Huang Yong Ping és Xu Bing alkotása – már nem szerepel a tárlaton.

Xavier Veilhan / ADAGP, Paris, 2017 / Courtesy of Perrotin, fotó: Claire Dorn, HUNGART © 2017

Xavier Veilhan Renzo Pianóról és Richard Rogersről készült szobra

Szobrot kapnak Párizsban a Pompidou Központ tervezői

Xavier Veilhan francia művész Renzo Pianóról és Richard Rogersről, a Pompidou Központ két tervezőjéről készített szobrát októberben a FIAC idején avatják fel a Place Edmond Michelet-n, a múzeumhoz közel. A szobrok már most is láthatóak, jelenleg a párizsi Galerie Perrotinban, Veilhan egyéni kiállításán szerepelnek.

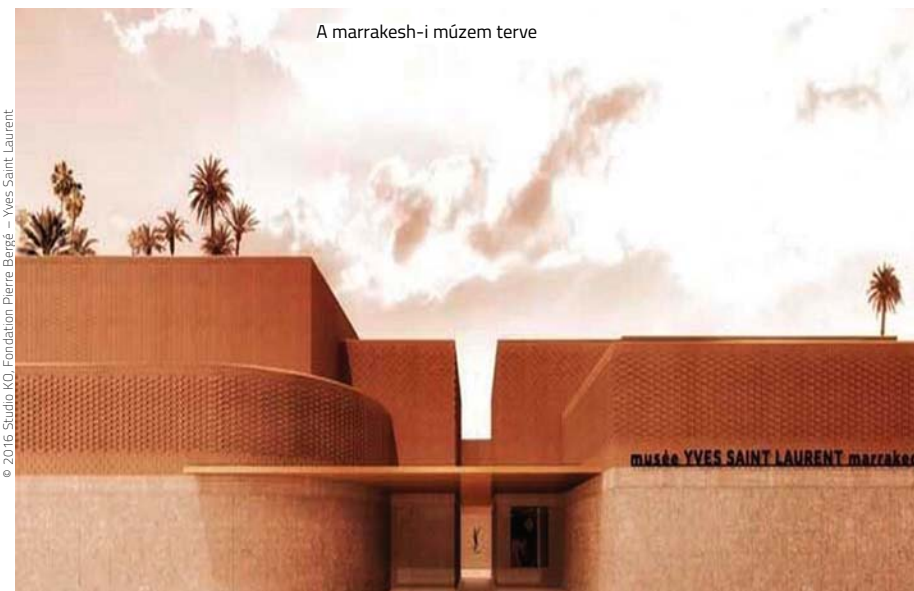

A Parthenón látképe

Yves Saint Laurent-múzeum nyílik Párizsban és Marrakeshben

Októberben nyílik meg Párizsban és Marrakeshben egy időben a francia divattervezőnek, Yves Saint Laurent-nak szentelt két múzeum. A párizsi Marceau avenue 5. szám alatti múzeum, amely korábban harminc éven keresztül a dizájner stúdiója volt, már 2004 óta a Fondation Pierre Bergé központjaként is működik. A múzeumokban az alapítvány közel 5000 darabból álló gyűjteménye mellett ruhadarabok, eredeti vázlatok lesznek kiállítva.

A marrakesh-i múzem terve

© 2016 Studio KO, Fondation Pierre Bergé – Yves Saint Laurent

olvasó

A szavak szépséges becsülete

Orosz István: A szent Rinocérosz gyermekei

Sinkó István

Typotex Kiadó, 2017, 281 oldal, 3900 Ft

Borges ***Homokkönyv***ének főhőse minél tovább lapozza, olvassa, birtokolja mágikusan végtelen könyvét, annál több barátot veszít, annál magányosabb és embergyűlölőbb lesz. A novella végén kétségbeesetten rejti el a Nemzeti Könyvtár könyvei közt az átkozott kötetet. Orosz István új könyve épp ennek az ellentettje: olvasása során egyre több barátot, felfedezhető szépséget találunk. Olyan írások gyűjteménye a kötet, amely kapcsolatokról mesél és kapcsolatokat teremt.

Elsősorban régebbi és új barátai régebbi és új kiállításainak megnyitószövegeit adja közre. A megnyitók, mint a homok szemei, eltűnnek az időben. Kevesen őrzik meg, mit mondtak, és mit mondtak róluk egy-egy vernisszázson. Orosz nem ilyen. Gondosan dokumentálja minden szövegét, így fennmaradhattak beszédei a 80-as évektől napjainkig. És sok kollégát, barátot, pályatársat „nyitott meg", nem is akárhogyan. Gyakran rímekben, versekben szólt az egybegyűltekhez, néha mesét mondott. Művelt, képekben gondolkodó textusai így húsz-harminc év távlatából is eleven erővel idéznek fel egykorvolt kiállításokat, azok hangulatát s az azóta már eltávozottak emlékezetét.

De ez a gyűjteményes kötet nem csupán illékony beszédek magvas tára. Számos elemző írás, blogbejegyzés, reflexió is olvasható benne. Természetesen „szűkebb pátriája", a magyar rajzfilmgyártás jeles alakjait idézi fel legtöbbször Gyulai Líviusztól Vajda Bélán át Reisenbüchler Sándorig. De megjelennek grafikustársak, plakátművészek, fotósok is, sőt maga a plakát mint műfaj. Néha kikacsintva, egy-egy történetet, kalandot is elbeszél, mint például saját híres-hírhedett „Tovariscsi konyec"-plakátjának hazai és külhoni eseménytörténetét.

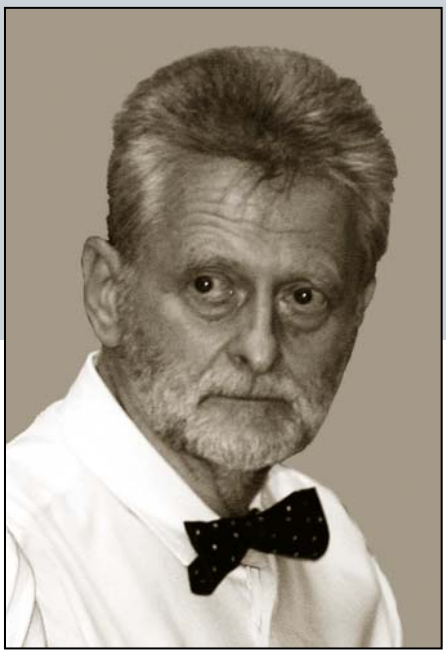
Megismerjük a könyvművészeket, Haimant és Szántó Tibort, amolyan „oroszos" – azaz szeretet- és tiszteletteljes – derűvel szólva róluk. Kortörténeti dokumentumkötetnek sem akármilyen a ***Szent Rinocérosz gyermekei***, hiszen mára eltűnt kiállítóhelyek, a bennük felbukkanó, azóta elfeledett művészek kerülnek újra reflektorfénybe, „aha"-élményt okozva az olvasónak – annak, aki ezeket a kis írásokat víg kedéllyel tanulmányozza, élvezve Orosz humorát, játékosságát. Anagrammák és egyéb szójátékok színesítik a mondandót, széppé nemesítve a szavakat. Minden egyes megnyitóhoz, íráshoz, előszóhoz és jegyzethez az adott alkotó, esemény egy-egy illusztrációja is odafér, így a szavak története a képek történetével és mágiájával gazdagítja a kötetet.

Orosz István művész, grafikus, rajzfilmtervező, s egy ideje már tudjuk, hogy a szavaknak is művésze. ***A követ és a fáraó***, illetve a ***Válogatott sejtések*** olyan oldaláról mutatták be, melyre grafikái és filmjei már utaltak korábban. Nagy műveltségű, elmélyülten, minden egyes vonalat, (szót) alaposan megfontolva alkotó ember. Ember, tele emberséggel, derűvel, baráti gesztusokkal és figyelemmel. Ritka, mint az egykor Európába utaztatott Rinocérosz.

A mérce

Búcsú Tímár Árpádtól (1939–2017)

Pataki Gábor

Lapunk alapító szerkesztőjétől, az egyik legkiválóbb magyar művészettörténésztől búcsúzunk most. Egy mindenki által szeretett és tisztelt, halk szavú, szerény tudóstól, akiről aligha szólnak majd fűszeres anekdoták a szakma legendáriumaiban, de aki annál pontosabban és tisztábban gondolkodott és fogalmazott. Élete java íróasztala, a kiállító- és koncerttermek mellett főként a könyvtárak, mindenekelőtt az OSZK olvasótermeiben „zajlott". Bizton, minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Árpád a magyar művészettörténet legnagyszerűbb filológusa, utol aligha érhető szerkesztője, tudomány- és kritikatörténésze volt.

Nélküle nem beszélhetnénk Fülep Lajos írásainak összkiadásáról (a kórházban, műtétre készülve is ott volt nála a soron következő kötet korrektúrája), a bordó borítós Kállai Ernő-sorozatról, nem kerülhetett volna be a köztudatba a fiatal Lukács, Popper Leó terjedelemre csekély, de annál izgalmasabb életműve, Tolnay Károly, Dési Huber vagy épp Elek Artúr elméleti munkássága. Jóval kevesebbet tudnánk a magyar kritika és művészettörténet olyan 19. századi úttörőiről, mint Novák Dániel vagy Henszlmann Imre, de aligha ismernénk ilyen teljességgel a nagybányaiak körül támadt sajtóvisszhangot vagy a Nyolcak korabeli fogadtatását.

Nem szerette a puszta intuíción vagy ellenőrizhetetlen legendákon alapuló teóriákat: a könyvtárakban, adattárakban, a mikrofilmolvasó előtt töltött órák sokasága tette lehetővé, hogy tanulmányaiban ellenőrzött forrásokra, pontos adatokra támaszkodhatott. Így bizonyíthatta be például, hogy kortársai korántsem tartották Csontváryt félbolond csodabogárnak, s hogy miként torzult el később ebbe az irányba a recepciója.

Folyóiratok szerkesztőjeként is maradandót alkotott. Munkahelyének, az MTA Művészettörténeti Intézetének (ahol Árpád 1970-től nyugdíjba vonulásáig dolgozott) folyóirata, az Ars Hungarica keze között vált intézeti közlönyből a tudományterület egyik legrangosabb folyóiratává. A 80-as évek végén a Művészet főszerkesztő-helyetteseként komoly szerepe volt abban, hogy a lap megszabadult addigi délibábos hangvételétől.

Nem kis mértékben neki, tapasztalatainak, pontosságának, jellegzetes, kissé félrehajtott fejjel elhangzó magyarázatainak, de mindenekelőtt értékelvűségének köszönhető, hogy lapunknak, az Új Művészetnek nem kellett botorkálnia az indulás szokott buktatói között. Mindvégig kézben tartotta az akkoriban, a számítógépes tervezés előtt még jóval hosszadalmasabb korrektúrafolyamatokat (jómagam tőle tanultam meg a korrektúrajelek használatát). Része volt abban is, hogy szakterületünk akkor legtekintélyesebb képviselői, többek között Németh Lajos, Körner Éva, a közülünk a napokban eltávozott Bernáth Mária támogatásukkal, jó szívvel adott tanulmányaikkal járultak hozzá a lap magas színvonalához.

1993-ban visszavonult a szerkesztéstől, hogy fogyni érzett idejét és energiáit még inkább könyvtári kutatásainak szentelje. Szakértelmét, gondosságát, szakmai mércéjének magasságát pótolni ugyan lehetetlen, de arra kell törekednünk, hogy etikájának szellemében dolgozzunk tovább.

acb Galéria (VI. Király u. 76.)
Gróf Ferenc IX. 29. – XI. 6.

acb Attachment (VI. Eötvös u. 2.)
Komoróczky Tamás IX. 29. – XI. 6.

acb NA (VI. Király u. 76.)
Ladik Katalin IX. 29. – XI. 6.

Ari Kupsus Galéria
(VIII. Bródy Sándor utca 23/b)
Végvári Gergely X. 18. – XI. 17.

Artézi Galéria (III. Kunigunda útja 18.)
Kháron ladikja X. 14. – XI. 9.

2B Galéria (IX. Ráday u. 47.)
Jevgeniy Fiks X. 7. – XI. 2.

B32 Galéria és Kultúrtér
(IX. Bartók Béla u. 32.)
Vojnich Erzsébet X. 11. – XI. 3.
Horváth Dániel és tanítványai X. 13. – XI. 3.

Budapest Galéria földszint
(III. Lajos u. 158.)
Hátrahagyott utópiák IX. 20. – X. 29.

Új Budapest Galéria
(IX. Fővám tér 11–12.)
Leopold Bloom Képzőművészeti-díj
IX. 22. – XI. 12.

Bajor Gizi Színészmúzeum
(XII. Stromfeld Aurél u. 16.)
Kassákizmus 3. X. 27. – 2018. II. 25.

Capa Központ (VI. Nagymező u. 8.)
Robert Capa, a tudósító V. 30. – XII. 31.

Chimera Project (VII. Klauzál tér 5.)
Nekem Trianon (OFF Biennálé) X. 6–31.

Csepel Galéria (XXI. Csete Balázs u. 15.)
Gulyás László, Gulyás Kinga, Gulyás Emőke X. 12. – XI. 3.

Deák 17 Galéria (V. Deák Ferenc u. 17.)
Játékos interakciók X. 7. – XI. 11.

Deák Erika Galéria (VI. Mozsár u. 1.)
EIKE X. 26. – XI. 25.

Esernyős Galéria (III. Fő tér 2.)
Színek szabad játéka X. 10. – XI. 12.

Faur Zsófi Galéria (XI. Bartók Béla út 25.)
Kemény és lágy X. 12. – XI. 13.

Fészek Galéria (VII. Kertész u. 36.)
Soós Tamás X. 3. – X. 20.
Haris László X. 25. – XI. 10.

Fészek Galéria, Herman-terem
(VII. Kertész u. 36.)
Csiszér Zsuzsi X. 10. – XI. 3.

FISE Galéria (V. Kálmán Imre u. 16.)
Vadonatúj design X. 12. – 24.

Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum
(III. Kiscelli út 108.)
Lámpa! VIII. 28. – XI. 5.

FUGA Építészeti Központ
(V. Petőfi Sándor u. 5.)
Az utca más képen/ Az utcán másképpen
XI. 5. – XI. 28.
Aranydiploma IX. 30. – X. 23.

Gaál Imre Galéria (XX. Kossuth L. u. 39.)
Székács Zoltán IX. 13. – X. 22.
Színről színre X. 11. – 2018. IV. 15.

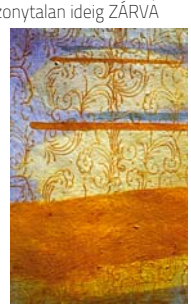
Haas Galéria (V. Falk Miksa utca 13.)
Modern klasszikusok – Klasszikus modernek XIV. X. 16. – 2018. X. 7.

Hegyvidék Galéria (XII. Királyhágó tér 10.)
Keretszerződések X. 3–26.

Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum
(VI. Andrássy út 103.)
Sanghay – Shanghai IX. 22. – 2018. IV. 8.

Inda Galéria (V. Király u. 34.)
D. 365 napja IX. 7. – X. 20.

Iparművészeti Múzeum (IX. Üllői út 33-37.)
Bizonytalan ideig ZÁRVA

K.A.S. Galéria (XI. Bartók Béla út. 9.)
Ékszerek éjszakája X. 3–10.
Szombathy Bálint X. 11–17.
Deli Ágnes X. 19–31.

Kassák Múzeum (III. Fő tér 1.).
Kassákizmus 2. X. 20. – 2018. II. 25.

Knoll Galéria (VI. Liszt Ferenc tér 10.)
Nemes Csaba IX. 26. – XI. 4.

LUMÚ (IX. Komor M. u. 1.)
Új időszaki kiállítás a Ludwig Múzeum állandó gyűjteményéből III. 10. – XII. 31.
Westkunst – Ostkunst VI. 2. – XII. 31.
Fluxus és barátai IX. 22. – XI. 26.

Mai Manó Ház I. emeleti kiállítótér
(VI. Nagymező u. 20.)
A titkos szenvedély X. 5. – 2018. I. 7.

Magyar Nemzeti Galéria
(I. Szent György tér 2.)
Korniss Péter IX. 29. – 2018. I. 7.
A teremtő lángész X. 19. – 2018. II. 18.

Magyar Nemzeti Múzeum
(VIII. Múzeum krt. 14-16.)
A reformáció 500 éve IV. 27. – XI. 5.
20. századi protestáns életutak
IV. 27. – XI. 5.

MET Galéria (XI. Bölcső u.9.)
Folyófények X. 7–19.
Enrique M. Leal X. 24. – XI. 2.

Molnár Ani Galéria
(VIII. Bródy Sándor u. 22. 1. em.)
Issues of Uncertainity X. 18. – XI. 30.

MissionArt Galéria (VI. Falk Miska u. 30)
Tükröm, tükröm IX. 20. – X. 14.

MKE (VI. Andrássy út 69-71.)

MKE, Barcsay-terem
Maurer Dóra X. 13. – XII. 3.

MKE, Aula (VI. Andrássy út 69-71.)
Zim Zum-csoport X. 13–25.

Műcsarnok (XIV. Dózsa György u. 37.)
Sebastião Salgado IX. 6. – XI. 12.
Olga Tobreluts IX. 6. – XI. 12.
Cipőmágia IX. 15. – X. 22.

Óbudai Társaskör Galéria (III. Kiskorona u. 7.)
Július Gyula X. 11. – XI. 5.

Petőfi Irodalmi Múzeum
(V. Károlyi Mihály u. 16.)
Kassákizmus 1. X. 13. – 2018. II. 25.

Platán Galéria (VI. Andrássy út 32.)
Melting on Surface X. 4. – XI. 9.

Latarka
Reposition X. 5-től

Resident Art Budapest
(VI. Andrássy út 33. II/1.)
Bánki Ákos IX. 8. – X. 13.
Boros Mátyás X. 19. – XI. 24.

Sezlon Galéria (I. Battyány u.61.)
Knyihár Amariella IX. 29. – X. 27.

Stúdió Galéria (VII. Rottembiller u. 35.)
A független képzőművészeti tanszék 2016. évi nyári workshopja X. 10–21.

Szent István-bazilika, Lovag-terem
(V. Szent István tér 1.)
Hegedűs 2 László IX. 22. – X. 13.

Trafó Galéria (IX. Liliom u. 41.)
Szarka Péter IX. 28. – XI. 5.

Várfok Galéria (I. Várfok u. 11.)
Korniss Péter X. 19. – XII. 2.

Várfok Project Room (I. Várfok u. 14.)
Részegh Botond X. 19. – XII. 2.

Várkert Bazár, Testőrpalota (I. Ybl Miklós tér 5.)
Reformáció 500 X. 15. – 2018. I. 14.

Vigadó (V. Vigadó tér 2.)
85+85 Fekete György IX. 29. – XI. 26.
Miniképek, képpárok X. 21. – XI. 19.
Kapuk és zászlók X. 27. – XI. 26.
Ég és Föld között X. 31. – 2018. I. 28.
Palotás József XI. 10. – 2018. I. 14.
Szatyor Győző XII. 2. – 2018. I. 22.

Viltin Galéria (VI. Vasvári Pál u. 1.)
Slavs and Tatars X. 4. – X. 28.

Vízivárosi Galéria (II. Kapás u. 55.)
Miniképek, képpárok X. 10–31.

Balatonfüred

Vaszary Galéria (Honvéd u. 2-4.)
Cilinder és lokni VI. 13. – XII. 31.
Gyermek a magyar képzőművészetben
VI. 24. – 2018. I. 8.

Balassagyarmat

Szerbtemplom Galéria (Szerb u. 5.)
Bögös András IX. 29. – XI. 23.

Horváth Endre Galéria
(Rákóczi fejedelem útja 50.)
Mátyus Dóra IX. 1. – X. 26.

Debrecen

Déri Múzeum (Déri tér 1.)

Belvárosi Galéria (Kossuth u. 1.)
Arja Jäppien X. 2–27.
Átmenetek X. 4 – XI. 27.

DMK Józsai Közösségi Ház, Kisgaléria
(Szentgyörgyfalvi u. 9.)
Brenner Attila IX. 12. – X. 12.

DMK Józsai Közösségi Ház, Nagygaléria
(Szentgyörgyfalvi u. 9.)
A kerekes fiúk nagy háborúja X. 17. – XI. 17.

DMK Tímárház, Kézművesek háza
(Nagy Gál István u. 6)
Szepesi Zsuzsanna X. 13. – 31.
Dalok, jelek IX. 14. – X. 14.

Hal Köz Galéria (Hal köz tér 3.)
Verebics Ágnes X. 19. – XI. 25.

MODEM (Déri tér 1.)
Nagy Gabriella IX. 17. – X. 15.
Receptorok VI. 24. – 2018. I. 1.
Bernáth András IX. 08. – X. 29.
Tervezett alkotás X. 22. – XII. 31.

b24 Galéria (Battyány u. 24.)
Ikonok 2.0 X. 13. – X. 28.

Szesztina Galéria (Hal köz 3.)
Ferkovics József IX. 23. – X. 21.
NDK-művészcsoport X. 28. – XI. 18.

Dunaújváros

ICA-D (Vasmű út 12.)
Brückner János IX. 8. – X. 20.

Hódmezővásárhely

Alföldi Galéria (Kossuth tér 8.)
64. Vásárhelyi Őszi Tárlat X. 8. – XII. 3.

Tornyai János Múzeum
(Dr. Rapcsák András út 16-18.)
Kondor Attila X. 8. – XI. 12.
Szvet Tamás X. 8. – XI. 12.
Jagicza Patrícia Linda X. 8. – XI. 12.

Emlékpont (Andrássy út 34.)
Péczel György X. 29-ig

Győr

Esterházy-palota (Király u. 17.)
Somfai Rezső IX. 2. – X. 8.

Püspöki Udvarbíróház, Csikóca Művészeti Műhely és Kiállítótér
(Apor Vilmos püspök tere 2.)
Átváltozás IX. 14. – XII. 3.

Magyar Ispita (Nefelejcs köz 3.)
Schima Bandi IX. 28. – XII. 10.

Kaposvár

Vaszary Képtár (Nagy Imre tér 2.)
Vojnich Erzsébet és Szűcs Miklós
X. 19. – XI. 25.

Együd Árpád Kulturális Központ
(Nagy Imre tér 2.)
Bózsa Brigitta X. 9-től
Sorskockák X. 13-tól

Kecskemét

Cifra Palota (Rákóczi út 1.)
56 könnycsepp VII. 5. – X. 30.

Miskolc

Miskolci Galéria, Herman Ottó Múzeum
(Rákóczi u. 2.)
Csáki László IX. 15. – X. 28.

Nyíregyháza

Nyíregyházi Városi Galéria
(Selyem u. 12.)
Szabolcs megyei őszi tárlat IX. 14. – X. 14.
Bori Dóra és Petró Zsuzsanna IX. 22. – X. 14.

Paks

Paksi Képtár (Tolnai utca 2.)
Molnár Zsolt IX. 22. – 2018. I. 14.

Pécs

Pécsi Galéria (Széchenyi tér)
Pécsi Galéria 40 VIII. 31. – X. 8.

m21 Galéria (Zsolnay-negyed)
Párhuzamos avantgárd IX. 29. – X. 31.

E78 Kemence Galéria (Zsolnay Vilmos u. 16.)
Bátori Zsolt IX. 21. – X. 20.

Janus Pannonius Múzeum, Néprajzi Osztály (Rákóczi út 15.)
Baranyai reformáció IX. 20. – XII. 31.

Szeged

REÖK (Tisza L. krt. 56.)
Szecesszió madártávlatból X. 6. – XII. 20.
Káosz és Rend X. 7. – XI. 10.

Szentendre

Barcsay Múzeum (Dumtsa Jenő utca 10.)
Ezüstkor X. 26. – 2018. III. 31.

Ferenczy Múzeum (Kossuth Lajos u. 5.)
Francios Fiedler X. 15. – XI. 5.
Csíkszentmihályi Róbert XII. 9. – 2018. III. 4.
Péreli Zsuzsa XI. 30. – 2018. II. 11.
Tolnai Ottó IX. 7. – X. 22.

Szentendrei Képtér (Fő tér 2–5.)
Lakner Antal XI. 2. – XII. 31.

MűvészetMalom (Bogdányi út 32.)
Szobrászati biennálé X. 19. – 2018. I. 7.

Vajda Lajos Múzeum (Hunyadi u 1.)
Lét-szekvenciák IX. 15. – X. 29.

MANK Galéria (Bogdányi utca. 51.)
Végre egy konkrét kiállítás IX. 13-tól

Székesfehérvár

Csók István Képtár (Bartók Béla tér 1.)
Aba-Novák Vilmos X. 29-ig

Szolnok

Szolnoki Galéria (Templom u. 2.)
Bizonytalan ideig zárva

Szombathely

Szombathelyi Képtár (II. Rákóczi Ferenc u. 12.)
Miniatűr textilművészet X. 13. – XII. 16.
Raimund Seidl és Verena Bacher
IX. 28. – XI. 26.
Metropolitan Egyetem X. 13. – XI. 26.
Minta Alapítvány X. 13. – XI. 26.

Tihany

KOGART Tihany (Kossuth Lajos u. 10.).
Corvinus Gyűjtemény IX. 15. – XI. 12.

Veszprém

Csikász Galéria (Vár u. 17.)

Konstellációk IX. 16. – XI. 30.

Dubniczay-palota, Várgaléria (Vár u. 29.)
Feledy Gyula Zoltán IX. 9. – XI. 5.

Moholy-Nagy-terem (Vár u. 29.)
Bernát András XI. 15-ig

Modern Képtár (Vár u. 3–7.)
Maurer Dóra VII. 15. – X. 28.

Ausztria

Bécs

Raffaello Albertina, I. 7-ig

Robert Frank Albertina, X. 21. – I. 15.
Mária Terézia és a művészet
Belvedere, XI. 5-ig
A horvát művészet és Bécs 1900 körül
Belvedere/Orangerie, X. 20. – II. 18.
Sobieski János és Bécs Winterpalais, XI. 1-ig
Hodler retrospektív
Leopold Museum, X. 13. – I. 22.
Anton Kolig Leopold Museum, I. 29-ig
Természeti víziók KunstHaus, II. 18-ig
Terra incognita. Kortárs délkelet-ázsiai művészet HilgerBROT Kunsthalle, X. 28-ig
Thomas Bayrle: túl hosszú – legyen még hosszabb MAK, X. 24. – IV. 2.
Stopover (több magyar művész)
freiraum Q21, XI. 25-ig
Más tekintetek Künstlerhaus, II. 3-ig
Reflexiók az Énre 21erHaus, X. 29-ig
Instrukciók a boldogsághoz 21er Haus, XI. 5-ig
Gerhard Rühm Kunstforum, X. 4. – I. 20.

Graz

Ugrás az ismeretlenbe Kunsthaus, III. 25-ig
Victor Hugo Joanneum, X. 6. – I. 14.

Linz

Csillagok. Kozmikus művészet 1900-tól máig Lentos, I. 14-ig
Turnton Docklands Lentos, X. 22-ig

Salzburg

William Kentridge
Museum der Moderne, XI. 5-ig

Belgium

Brüsszel

Magritte és a kortárs művészet Musée Royaux des Beaux-Arts, X. 13. – II. 8.
Indonézia BOZAR, X. 10. – I. 21.

Csehország

Brünn

A 70-es évek cseh konceptművészete
Fait Gallery, X. 11. – I. 13.

Pilzen

Karel Malich Galerie mesta, XI. 19-ig

Prága

Európai művészeti főiskolások díja
NG Veletrzny, X. 19. – XII.10.
Kupka és a Duchamp-család
Muzeum Kampa, I. 9-ig
Vladimir Boudnik Galerie mesta, X. 29-ig
Az érzéketlenség birodalma
Meetfactory, XI. 10-ig

Dánia

Koppenhága

Popzene és kortárs művészet
Arken Museum, X. 7. – III. 25.
Marina Abramović
Humlebaek, Louisiana, X. 22-ig

Egyesült Államok

New Haven

Művészek száműzetésben: veszteség és remény Yale University Art Gallery, XII. 31-ig

New York

Kína 1989 után Guggenheim, X. 6. – I. 7.
Max Ernst MoMA, I. 1-ig
Rodin Metropolitan, I. 15-ig
Művészet az értelem határán 1950–80
Metropolitan, I. 14-ig
Carolee Schneeman PS 1, X. 22. – III. 11.

Franciaország

Giverny

Manguin – a szín gyönyöre
Musée des Impressionismes, XI. 5-ig

Lyon

14. biennálé

Párizs

David Hockney Centre Pompidou, X. 23-ig
André Derain Centre Pompidou, X. 4. – I. 29.
Monet, a műgyűjtő
Musée Marmottan, I. 14-ig
Gauguin, az alkimista
Grand Palais, X. 11. – I. 22.
Kiefer-Rodin Musée Rodin, X. 22-ig
Derain-Balthus-Giacometti – művészek barátsága
Musée d'art moderne de la Ville, X. 29-ig
Malick Sidibé
Fondation Cartier, X. 20. – II.28.
Rubens portrék
Musée de Luxembourg, X. 4. – I. 14.

Hollandia

Amszterdam

Jean Dubuffet Stedelijk Museum, I. 7-ig
Állampolgárság nélkül
Rijksmuseum, X.6-I. 7.
Hollandok Párizsban: 1789–1914
Van Gogh Museum, CX. 13. – I. 7.

Maastricht

Raymond Pettibon
Bonnefantenmuseum, X. 29-ig

Rotterdam

Madáremberek Kunsthal, XII. 10.
A macskák 9 élete Kunsthal, I. 14-ig

Horvátország

Eszék

Stjepan Gračan retrospektív
Muzej likovnih umetnosti, XI. 25-ig

Rijeka/Fiume

Tomislav Gotovac retrospektív
MMSU, XI. 26-ig

Lengyelország

Łódz

Muzeum Sztuki, XI. 5-ig

Varsó

Modernizmus Magyarországon 1900–1930 Királyi vár, I. 7-ig
Féligazság (tbk. Kis Varsó)
Królikarnia, X. 22-ig
Wilhelm Sasnal Galerie Foksal, X. 28-ig
Bruce Nauman-K. Niemczik
Arton Foundation, X. 28-ig
Navigálás az ismeretlenbe
CAC Ujazdowski, I. 7-ig

A biedermeier Muzeum Narodowe, X. 4. – I. 7.
Zeitgeist. Valie Export–Natalia LL
lokal 30, XI. 10-ig

Nagy-Britannia

London

A szkíták British Museum, I. 14-ig
Harry Potter: a mágia története
British Library, X. 20. – II. 18.
Reflexiók: Van Eyck és a preraffaeliták
National Gallery, X. 2. – IV. 2.
Matisse és műterme Royal Academy, XI. 12-ig
A Black Power születése
Tate Modern, X. 22-ig
Rachel Whiteread Tate Britain, II. 4-ig
Damián Ortega White Cube, XI. 12-ig
Grecotól Goyáig: spanyolok a Bowes Museumból Wallace Collection, I. 7-ig
Thomas Ruff Whitechapel Art Gallery, I. 21-ig
Basquiat Barbican, I. 28-ig

Németország

Berlin

Luther-képek Gemäldegalerie, I. 14-ig
W.Hablik: expresszionista utópiák
Martin-Gropius-Bau, XII. 10-ig
Ed Atkins Martin-Gropius-Bau, XII. 10-ig
Kínai portrék, 1368–1912
Kulturforum, X. 12. – I. 7.
Testino-Newton-Pigozzi
Museum für Fotografie, XI. 19-ig
Kortárs török fotó
F3 – Freiraum für Fotografie, XI. 12-ig
Harun Farocki retrospektív
Neuer Berliner Kunstverein, I. 28-ig

Drezda

Zseniális dilettánsok: a 80-as évek szubkultúrái Galerie Neuer Meister-Albertinum, XI. 19-ig

Frankfurt

Matisse-Bonnard Städel, I. 19-ig

Hamburg

Wolfgang Tillmans Kunstverein, XI. 12-ig

Karlsruhe

A valóság visszatér ZKM, III. 18-ig

Köln

Tintoretto: csillag született
Wallraf-Richartz Museum, X. 6. – I. 28.
Böll és a kamera Museum Ludwig, I. 7-ig

Lipcse

Fridvalszki Márk HGB, X. 10. – XI. 4.

München

Efemer urbanizmus
Pinakothek der Moderne, III. 18-ig

Nürnberg

Alicia Framis: Félelem nélkül
Kunsthalle, XI. 12-ig

Stuttgart

Pop Unlimited Staatsgalerie, XI. 5-ig
Amerikai grafika 1960–90
Staatsgalerie, XI. 5-ig

Weimar

Gerhard Marcks: utak a Bauhausból
Neues Museum, XI. 7-ig

Wittenberg

Luther emlékére
Stiftung Christliche Kunst, V. 15-ig

Wolfsburg

Véget nem érő történetek
Kunstmuseum, X. 29. – II. 18.

Olaszország

Róma

Picasso, 1915–25 Scuderie del Qurinale, I. 21-ig

Velence

Velencei Biennálé, XI. 24-ig
Pop art a Sonnabend-gyűjteményből
Mestre, Centro Culturale Candiani, XI. 6-ig
Shirin Neshat Museo Correr, XI. 24-ig
Hockney: 82 portré Ca'Pesaro, X. 22-ig
A maharadzsák kincsei Palazzo Ducale, I. 3-ig

Portugália

Lisszabon

Marie-José Burki Museu Gulbenkian, XI. 20.

Románia

Bukarest

A román művészet és az I. világháború
Muzeul Național de Artă, I. 20-ig

Ion Grigorescu Muzeul Național de Artă, X. 22-ig
Mozgás és szín MNAC, XI. 11-ig

Kolozsvár

Cornel Brudascu Plan B, X. 28-ig

Marosvásárhely

Mezőmadarasi Alkotótábor
Bernády-Ház, X. 12-ig

Nagyszeben

Kapcsolatok. Az erdélyi festészet és Európa, 1817–1918
Brukenthal Múzeum, XI. 19-ig

Sepsiszentgyörgy

In memoriam Szilágyi Domokos
EMÜK, X. 6-ig
Maybe 4 Magma, XI. 12-ig

Temesvár

User's manual ArtEncounters, XI. 5-ig
A lehetetlen kert Galéria Jecza, X. 12-ig

Spanyolország

Barcelona

A világvége után CCCB, X. 25. – IV. 29.

Arthur Craven Museu Picasso, X. 26. – I. 28.

Madrid

Doris Salcedo: Palimpszeszt
Reina Sofia, X. 6. – IV. 1.
Picasso és Lautrec Museo Thyssen-Bornemisza, X. 17. – I. 21.
3D Fundación Telefónica, X. 22-ig

Palma de Mallorca

Shirin Neshat
Es Baluard Museu de l'Art, X. 29-ig

Valencia

Nőképek az arab világban IVAM, I. 28-ig

Svájc

Bázel

Paul Klee
Riehen, Fondation Beyeler, X. 1. – I. 21.
Chagall – az áttörés évei:1911–19
Kunstmuseum, I. 21-ig
Marcia Hafif Kunsthaus Baselland, XI. 12-ig

Winterthur

A fotó mint hobbi Fotomuseum, I. 28-ig

Svédország

Göteborg

Szekularizáció és művészet
Konsthall, XI. 19-ig

Stockholm

Louise Nevelson Moderna Museet, I. 14-ig

Szerbia

Nagybecskerek

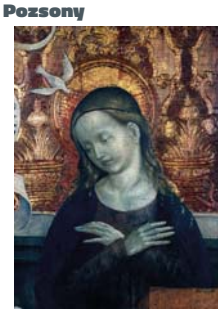
12. Akvarell Biennálé
Savremene Galerija, X. 2. – XI. 9.

Szlovákia

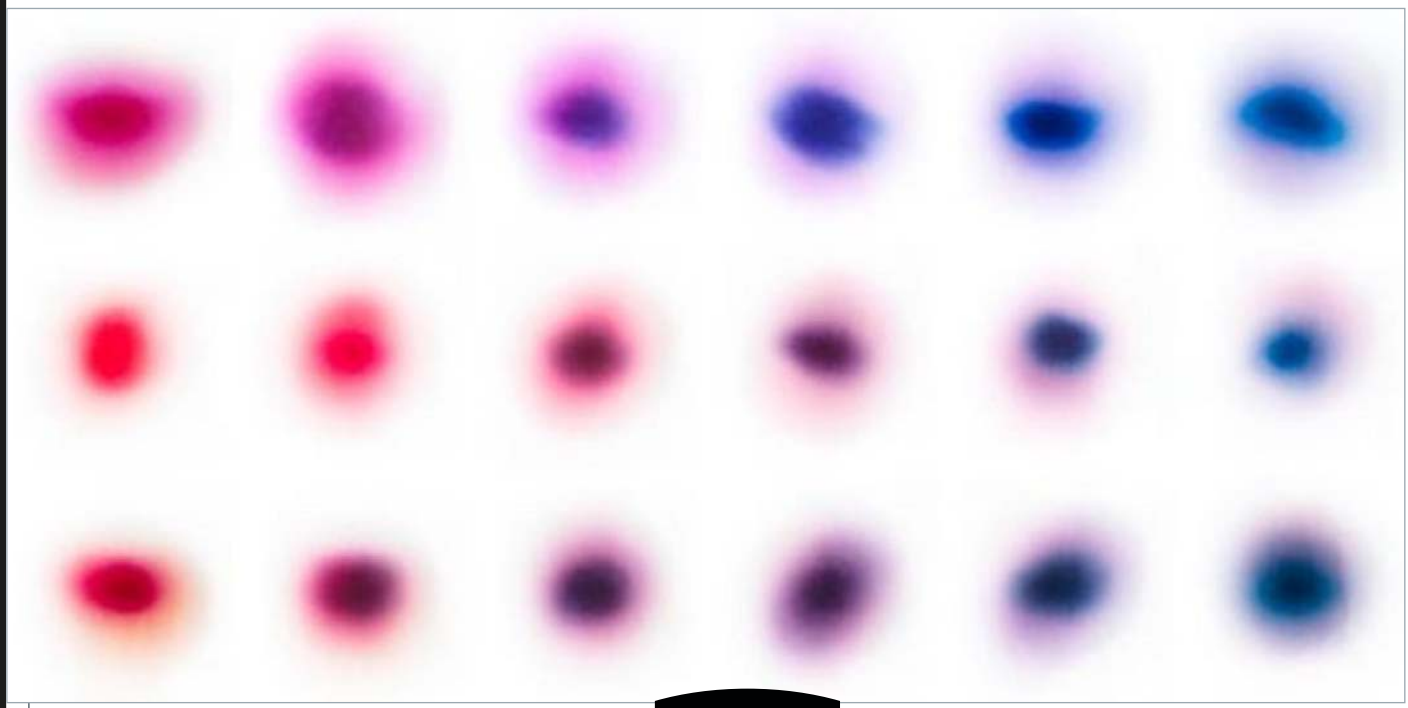
Kassa

No go, no replay: intermédia. Kurátor: Beke László Kunsthalle, X. 19. – I. 14.

Pozsony

Az okolicsnói mester SNG, XI. 26-ig
Miloš Bazovsky SNG, X. 27. – I. 31.
Karol Baron
Galerie mesta, Mirbach-palota, X. 29-ig
Carmela Gross Kunsthalle, XI. 26-ig

Basia Górska: B.M. Spheres, 2015, 75×150 cm

colofon

A következő számunk tartalmából

Magyar mesterművek Varsóban

Fluxus East

Korniss Péter

Sebastião Salgado

Helmut Newton

Festészet Napja 2017

A 64. Vásárhelyi Őszi Tárlat

Számunk szerzői

Beke László művészettörténész, a MTA BTK Művészettörténeti Intézet senior főmunkatársa

Cseh Borbála művészettörténész, a FISE kurátora

Csordás Lajos újságíró

D. Udvary Ildikó művészettörténész, a Pesterzsébeti Múzeum igazgatója

Jankó Judit újságíró

Kukorelly Endre író, költő, újságíró, kritikus

Kutasy Mercédesz művészettörténész, hispanista, egyetemi oktató (ELTE, Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszék)

Molnár Eszter művészettörténész

Sinkó István képzőművész, tanár, művészetpedagógus, művészeti író.

Vedres Ági fotóművész, művészeti író, szövegíró

Wehner Tibor művészettörténész

Wirth Imre író, irodalomtörténész

Kiadja **Új Művészet Alapítvány**

Alapító főszerkesztő **Sinkovits Péter**

Vezető szerkesztők **Pataki Gábor** pataki.gabor@ujmuveszet.hu
P. Szabó Ernő p.szabo.erno@ujmuveszet.hu

Olvasószerkesztő **Rudolf Anica** Ajánló rovat, a művészeti élet aktuális eseményei rudolf.anica@ujmuveszet.hu

Rovatszerkesztő **Lóska Lajos** Kortárs magyar képzőművészet: festészet, szobrászat, grafika, műfaji seregszemlék loska.lajos@ujmuveszet.hu

Főmunkatárs **Muladi Brigitta** muladi.brigitta@ujmuveszet.hu

Munkatárs **Eged Dalma** eged.dalma@ujmuveszet.hu

Fotó **Berényi Zsuzsa** berenyi.zsuzsa@ujmuveszet.hu

Szerkesztőségi titkár **Körmendi Krisztina** info@ujmuveszet.hu

Lapterv **Koronczi Endre** koronczi@koronczi.hu

Nyomdai munka **Pharma Press Nyomdaipari Kft.**

Felelős vezető **Fabók Dávid**

Szerkesztőség 1065 Budapest, Nagymező utca 49. II. em. 2.
+36 1 341 5598

Terjeszti Lapker Zrt., 1092 Budapest, Táblás utca 32.
+36 1 347 7300, +36 1 347 7303, info@lapker.hu
és alternatív terjesztők.

Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalban és a Magyar Posta Zrt. Üzleti és Logisztikai Központjában (Budapest, VII. Vörösmarty utca 16–18.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással az Új Művészet MKB Zrt.-nél vezetett 10300002-20337629-70073285 számú számláján.

Egy példány ára: **765 Ft**

Előfizetés egy évre: **7800 Ft**

Előfizetés fél évre: **4200 Ft**

A megjelent szövegek másodközlése csak az Új Művészet és a szerzők jóváhagyásával lehetséges.

© Új Művészet

© Szerzők

www.ujmuveszet.hu

HU ISSN 08662185

Tisztelt Szerzők!

Az Új Művészet 2013-tól csak saját névre vagy cégre kiállított számla ellenében tudja kifizetni a cikkeikért járó honorâriumot. Megértésüket köszönjük!

Támogató

Goya
BLAKE & KONDOR
SZEGEDEN A VILÁGHÍRŰ FESTŐZSENI! SZÉPSÉG és FÁJDALOM
Sejben Lajos: Félmúlt
A festmény ideje
XXXV. SZEGEDI NYÁRI TÁRLAT
Picasse és a nemzet-közi avantgárd
2008. március 1-től
www.reok.hu
XII. TÁBLAKÉPFESTÉSZETI BIENNALE SZEGED
A MAGYAR FESTÉSZET REMEKEIBŐL
szüts vojnich
KÉPEKBEN MAGUNKRÓL
SAJTÓFOTÓ KIÁLLÍTÁS
Világvége ef Zámbó Emlékműve
LÁZÁR PÁL emlékkiállítás
TÁBLAKÉPFESTÉSZETI BIENNALE XIII
12 POZÍCIÓ
SZABADTÉRI OFF
REPRODUKÁLHATÓ MŰVÉSZET
MOMENTI CSOPORT KIÁLLÍTÁSA
MŰCSARNOK A MŰZEUMBAN
XY GRAFIKAI MŰVÉSZETELSŐ
REMBRANDT rézkarcai
SOMOGYI GYŐZŐ
ANDY WARHOL
Factory
Toulouse-LAUTREC
CSÁKI RÓBERT
KÖZÖS ÉRTÉKEINK
KÉZJEGY
KILÁR ISTVÁN
BUDAY GYÖRGY
MEDITÁCIÓS TÁRGYAK
HUNDERT-WASSER
NÉMETH GYÖRGY FOTOGRAFUS KIÁLLÍTÁSA
UTAK Gerle Margit Benes József
deKOR 2
Balla Attila
VINKLER 100
The Art of JOHN LENNON
MICHAEL-ANDREAS WAHLE GYŰJTEMÉNYÉBŐL
JOSEPH KÁDÁR PÁRIZSI ÉVEK
Fritz Mihály
XIV. TÁBLAKÉP-FESTÉSZETI BIENNALE
KALMÁR MÁRTON
MARILYN MONROE
GULYÁS GYULA
STEFAN WEHMEIER
MIRABEL COMPAGNIE
Alexis Mona Nizza fényei
KARTS
KÖZÉ MŰVÉSZET GYŰJTŐMŰ KIÁLLÍTÁSA
KONTRASZTOK VONZÁSÁBAN
FÜLÖSI CSABA VIRTUÁLIS LÉT
JOAN MIRÓ KIÁLLÍTÁS
XXXVII. NYÁRI TÁRLAT
FÉNYÖSVÉNYEN
TORNYAI JÁNOS
VÁLOGATÁS SZEGED VÁROS KÖZTÉRSZOBRAIBÓL
MAGYAR FESTÉSZET NAPJA
Kilátták, de nem robbant fel
KOVÁCS PÉTER
XV. TÁBLAKÉPFESTÉSZETI BIENNALE
Varsányi Gyűjtemény
Hommage à Anna Margit
Fehér László kiállítás
sajtófotó
Matéria Művészeti Társaság kiállítása
MANDULAVIRÁGZÁS László Dániel kiállítása
ÉRTÉKMENTÉS
SHANGHAI FOUR SEASONS
XXXVIII. NYÁRI TÁRLAT
A kivetett lolygó
MEL RAMOS
BÁNFFY MIKLÓS
sajtófotó
REJTETT KINCSEK
JÉZUS ÉLETE
PRIVÁT AXIÓMÁK
VILÁGSZTÁR A FÖLD KÖRÜL
PAUL POTTS FOTÓKIÁLLÍTÁSA
2017. MÁRCIUS 24. – 2017. MÁJUS 7.
A SZECESSZIÓ VILÁGHÍRŰ MESTERE ALFONS MUCHA KIÁLLÍTÁSA
SZÍN FORMA TÉR
XVI. TÁBLAKÉP-FESTÉSZETI BIENNALE
REOK 10
2016. OKTÓBER 28. – 2017. JANUÁR 15.
SAUDEK
A világhírű Jan Saudek fotókiállítása
VISSZATEKINTÉS László Anna
Vásárhelyi Antal
SZAKRÁLIS GRAFIKA
MUSÉE X-POINT ZÉRO
XXXIX. NYÁRI TÁRLAT
HATÁRÉRZET
VIRTUÁLIS KIÁLLÍTÁS A REOK-BEN
tekercsek
REOK 10

www.volkswagen.hu

Divattervezőmérnökök alkotása.

Az új Arteon.

Markáns frontrész, keret nélküli oldalablakok és áramvonalas sziluett teszi kivételessé az Arteon megjelenését. Az igényes részletek és a modern, LED-technikájú fényszórók már az alapkivitel esetében is szembetűnőek. A két további szint, az exkluzív megjelenést biztosító Arteon Elegance és a sportos extrákat kínáló Arteon R-Line pedig a legmagasabb igényeket is kielégítik. Bármelyik változat mellett is dönt, a magával ragadó formaterv intelligens műszaki megoldásokkal teli belsőt rejt.

Valóra váltjuk a jövőt.

Volkswagen

Az új Arteon motorizáltságtól függő, kombinált átlagfogyasztása: 4,4–7,3 l/100 km, CO_2-kibocsátása: 114–164 g/km. Az üzemanyag-fogyasztási és CO_2-kibocsátási értékek az előírt szabvány (715/2007/EK rendelet) jelenleg érvényes változata szerint kerültek meghatározásra. Az értékek összehasonlítási alapként szolgálnak más járműtípusokkal szemben, nem szavatolják a jármű valós üzemanyag-fogyasztását. Az üzemanyag-fogyasztási és CO_2-kibocsátási értékek a gépkocsin használt kerekek/gumiabroncsok függvényében változhatnak. A képen látható gépkocsi extra felszereltséget tartalmazhat.